

LİBERAL PERSPEKTİF RAPOR

SAYI: 11, EYLÜL 2019

31 MART'TAN 23 HAZİRAN'A

TÜRKİYE VE İSTANBUL'DA YEREL SEÇİMLER

Prof. Dr. Tanju Tosun ve Prof. Dr. Gülgün Erdoğan Tosun

LİBERAL PERSPEKTİF RAPOR

Sayı: 11, Eylül 2019

**31 MART'TAN 23 HAZİRAN'A
TÜRKİYE VE İSTANBUL'DA YEREL SEÇİMLER**

**Prof. Dr. Tanju Tosun
Prof. Dr. Gülgün Erdoğan Tosun**

© Özgürlük Araştırmaları Derneđi, 2019

*Bu çalışmadaki görüşler yazarlara aittir ve
Özgürlük Araştırmaları Derneđi'nin kurumsal
görüşünü yansıtmaz.*

*Bu alışma Friedrich Naumann Vakfı'nın
katkılarıyla hazırlanmıştır.*

Özgürlük Araştırmaları Derneđi

 Turgut Reis Cad. No: 15/4, Mebusevleri, ankaya, Ankara
 (312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr
 [ozgurlukarastirmalari](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukar](https://twitter.com/ozgurlukar)

Prof. Dr. Gülgün Erdoğan Tosun

Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu olan Tosun, yüksek Lisans eğitimini Ege Üniversitesi'nde Kitle İletişimi Anabilim dalında 1992 yılında tamamladı. Doktora derecesini ise, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında "Demokratikleşme Sürecinde Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Türkiye Örneği" başlıklı tez çalışmasıyla aldı. 2003 yılında Siyasal Hayat ve Kurumlar Dalında Doçent, 2009 yılında ise profesör ünvanını almış olup, halen Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Profesör kadrosunda, Gazetecilik bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. 2011 yılında Washington DC'de bulunan Middle East Institute bünyesinde yer alan Center for Turkish Studies'de araştırmacı olarak bulundu. Lisans ve lisansüstü düzeyde Siyaset Bilimine Giriş, Kamu Yönetimi, Türk Siyasal Hayatı, Siyasal İletişim, İletişim Araştırmaları, Sağlık İletişimine Giriş gibi dersler veren Tosun'un, sivil toplum örgütleri, sivil toplum-devlet ilişkisi, siyaset bilimi, seçimler, siyasal iletişim ve gazetecilik konularında ulusal ve uluslararası alanda yayınlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

Prof. Dr. Tanju Tosun

Ege Üniversitesi İ.İ.B.F Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi olan Prof. Dr. Tanju TOSUN lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünde, yüksek lisans ve doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamladı. 1989-1998 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Tosun, halen Ege Üniversitesi'nde akademik faaliyetlerini yürütmektedir. Bir süre Washington D.C'de Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Türkiye Çalışmaları Merkezi'nde misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Çalışma alanları; Türkiye Siyasal Hayatı, Siyasal Partiler, Seçim Coğrafyası, Oy Verme Davranışı, Karşılaştırmalı Siyaset ve CHP'dir. Bu konularda basılmış çeşitli eserleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
A. Yerel Yönetimler Seçim Sistemi	13
B. 31 Mart Seçim Sonuçlarının Analizi	16
1. Seçim Sonuçlarının Türkiye Geneli Değerlendirmesi	16
a. İl Genel Meclisi Seçimleri	16
b. Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimleri	17
c. İl ve İlçe Belediye Başkanlığı Seçimleri	18
2. Ankara ve İzmir 31 Mart Yerel Seçimleri	20
a. Ankara 31 Mart Yerel Seçim Sonuçları	20
i. İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları	20
ii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları	21
iii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları	22
b. İzmir 31 Mart Yerel Seçim Sonuçları	23
i. İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları	23
ii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları	24
iii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları	25
3. Büyükşehir ve İl Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı	26

4. İlçe Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı	27
5. İl Belediye Başkanlıklarındaki Değişim.....	28
6. 2014 Yerel Seçimlerinden 2019'a Oy Geçişleri.....	29
7. Seçim İttifaklarının Partilerin Belediye Başkanlığı Seçim Performansı Üzerindeki Etkileri....	31
a. Cumhur İttifakı'nın Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve İttifak Partilerinin Performansları..	31
b. Millet İttifakı'nın Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve İttifak Partilerinin Performansları	35
c. HDP'nin Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve Performansı.....	39
C. 31 Mart'taki Seçmen Reflekslerinin Ardında Yatan Dinamikler.....	40
D. 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İlçe Belediye Başkanlıkları ve Meclis Üyelikleri Seçimi	43
1. Genel Değerlendirme	43
2. İstanbul Mahallelerinde Seçime Katılmama, Mahalle Gelişmişlik Düzeyi ve Hane Gelir Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Seçim Performansı.....	47
E. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçiminin İptali.....	56
F. 23 Haziran İstanbul Büyükşehir Belediyesi Seçim Sonuçlarının Analizi.....	59
1. Genel Değerlendirme	59
2. 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Geçişleri.....	63
3. İstanbul Mahallelerinin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Verilerine Göre Adayların ve Partilerin 31 Mart'a Göre Seçim Performansı.....	66
a. Mahalle Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı.....	66
b. Mahallelerin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı.....	69
c. Mahallelerdeki 18-26 Yaş Nüfusa Göre Adayların ve Partilerin Performansı.....	71
d. Mahallelerdeki Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı.....	72
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	74
KAYNAKÇA.....	79

GRAFİKLER, HARİTALAR, ŞEKİLLER, TABLOLAR

Grafik 1: Seçime Katılmama Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu Oyları.....	48
Grafik 2: Seçime Katılmama Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın 24 Haziran Cumhuriyet İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oyları Karşılaştırması.....	49
Grafik 3: Gelişmişlik Düzeyine Göre İstanbul Mahalleleri ve Kayıtlı Seçmen, Seçime Katılmama Durumu.....	51
Grafik 4: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Düzeyleri.....	51
Grafik 5: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın Cumhuriyet İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oylarıyla Karşılaştırması.....	52
Grafik 6: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen, Seçime Katılmama Durumu.....	54
Grafik 7: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Düzeyleri.....	54
Grafik 8: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın Cumhuriyet İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oylarıyla Karşılaştırması.....	55
Grafik 9: İstanbul Mahallelerinin Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Dağılımı.....	66
Grafik 10: İstanbul Mahallelerinin Gelişmişlik Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (% Artış/Azalış).....	68
Grafik 11: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (%).....	68
Grafik 12: İstanbul Mahallelerinin Hane Gelir Düzeyine Göre 23 Haziran Oyları.....	69

Grafik 13: İstanbul Mahallelerinin Hane Gelir Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (% Artış/Azalış).....	71
Grafik 14: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (%).....	71
Grafik 15: İstanbul Mahallelerinde 18-26 Yaş Arasındaki Nüfusun En Yüksek Olduğu İlk 50 Mahallede 24 Haziran 2018'den 23 Haziran 2019'a Oy Değişimi (%).....	72
Grafik 16: İstanbul Mahallelerinde İlkokul ve Üniversite Mezunlarının En Yüksek Olduğu İlk 50 Mahallede 24 Haziran 2018'den 23 Haziran 2019'a Oy Değişimi (%).....	73
Harita 1: Büyükşehir ve İl Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı.....	26
Harita 2: İlçe Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı.....	27
Harita 3: AK Parti'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	32
Harita 4: MHP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	33
Harita 5: Cumhuriyet İttifakı'nın Ortak Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	34
Harita 6: AK Parti'nin Tek Başına Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	35
Harita 7: CHP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	36
Harita 8: İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	37
Harita 9: Millet İttifakının Ortak Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	38
Harita 10: CHP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	39
Harita 11: HDP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller.....	40
Harita 12: İstanbul'da İlçelere Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları.....	43
Harita 13: İstanbul'da 31 Mart ve 23 Haziran'da İlçelere Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları.....	61
Harita 14: İstanbul'da 23 Haziran'da Mahallelerde En Fazla Oyu Alan Aday.....	63
Şekil 1: 2014-2019 Mahalli İdareler Seçimleri İlçe Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri.....	29

Şekil 2:	2018 Milletvekili ve 2019 Mahalli İdareler Seçimlerinde Sadece AK Parti'nin Aday Gösterdiği Seçim Bölgelerinde Oy Geçişleri.....	30
Şekil 3:	2018 Milletvekili ve 2019 Mahalli İdareler Seçimlerinde Sadece MHP'nin Aday Gösterdiği Seçim Bölgelerinde Oy Geçişleri.....	30
Şekil 4:	31 Mart'tan 23 Haziran'a İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri.....	64
Şekil 5:	Ekolojik Çıkarım Yöntemine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri.....	65
Tablo 1:	31 Mart İl Genel Meclis Üyeliği Seçim Sonucu.....	17
Tablo 2:	31 Mart Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Sonucu.....	18
Tablo 3:	31 Mart İl ve İlçe Belediye Başkanlığı Seçim Sonucu.....	19
Tablo 4:	İttifaklara Göre 31 Mart Seçimi Karşılaştırmalı Sonuçları.....	19
Tablo 5:	İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları.....	20
Tablo 6:	İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları.....	21
Tablo 7:	İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları.....	22
Tablo 8:	İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları.....	23
Tablo 9:	İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları.....	24
Tablo 10:	İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları.....	25
Tablo 11:	İl Belediye Başkanlıklarındaki Değişim.....	28
Tablo 12:	Cumhur İttifakının Belediye Başkanlığı Seçimindeki Performansı.....	31
Tablo 13:	AK Parti'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	32
Tablo 14:	MHP'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	33
Tablo 15:	Cumhur İttifakı'nın Ortak Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	34
Tablo 16:	AK Parti'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	35
Tablo 17:	Millet İttifakının Belediye Başkanlığı Seçimindeki Performansı.....	36
Tablo 18:	CHP'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	37
Tablo 19:	İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	37
Tablo 20:	Millet İttifakının Ortak Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	38

Tablo 21: CHP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı.....	39
Tablo 22: HDP'nin İllerdeki Belediye Başkanlığı Seçimi Performansı.....	39
Tablo 23: İlçelere Göre Partilerin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oyları.....	43
Tablo 24: İstanbul'da İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları.....	45
Tablo 25: İstanbul'da İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları.....	46
Tablo 26: İstanbul Mahallelerinde Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu.....	47
Tablo 27: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu.....	50
Tablo 28: İstanbul Mahallelerinde Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu.....	53
Tablo 29: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları.....	60
Tablo 30: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerinde İlçelere Göre Partilerin Aldığı Oylar.....	61
Tablo 31: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Mahallelerin Gelişmişlik Düzeyine Göre Partilerin Aldığı Oylar.....	66
Tablo 32: İstanbul'da Mahallelerin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları ve 31 Mart'a Göre Oy Artış ve Azalışları.....	69

GİRİŞ

31 Mart seçimleri Türkiye'nin çok partili siyasal yaşamında yapılan 14. Yerel seçim. Gerek seçim öncesi, seçim süreci, gerekse seçimin ardından yaşanan gelişmeler, 31 Mart'ı kendine özgü bir yerel rekabet yarışına büründürmüştü, seçim sonrası yaşanan gelişmeler ise 31 Mart'ın etkisinin ulusal boyutlu olmasına neden olmuştur. Seçim öncesinde 24 Haziran 2018 genel seçimlerine kadar uzanan partilerarası rekabet, ittifak biçimleri, AK Parti ve MHP'li Cumhur İttifakı ile CHP ve İYİ Parti'li Millet İttifakı arasındaki şiddetli rekabetin toplumda özellikle iktidarın tetikleyiciliğinde keskin bir siyasal kutuplaşma şeklinde tezahür etmesi 31 Mart'ta sandıktan nasıl bir tablo çıkacağına dair merakları arttırmıştır. 31 Mart seçiminin ardından YSK kararıyla İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilip, seçimin yenilenmesine karar verilmesi bu sürece dair en tartışmalı hususlardan biri olmuştur.

Kampanya sürecinde Cumhur İttifakı söyleminde “daha iyi kentlerde nasıl yaşanabilir” sorusuna yanıt arayan siyasa ve projeler üzerinde yoğunlaşmak yerine, kendi seçmenlerini konsolide etme odaklı “Beka” vurgusu öne çıkarılırken, rakip parti ve adayların ötekileştirilmesi, varolan kutuplaşmayı daha da pekiştirmiştir. CHP ve İYİ Parti'nin içinde olduğu, HDP'nin ise çoğu seçim çevresinde seçmenini bu İttifakın adaylarına yönlendirdiği kampanya sürecinde Millet İttifakı kutuplaşma yerine, uzlaşma, yaşanabilir kentlerde bir arada refah içinde yaşamaya odaklı siyasa ve projelerin öne çıktığı, yumuşak bir kampanya diliyle seçmenin karşısına çıkmışlardır. CHP kampanya sloganı olarak “Martın Sonu Bahar” ve “Derman Belediyeciliği” sloganlarını kampanyasında kullanırken, İYİ Parti slogan olarak, “Çünkü vakit geldi, İYİ Parti Geliyor” sloganını tercih ediyordu. AK Parti “Gönül Belediyeciliği” sloganı ile seçim yarışına girerken, MHP bu seçimde aktif bir kampanya yürütmeyi tercih etmediği için, slogan ya da seçim bildirgesi hazırlamaya ihtiyaç duymamıştır. DSP Yerel Yönetimler Bildirgesinde “Ne Ezilen Ne Ezen, İnsanca, Hakça Bir Düzen” sloganına yer verirken, HDP “Birlikte Demokrasiye” sloganıyla kampanya sürecini yönetmiştir. Saadet Partisi “Dürüst Belediyecilik” sloganını tercih ederken, TKP'nin 31 Mart seçimleri için ne bir bildirge hazırladığı ne de bir ana slogan kullandığı dikkat çekiyor. Vatan Partisi'nin sloganı ise “Tek Seçenek Vatan Partisi” idi.

Bildirgelerde “Katılımcılık mekanizmalarının geliştirilmesi ve belediyelerin her türlü eylem ve işlemlerinin hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkesi gereği vatandaşların bilgisine sunulması, tüm siyasi partilerin ortak vaatleri arasındadır. Hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkesi gereği belediyelerin bütçeleri dâhil olmak üzere her türlü eylem ve işlemlerinin, vatandaşların bilgisine ve onayına sunulması, bütçe toplantıları dâhil olmak üzere meclis toplantılarının canlı olarak yayımlanması AK Parti, CHP, İYİ Parti, HDP, DSP ve Saadet Partisi'nin seçim bildirge ve manifestolarında ortaklaşan diğer vaatler arasında”¹ dikkat çekiyor. Seçime katılan partilerin seçim bildirelerini karşılaştırmalı olarak incele-

1 Asmin Kavas, Ayşegül Taşöz Düşündere; *Yerel Yönetimler İçin Siyasi Partilerin Seçim Beyanmeleri Neler Vaat Ediyor?*, TEPAV, TEPAV Değerlendirme Raporu, Mart 2019, s.21-23, tepav.org.tr

yen TEPAV uzmanları tarafından AK Parti bildirgesinde geleceğe yönelik vaatlerden çok geçmişin başarı tecrübelerine referans verilirken, CHP'nin adeta her hizmet alanına değinmekle birlikte, somut, ölçülebilir yöntem önerileri anlamında yetersiz kaldığı iddia edilmektedir. İYİ Parti'nin, yerel yönetimler konusunda çok sayıda hizmet alanına vurgu yaparak, diğer partilere kıyasla daha somut, göstergelerle desteklenebilen hizmet önerilerine yer verdiği belirtilmektedir. HDP de çok sayıda hizmet alanına değinmesine rağmen; aynı veya farklı başlıklar altında vaatlerde bir hayli tekrarda bulunmuştur. Saadet Partisi, bildirgesinde ölçülebilir göstergelerden ziyade, ağırlıklı olarak söylemlere yer verilirken, gıda güvenliği, mülteci ve göç sorunu, akıllı belediyecilik, enerji verimliliği gibi aktüel hizmetlere yer verilmemiş, bu alanlarda vaatlerde bulunmamıştır. DSP, bildirgesini somut ve ölçülebilir vaatlerle desteklemiş olsa dahi, ekonomik sorunlar ve yoksullukla mücadele, uyuşturucu ile mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliği, mülteci ve göç sorunu, kadın, genç, engelli, yaşlı ve çocuklara yönelik faaliyet alanları gibi önemli hizmetlere yer vermediği gibi, bu alanlarda vaatte bulunmayı da tercih etmemiştir. TKP, yerel yönetimlere yönelik olarak komünist ilkeler başlığı altında 5 temel çözüm önerisine yer verirken, bunlar; katılımcılık, çocuk, ekonomik sorunlar ve yoksullukla mücadele gibi hizmetler bağlamında değerlendirilmiş, Vatan Partisi'nin ise, mevcut uygulamalara karşı diğer bildirgelerle karşılaştırıldığında sert eleştirilere ve söylemlere yer verse de ölçülebilir vaatlere neredeyse yer vermesi dikkate değerdir.² Kampanya süreçlerinde AK Parti ve CHP genel seçimlerle karşılaştırıldığında liderler düzeyinde proaktif bir kampanya yürütmemekle birlikte, Cumhurbaşkanı Erdoğan özellikle kampanya sürecinde "Beka" söylemini dillendirerek zaman zaman mitinglerde seçmenin karşısına çıkmıştır. CHP lideri Kılıçdaoğlu ise daha ziyade geri planda kalarak, mini salon toplantılarıyla seçmenle buluşmayı tercih etmiştir. CHP'nin kampanya sürecinde adaylar, partili milletvekilleri ve yerel teşkilatlar daha aktif bir rol üstlenmişlerdir.

31 Mart seçimlerinde özellikle İstanbul ve Ankara'da Cumhur İttifakı'yla Millet İttifakı arasında kıyasıya bir seçim rekabeti yaşanırken, kampanyada Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım, Mansur Yavaş ve Mehmet Özhaskeki'den hangisinin yarışta ipi göğüsleyeceği kamuoyunu meşgul etmiştir. 31 Mart'ta Ankara'da Millet İttifakı adayı Mansur Yavaş, İzmir'de Tunç Soyer, İstanbul'da Ekrem İmamoğlu seçim yarışını önde tamamlarken, İstanbul seçimleri YSK tarafından iptal edilerek, 23 Haziran'da seçimlerin yenilenmesine karar verilmiştir. 23 Haziran İstanbul seçimi kampanya sürecinde AK Parti kampanya stratejisinde değişikliğe giderek, Beka söylemini terketmiş, Erdoğan geri planda kalırken, Binali Yıldırım İstanbul için projeleriyle daha fazla öne çıkarılmıştır. 31 Mart'ta Beka söyleminin etkisiz kalmasından gerekli derslerin çıkarılmasına rağmen, AK Partili kimi aktörler İstanbul seçiminin yenilenme gerekçesi olarak oyların çalınması iddiasını göstermiştir. İmamoğlu'nu ötekileştirme hedefli "Pontuslu" olduğuna ilişkin kimi sansasyonel ifadeler kampanya sürecinde taraflar arasındaki kutuplaştırmayı arttırmaktan, İmamoğlu lehine mağduriyet yaratmaktan başka bir sonuca yol açmamıştır.

² A.g.e, s.21-23.

CHP'de 31 Mart'ta olduğu gibi, 23 Haziran sürecinde de İmamoğlu kampanyada öne çıkarılmıştır. 31 Mart'ta geleneksel kampanya teknikleri dışında, dijital medyadan yararlanan ve partinin stratejik önem atfettiği 105 seçim bölgesinde ayrı ayrı kampanya yürüten CHP'nin kampanya stratejisinin temeli; kampanyayı yürüten Ateş İlyas Başsoy'un ifadesiyle, "Tayyip Erdoğan'ı veya AK Parti'yi görmezden gel, ama onu sevenleri sev" şeklinde, geçmişte CHP'nin izlediği stratejiden farklı bir strateji izlenmiş, rakip seçmen ötekileştirilmek yerine, kazanmaya çalışılmış, hatta bunun yolunu teşkilata öğretilmek için, "Radikal Sevgi Kitabı" hazırlanarak, teşkilat bu konuda seçmene nasıl dokunulacağı konusunda bilgilendirilmiştir³. 31 Mart'ta bu stratejiyle seçmene dokunmayı başaran CHP; 23 Haziran sürecinde de başarılı bir sınav vermiştir. Özellikle YSK kararıyla seçimin iptali ve yenilenme kararı CHP ve İmamoğlu'na psikolojik üstünlük kazandırırken, mağduriyetle takviyeli "sosyal adalet" teması kampanyada hep merkezde olmuş, "Her Şey Çok Güzel Olacak" sloganıyla İmamoğlu'nun İstanbul tahayyülü adeta birleşmiş ve başarıyı getirmiştir. AK Parti adayı Binali Yıldırım'ın bu seçimde öne çıkan sloganı ise "Ne Dediysen Yaptık Yine Biz Yaparız" şeklinde formüle edilmiştir. 23 Haziran iki aday açısından da İstanbul için proje ve vaatlerin yarıştığı, sonuçta, CHP açısından, sahici olanın, sadece gerçek olanın kullanılarak kazanıldığı bir seçim olmuştur⁴.

Bu rapor, 31 Mart yerel seçimleriyle 23 Haziran İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçim sonuçlarını ağırlıklı olarak sayısal veriler üzerinden analiz etmeye odaklanmış bir çalışma olmakla birlikte, seçim süreçlerini çeşitli boyutlarıyla değerlendirmeyi hedeflemektedir. Çalışmanın ilk kısmında yerel yönetimler seçim mevzuatına yer verilmekte, ardından 31 Mart seçim sonuçları Türkiye geneli, Ankara, İzmir örneğinde değerlendirilmekte, seçim ittifaklarının sonuçlara etkisi ele alınmaktadır. 31 Mart sonuçlarının ardında yatan dinamikler değerlendirildikten sonra, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptali, yenilenen İstanbul seçimleri 31 Mart ve 23 Haziran örneklerinde çeşitli boyutlarıyla analiz edilmektedir.

A. YEREL YÖNETİMLER SEÇİM SİSTEMİ

Türkiye'de yerel yönetim organlarının belirlenmesinde uygulanan seçim yöntemi genel seçimlerdeki yöntemden farklıdır. Genel seçimlerde % 10 Ulusal Barajlı D'Hondt yöntemi uygulanırken, Yerel yönetim seçimlerinde Belediye başkanlıklarının belirlenmesinde çoğunluk sistemi, Belediye Meclis Üyeliği seçimlerinde ise %10 eksiltmeli Nispi temsil D'Hondt yöntemi uygulanmaktadır.

18.01.1984 tarih ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un 2.maddesinde yöntem şu şekilde ifade edilmiştir: "İl genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için yapılan seçimlerde, onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi, belediye başkanlığı seçiminde ise çoğunluk sistemi uygulanır". İlgili Kanun'un 3. maddesi İl Genel

³ Ateş İlyas Başsoy'la Söyleşi, medyascope.tv/2019/04/25/chp-yerel-secimlerde-neden-ve-nasil-basarili-oldu-kampanya-baskani-ates-ilyas-bassoy-ile-soylesi/

⁴ Necati Özkan'la Söyleşi, <https://t24.com.tr/video/chp-nin-secim-kampanyasini-yuruten-necati-ozkan-t-24-te,20057>

Meclisi Üyeleri seçimi için, 4. maddesi Büyükşehir Belediye Başkanlığı için seçim çevresini şu şekilde düzenlemiştir:

Madde 3 – İl genel meclisi üyeleri seçimi için her ilçe bir seçim çevresidir.

Belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri seçimi için, her belde bir seçim çevresidir.

Madde 4 – (Değişik: 12/11/2012-6360/29 md.)

Büyükşehir belediye başkanının seçiminde seçim çevresi, büyükşehir belediye sınırlarından oluşur.

5. maddede ise İl Genel Meclisi Üyelikleri ve Belediye Meclis Üyelikleri için seçilecek üye sayısının şu şekilde belirleneceği hüküm altına alınmıştır:

Seçilecek üye sayısı:

Madde 5 – Her seçim çevresinde, seçilecek üye sayısı aşağıdaki usule göre hesaplanır.

a) İl genel meclisi üyelikleri için, son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre:

Nüfusu 25 000'e kadar olan ilçelerde 2

Nüfusu 25 001'den 50 000'e kadar olan ilçelerde 3

Nüfusu 50 001'den 75 000'e kadar olan ilçelerde 4

Nüfusu 75 001'den 100 000'e kadar olan ilçelerde 5

Asıl üyelik ve aynı miktarda yedek üyelik hesaplanır.

Nüfusu 100 000'den yukarı olan ilçelerde fazla her 100 000 nüfus için bir asıl, bir yedek üye ilave olunur.

Nüfusun 100 000'e bölünmesi hesabında artık sayı 50 000'den az olursa hesaba katılmaz, 50 000 (dahil)'den fazla olursa artık sayıya da bir asıl, bir yedek üyelik hesap edilir.

b) Belediye meclisi üyelikleri için son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre:

Nüfusu 10 000'e kadar olan beldelerde 9

Nüfusu 10 001'den 20 000'e kadar olan beldelerde 11

Nüfusu 20 001'den 50 000'e kadar olan beldelerde 15

Nüfusu 50 001'den 100 000'e kadar olan beldelerde 25

Nüfusu 100 001'den 250 000'e kadar olan beldelerde 31

Nüfusu 250 001'den 500 000'e kadar olan beldelerde 37

Nüfusu 500 001'den 1 000 000'a kadar olan beldelerde 45

Nüfusu 1 000 000'dan fazla olan beldelerde 55

Asıl ve aynı sayıda yedek üyelik hesaplanır.

6. madde Büyükşehir belediye meclisine katılacak üye sayısının belirlenmesi konusunda şu hükme yer vermektedir:

Madde 6 – a) Büyükşehir belediye meclisleri belediye hudutları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder.

Bu hesaplamada artık sayılar nazara alınmaz.

b) Yedek üyelikler de aynı usulle hesaplanır⁵.

Belediye meclisi ve il genel meclisi üyelerinin seçiminde 1984'e kadar, **d'Hondt usulü nispi temsil sistemi** uygulanırken, 1984 yılında çıkarılan yasayla bu sisteme ayrıca, **onda birlik baraj** uygulaması eklenmiştir. Bunun sonucunda, klasik d'Hondt yönteminin bile küçük partiler aleyhine olan yapısı daha da güçlendirilmiştir. Çünkü, onda birlik sisteme göre bir seçim çevresindeki geçerli oyların onda biri, tüm partilerin ve bağımsızların aldıkları oylardan ayrı ayrı çıkarılmaktadır. Sonuçta, partilerin ve bağımsız adayların temsil güçlerinde bir azalmaya gidilerek oy dağılımı gerçekleştirilmektedir. Açıkça görüleceği üzere, ilgili seçim çevresinde geçerli oyların yüzde 10'luk miktarının her partinin geçerli oylarından çıkarılmasından sonra üyelik dağılımının yapıldığı sistem, temsilde adalet ilkesini ortadan kaldırmakta, nispi temsil sisteminin yerel seçimlerde uygulanabilirliğini güçleştirmektedir⁶.

Belediye Başkanlığı seçimlerinde uygulanan seçim sistemi, seçimin doğası gereği tek adayının seçilmesine dayalı olduğu için, çoğunluk sisteminin temsilde adaleti eksiten niteliği bu seçimlerde hissedilmemektedir. Oysa ki Belediye Meclis üyeliği seçimi, yerel halkın tercihlerini ve temsilcilerini adil bir temsille belediye meclislerine taşıma esasına dayanması gerekirken, Türkiye'de uygulanan seçim yöntemi, genel seçimlerde tıpkı nispi temsilin baraj uygulaması ya da çoğunluk sisteminin yarattığı temsilde adalet sorunlarına yol açmakta, seçmenlerin kullandıkları oyların belediye meclislerine yansımada yerelde demokrasi açığına neden olmaktadır.

Yerel yönetimlerde temsilin demokratik bir temele oturtulması için %10'luk baraj uygulamasının kaldırılması, küçük partilerin de yerel belediye meclislerinde temsilcilik elde etmelerinin ya da daha fazla meclis üyesi ile temsil edilmelerinin önü açılmalıdır.

⁵ Resmi Gazete, S: 18285, 18/1/1984

⁶ Örsan Ö.Akbulut, "Yerel Seçim Sistemi Değişmeli", Cumhuriyet, 19.11.2003.

B. 31 MART SEÇİM SONUÇLARININ ANALİZİ

1. Seçim Sonuçlarının Türkiye Geneli Değerlendirmesi

31 Mart Yerel seçimleri, 30 Büyükşehir Belediyesi, 51 İl Belediyesi, 922 İlçe, 32.105 mahalle ve 18.306 köyde yapılmıştır. Yerel yönetim seçimlerinde genel seçimlerde olduğu gibi⁷, mevcut yasal düzenlemeler seçime katılan partilerin İttifak yaparak, Belediye Başkanlığı ya da Belediye Meclis Üyeliklerinde Ortak aday göstermesine imkan tanımamakla birlikte, 31 Mart yerel seçimlerine yönelik aday belirleme sürecinde partiler aralarında yaptıkları pazarlıklarla belli il ve ilçelerde ortak Belediye Başkanı, meclis üyesi adayları çıkarmışlardır. Aşağıdaki tablolarda seçim sonuçlarına yer verilmektedir.

a. İl Genel Meclisi Seçimleri

31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde ülke genelinde 51 İlde İl Genel Meclisi Üyeliği seçiminde oy kullanılmıştır. Bunun nedeni; İl Genel Meclislerinin Büyükşehir Statüsüne sahip olmayan 51 ilde bulunmasıdır. İl Genel Meclisi Üyeliğinin bulunduğu illere kayıtlı seçmen sayısı 12.837.077'dir. 31 Mart'ta seçime katılım ortalaması % 85,5'tir.

Tablodaki verilere göre, seçimde en fazla üyelik kazanan partiler sırasıyla AK Parti (757 üyelik, % 41,6 oy ile), MHP (188 üyelik, % 18,8 oy ile) CHP (184 üyelik, % 17,4 oy ile), HDP (101 üyelik, %17,9 oy ile), İYİ Parti (23 üyelik, % 8,1 oy ile)dir. 1.272 üyelik için yapılan seçimde, bağımsız aday sayısı 62 olup, 6 aday seçilmiştir.

⁷ Genel seçimle ilgili düzenlemeler; "seçim ittifakı ve seçim güvenliği yasası" olarak bilinen 13 Mart 2018 tarih ve 7102 sayılı Kanun ile 25 Nisan 2018 tarih ve 7140 sayılı Kanun ile gerçekleştirilmiştir. Bu iki kanun özetle siyasi partilerin seçimlerde ittifak kurabilmesinin önünü açmış, seçim güvenliğinin ve düzenin korunmasına yönelik tedbirler getirmiş, Anayasa'nın değiştirilen hükümleriyle uyum sağlamayı amaçlamıştır. 13 Mart'ta Meclis tarafından kabul edilen 7102 sayılı Kanun'la mevzuatta bulunan siyasi partilerin ittifak yapmasını engelleyici yasaklar kaldırılmıştır. Mert Hüseyin Akgün; 5 Soru: 24 Haziran'a Giderken Seçim Sisteminde Neler Değişti?" <https://www.setav.org/5-soru-24-hazirana-giderken-secim-sisteminde-neler-degisti/> Seçim ittifakına ilişkin düzenlemeyi de içeren 26 maddelik kanuna göre, siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklayan hüküm kaldırıldı. Buna göre, Siyasi Partiler Kanunu'nun, "Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamayacakları gibi seçimlerde başka bir partiyi destekleme kararı da alamazlar." hükmünü içeren 90. maddesinin 2. fıkrası, "Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar." şeklinde değiştirildi. Böylece kanunla, siyasi partilerin ittifak yaparak milletvekili seçimine katılmalarına imkan tanındı. Bkz. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7102 sayılı Kanun, **R.G.**, S: 30362, 16 Mart 2018.

Tablo 1: 31 Mart İl Genel Meclis Üyeliği Seçim Sonucu

31 MART 2019 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMİ İL GENEL MECLİSİ ÜYELİĞİ SEÇİMLERİ SONUCU	
KAYITLI SEÇMEN SAYISI	12.837.077
SANDIK SAYISI	51.670
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	10.975.294
KATILMA ORANI (%)	85,5
GEÇERLİ OY SAYISI	10.505.314
SEÇİMİ YAPILAN ÜYELİK SAYISI	1.272
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	62

GEÇERLİ OYLARIN VE ÜYELİKLERİN PARTİLER İLE BAĞIMSIZLARA DAĞILIMI VE ORANLARI

SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY		KAZANILAN ASIL ÜYELİK	
	SAYI	ORAN(%)	SAYI	ORAN(%)
SAADET PARTİSİ	259.091	2,47	3	0,24
BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ	26.950	0,26	0	0,00
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ	9.847	0,09	3	0,24
VATAN PARTİSİ	14.930	0,14	0	0,00
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	191.087	1,82	6	0,47
HÜR DAVA PARTİSİ	0	0	0	0,00
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	1.834.598	17,46	184	14,47
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	4.371.692	41,61	757	59,51
DEMOKRAT PARTİ	67.892	0,65	1	0,08
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	1.976.694	18,82	188	14,78
İYİ PARTİ	852.582	8,12	23	1,81
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ	833.237	7,93	101	7,94
DEMOKRATİK SOL PARTİ	20.693	0,20	0	0,00
BAĞIMSIZ	46.021	0,44	6	0,47

Kaynak: YSK, <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

b. Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimleri

Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi 30 ilde yapılmakla birlikte, YSK, seçim sonuçlarını ilan ettiği tarihte, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi YSK tarafından iptal edilip, yenilenmesine karar verildiği için, İstanbul sonucu YSK tarafından aşağıdaki tabloda ülke geneli hesaplamalarında dikkate alınmamıştır.

YSK'nın, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptali nedeniyle, İstanbul sonucu hariç olmak üzere yayınladığı Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçim sonuçlarına göre, Türkiye genelinde Büyükşehir Belediye başkanlığı seçiminde kayıtlı seçmen sayısı 31 Mart seçimleri için 33.651.741 olup, seçime katılım % 84,69 olarak gerçekleşmiştir. İstanbul hariç, AK Parti 15, CHP 10, HDP 3 ve MHP 1 Büyükşehir Belediye Başkanlığı kazanmıştır.

Tablo 2: 31 Mart Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Sonucu

31 MART 2019
MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMİ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ SONUCU

KAYITLI SEÇMEN SAYISI	33.651.741
SANDIK SAYISI	111.822
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	28.498.346
KATILMA ORANI (%)	84,69
GEÇERLİ OY SAYISI	27.380.276
SEÇİMİ YAPILAN BAŞKANLIK SAYISI	29
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	49

GEÇERLİ OYLARIN VE BAŞKANLIKLARIN SİYASİ PARTİLER İLE BAĞIMSIZ ADAYLARA DAĞILIMI VE ORANLARI

SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY		KAZANILAN BAŞKANLIK	
	SAYI	ORAN(%)	SAYI	ORAN(%)
SAADET PARTİSİ	895.107	3,27	0	0,00
BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ	112.685	0,41	0	0,00
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ	54.153	0,20	0	0,00
VATAN PARTİSİ	75.386	0,28	0	0,00
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	0	0	0	0,00
HÜR DAVA PARTİSİ	0	0	0	0,00
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	7.979.740	29,14	10	34,48
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	12.064.924	44,06	15	51,72
DEMOKRAT PARTİ	243.250	0,89	0	0,00
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	1.418.091	5,18	1	3,45
İYİ PARTİ	2.607.640	9,52	0	0,00
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ	1.137.552	4,15	3	10,34
DEMOKRATİK SOL PARTİ	401.165	1,47	0	0,00
BAĞIMSIZ	390.583	1,43	0	0,00

Kaynak: YSK, <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

c. İl ve İlçe Belediye Başkanlığı Seçimleri

31 Mart seçimlerinde 1355 belediye başkanlığı için seçim yapılmıştır. Bu seçimler için kayıtlı olan seçmen sayısı 53.169.212, seçime katılım ise % 84,3'tür. Seçime 368 bağımsız aday katılmıştır.

AK Parti %42,5 oy ortalamasıyla 742 belediye başkanlığı kazanırken, CHP %29,8 ile 240, MHP %7,4 ile 233, İYİ Parti %7,7 ile 24, HDP %4,5 ile 57 belediye başkanlığı elde etmiştir. 13 bağımsız aday da belediye başkanı olarak seçilmiştir.

KONDA'nın 31 Mart Yerel Seçimlerinin geçici sonuçları üzerinden yukarıdaki tabloya istinaden yaptığı değerlendirmeye göre, genel ülke sayıları üzerinden incelendiğinde, Belediye Başkanlıkları için verilen oylar ile Yerel Meclisler için verilen oylar arasında bir farklılık dikkat çekiyor. Meclis oylarında %15,5 seçmen sandığa gitmemiş, %3,5 oranındaki oy ise geçersiz sayılmıştır. Partilerin ittifak yapmadıkları illerde ittifak partilerinin oyları toplanarak elde edilen sayılara göre, Cumhuriyet İttifakı %41,2, Millet İttifakı %29,1 oranında oy elde etmiştir⁸. Tablodaki verilere göre, Cumhuriyet İttifakı ve HDP'nin Belediye Meclis üyeliği oy ortalaması Belediye Başkanlığı Ortalamasına göre 1-2 puan daha fazla iken, Millet İttifakında bu durum tersine olup, Belediye Başkanlığı oyları Meclis Üyeliği oylarına kıyasla 3 puan daha düşüktür.

⁸ KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, s.10, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>

Tablo 3: 31 Mart İl ve İlçe Belediye Başkanlığı Seçim Sonucu

31 MART 2019 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ SONUCU	
KAYITLI SEÇMEN SAYISI	53.169.212
SANDIK SAYISI	172.314
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	44.860.777
KATILMA ORANI (%)	84,37
GEÇERLİ OY SAYISI	43.164.371
SEÇİMİ YAPILAN BAŞKANLIK SAYISI	1.355
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	368

GEÇERLİ OYLARIN VE BAŞKANLIKLARIN SİYASİ PARTİLER İLE BAĞIMSIZLARA DAĞILIMI VE ORANLARI

SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY		KAZANILAN BAŞKANLIK	
	SAYI	ORAN(%)	SAYI	ORAN(%)
SAADET PARTİSİ	1.256.235	2,91	21	1,55
BAĞIMSIZ TÜRKİYE PARTİSİ	137.887	0,32	0	0,00
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ	48.615	0,11	1	0,07
VATAN PARTİSİ	69.156	0,16	0	0,00
BÜYÜK BİRLİK PARTİSİ	685.793	1,59	10	0,74
HÜR DAVA PARTİSİ	0	0	0	0,00
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	12.868.053	29,81	240	17,71
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	18.368.421	42,55	742	54,76
DEMOKRAT PARTİ	415.213	0,96	8	0,59
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ	3.211.038	7,44	233	17,20
İYİ PARTİ	3.351.438	7,76	24	1,77
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ	1.951.185	4,52	57	4,21
DEMOKRATİK SOL PARTİ	418.055	0,97	6	0,44

Kaynak: YSK, <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

Tablo 4: İttifaklara Göre 31 Mart Seçimi Karşılaştırmalı Sonuçları

TÜRKİYE	2019 Yerel Meclis Oyları	2019 Bel.Bşk. Oyları	fark
Katılmayan	15,5	15,7	-0,2
Geçersiz oy	3,5	3,2	0,3
Cumhur İttifakı	41,2	40,5	0,7
Millet İttifakı	29,1	32,1	-3,0
HDP	4,7	2,9	1,8
Diğer	6,1	5,5	0,6
Toplam	100,0	100,0	0,2

Kaynak: KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>

2. Ankara ve İzmir 31 Mart Yerel Seçimleri

Türkiye’de yaklaşık olarak kayıtlı her 3 seçmenden 1’i İstanbul, Ankara ve İzmir’de kayıtlıdır. Bu 3 büyük kentte seçimlerde sandıkta açığa çıkan parti ve aday tercihleri ülke seçmen eğilimlerindeki gidişatı yansıması açısından önemlidir. Çalışmanın bu kısmında Ankara ve İzmir’de 31 Mart yerel seçim sonuçları partilerin Büyükşehir, İlçe Belediye Başkanlığı ve İlçe Belediye Meclis üyeliği oyları temelinde değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tablolarda önce Ankara, daha sonra İzmir sonuçlarına yer verilmektedir. İstanbul ise ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Ankara’da AK Parti MHP ile yapmış olduğu işbirliği/informel ittifaka bağlı olarak Büyükşehir Belediye Başkan adayı olarak Mehmet Özhaseki’yi, CHP ise İYİ Parti ile ortak aday olarak Mansur Yavaş’ı göstermiştir.

a. Ankara 31 Mart Yerel Seçim Sonuçları

i. İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları

Tablo 5: İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları

İlçe Adı	SP	%	CHP	%	AK Parti	%
AKYURT	205	1,0	4892	23,8	15119	73,5
ALTINDAĞ	2456	1,2	73930	36,1	126706	61,9
AYAŞ	79	0,6	6098	48,1	6416	50,6
BALA	188	0,8	9831	39,5	14690	59,0
BEYPAZARI	318	1,0	15567	48,9	15717	49,4
ÇAMLIDERE	64	0,6	2372	21,0	8760	77,7
ÇANKAYA	4133	0,7	437982	76,9	121982	21,4
ÇUBUK	961	1,8	13745	25,3	39149	72,1
ELMADAĞ	497	1,7	14937	51,7	13255	45,9
ETİMESGUT	3719	1,1	185654	55,3	143285	42,7
EVREN	17	0,6	956	36,0	1662	62,6
GÖLBAŞI	1317	1,7	35580	46,6	38806	50,8
GÜDÜL	35	0,4	2740	34,6	5080	64,1
HAYMANA	1027	3,7	10002	36,3	16193	58,8
K.KAZAN	333	1,0	11211	35,2	20045	62,9
KALECİK	41	0,4	3316	34,9	6032	63,5
KEÇİÖREN	5852	1,1	231671	44,1	282801	53,9
KIZILCAHAMAM	287	1,2	6848	28,5	16706	69,5
MAMAK	3131	0,8	187044	50,2	179659	48,2
NALLIHAN	144	0,7	8554	44,3	10356	53,7
POLATLI	675	1,0	33784	47,8	35516	50,2
PURSAKLAR	1130	1,4	20362	25,0	59066	72,6
SİNCAN	3551	1,2	101864	34,8	184608	63,0
Ş.KOÇHİSAR	181	0,9	8347	41,6	11323	56,4
YENİMAHALLE	3841	0,9	234922	57,7	165478	40,7
KAT: % 85,7	34182	1,1	1662209	50,9	1538410	47,1

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı için seçmenlerin partilerin adaylarına yönelik tercihlerinde ilk dikkati çeken; CHP’ye verilen Büyükşehir oylarının Ankara’nın 25 ilçesinden sadece 5’inde (Çankaya, Elmadağ, Etimesgut, Mamak ve Yenimahalle’de) Cumhuriyet İttifakı adayının oylarından daha fazla olmasıdır. Bu ilçelerde kayıtlı seçmen sayısının Ankara’daki toplam seçmenin yaklaşık % 40’ını oluşturduğu dikkate alınır, Millet İttifakı adayının seçim kazanmasında bu ilçelerin belirleyici olduğu söylenebilir.

ii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları

Tablo 6: İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları

İlçe Adı	SP	%	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ P.	%	HDP	%
AKYURT	167	0,8	0	0	11238	54,5	0	0	1461	7,1	0	0
ALTINDAĞ	5050	2,5	0	0	130434	64,4	0	0	55400	27,4	0	0
AYAŞ	117	0,9	5802	46,1	6554	52,1	0	0	0	0,0	0	0
BALA	313	1,3	0	0,0	15125	61,0	0	0	8766	35,3	390	1,6
BEYPAZARI	996	3,1	0	0,0	15292	48,3	0	0	15179	48,0	0	0,0
ÇAMLIDERE	46	0,4	0	0,0	8229	73,8	0	0	2482	22,3	0	0,0
ÇANKAYA	9023	1,6	418740	73,5	123222	21,6	0	0	0	0,0	8944	1,6
ÇUBUK	4560	8,4	0	0,0	35399	65,5	0	0	9408	17,4	0	0,0
ELMADAĞ	482	1,7	15015	51,9	13305	46,0	0	0	0	0,0	0	0,0
ETİMESGUT	6116	1,8	152057	45,7	0	0,0	164842	49,6	0	0,0	0	0,0
EVREN	9	0,3	0	0,0	1675	63,9	0	0,0	918	35,0	0	0,0
GÖLBAŞI	2037	2,7	0	0,0	0	0,0	41055	54,2	29626	39,1	0	0,0
GÜDÜL	33	0,4	891	11,4	5185	66,4	0	0,0	1637	21,0	0	0,0
HAYMANA	2297	8,4	5966	21,9	11903	43,6	0	0,0	0	0,0	980	3,6
K.KAZAN	173	0,5	0	0,0	17145	53,3	0	0,0	14483	45,0	0	0,0
KALECİK	33	0,3	2928	30,9	5739	60,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
KEÇİÖREN	9616	1,8	0	0,0	332396	63,7	0	0,0	161336	30,9	7652	1,5
KIZILCAHAMAM	197	0,8	0	0,0	14519	60,3	0	0,0	8928	37,1	0	0,0
MAMAK	5183	1,4	176190	47,3	187714	50,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
NALLIHAN	161	0,8	0	0,0	10276	53,6	0	0,0	8501	44,4	0	0,0
POLATLI	670	1,0	26809	38,3	0	0,0	39376	56,3	0	0,0	846	1,2
PURSAKLAR	1307	1,6	0	0,0	58567	72,0	0	0,0	15124	18,6	0	0,0
SİNCAN	6358	2,2	0	0,0	194879	67,6	0	0,0	75410	26,2	0	0,0
Ş.KOÇHİSAR	265	1,3	0	0,0	11450	57,3	0	0,0	7790	39,0	0	0,0
YENİMAHALLE	4422	1,1	238187	58,3	164156	40,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0
KAT: % 85,6	59631	1,9	1042585	17,0	1374402	49,6	245273	6,4	416449	19,7	18812	0,4

Ankara ilçeleri belediye başkanlığı oylarına bakıldığında, CHP 3 (Çankaya, Elmadağ, Yenimahalle), MHP 3 (Etimesgut, Gölbaşı, Polatlı) AK Parti 19 ilçede rakiplerine göre daha fazla oy alarak, belediye başkanlığını kazanmıştır. Burada belirtilmesi gereken husus; CHP'nin belediye başkanlığını kazandığı ilçelerde İttifak ortağı İYİ Parti, MHP'nin seçim kazandığı ilçelerde ortağı AK Parti aday göstermemiştir. Dolayısıyla belediye başkanlığını kazanmada İttifak stratejilerinin en azından çarpan etkisi yaptığı söylenebilir.

iii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları

Tablo 7: İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları

İlçe Adı	SP	%	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ P.	%	HDP	%
AKYURT	203	0,8	2095	10,2	12815	62,5	0	0	1650	8,0	0	0
ALTINDAĞ	3605	1,4	49959	24,4	125644	61,4	0	0	16444	8,0	1430	0,7
AYAŞ	171	1,2	5330	42,4	6187	49,2	0	0	0	0,0	0	0,0
BALA	442	1,5	0	0,0	14786	60,0	0	0	8319	33,8	682	2,8
BEYPAZARI	870	2,4	0	0,0	15974	50,5	0	0	14270	45,1	0	0,0
ÇAMLIDERE	67	0,5	0	0,0	8164	73,4	0	0	2557	23,0	0	0,0
ÇANKAYA	10749	1,6	40614	71,4	123906	21,8	0	0	0	0,0	10802	1,9
ÇUBUK	3782	6,0	0	0,0	36802	68,5	0	0	9529	17,7	0	0,0
ELMADAĞ	1222	3,7	13642	47,4	12873	44,7	0	0	0	0,0	58	0,2
ETİMESGUT	7386	1,8	152514	46,0	0	0,0	156556	47,2	0	0,0	3145	0,9
EVREN	14	0,4	0	0,0	1615	62,7	0	0,0	925	35,9	0	0,0
GÖLBAŞI	2197	2,4	15072	19,9	0	0,0	37564	49,7	16034	21,2	652	0,9
GÜDÜL	38	0,4	967	12,3	5130	65,5	0	0,0	1538	19,6	0	0,0
HAYMANA	2238	6,9	6142	22,7	12270	45,3	0	0,0	0	0,0	1156	4,3
K.KAZAN	340	0,9	0	0,0	17732	55,3	0	0,0	13229	41,3	0	0,0
KALECİK	35	0,3	3054	32,3	5610	59,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
KEÇİÖREN	12410	1,9	185601	35,4	303551	57,9	0	0,0	0	0,0	5173	1,0
KIZILCAHAMAM	302	1,1	0	0,0	14871	61,9	0	0,0	7346	30,6	0	0,0
MAMAK	4326	1,0	155329	41,7	180341	48,4	0	0,0	19811	5,3	3931	1,1
NALLIHAN	231	1,0	0	0,0	10336	54,3	0	0,0	8152	42,8	0	0,0
POLATLI	931	1,1	26859	38,5	0	0,0	37413	53,7	0	0,0	1108	1,6
PURSAKLAR	1639	1,7	0	0,0	57475	71,1	0	0,0	14963	18,5	0	0,0
SİNCAN	6542	1,8	0	0,0	191436	66,5	0	0,0	73045	25,4	4420	1,5
Ş.KOÇHİSAR	282	1,1	3728	18,7	11032	55,5	0	0,0	4329	21,8	246	1,2
YENİMAHALLE	5817	1,2	203866	50,0	164145	40,3	0	0,0	22807	5,6	3743	0,9
KAT: % 85,6	65839	1,7	1230272	20,5	1332695	49,4	231533	6,0	234948	16,1	36546	0,8

Ankara ilçeleri belediye meclis üyeliği oylarında da ilçe belediye başkanlığına benzer bir dağılım dikkat çekiyor. CHP 3 (Çankaya, Elmadağ, Yenimahalle), MHP 3 (Etimesgut, Gölbaşı, Polatlı) AK Parti 19 ilçede rakiplerine göre daha fazla oy alarak, belediye başkanlığını kazanmıştır. Bu tablonun ortaya çıkmasında da CHP'nin belediye başkanlığını kazandığı ilçelerde İttifak ortağı İYİ Parti, MHP'nin seçim kazandığı ilçelerde ortağı AK Parti'nin aday göstermemesi belirleyici olmuştur denilebilir. Burada asıl belirleyici etken ise kanımızca, seçmenin belediye başkan adayı tercihiyle, meclis üyeliği tercihinde farklı tercihlerde bulunmamasıdır.

3 seçimde AK Parti ve CHP oy toplamları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, CHP toplam oy miktarları Büyükşehir'de 1.662.209, İlçe Belediye Başkanlıklarında 1.042.535, İlçe Belediye Meclis Üyeliklerinde 1.230.272'dir. AK Parti'nin toplam oy miktarları Büyükşehir'de 1.538.410, İlçe Belediye

Başkanlıklarında 1.374.402, İlçe Belediye Meclis üyeliklerinde 1.332.695. Görüldüğü gibi, CHP'nin toplam oy miktarı AK Parti'ye göre sadece Büyükşehir Belediye başkanlığı seçiminde daha fazladır.

b. İzmir 31 Mart Yerel Seçim Sonuçları

i. İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları

Tablo 8: İlçelere Göre Partilerin Büyükşehir Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	SP	%
ALIAĞA	31497	56,9	22272	40,2	756	1,4
BALÇOVA	34148	68,7	14188	28,5	433	0,9
BAYINDIR	13074	47,6	14037	51,1	101	0,4
BAYRAKLI	107950	55,7	79740	41,1	2766	1,4
BERGAMA	33049	48,3	33648	49,2	600	0,9
BEYDAĞ	4614	51,4	4186	46,6	31	0,3
BORNOVA	152679	57,3	104199	39,1	3423	1,3
BUCA	154505	53,2	124740	42,9	4065	1,4
ÇEŞME	17342	64,6	8924	33,2	146	0,5
ÇİĞLİ	76338	62,4	42296	34,6	1260	1,0
DİKİLİ	18612	64,8	9359	32,6	255	0,9
FOÇA	12666	62,2	7185	35,3	156	0,8
GAZİEMİR	47367	57,1	33083	39,9	1081	1,3
GÜZELBAHÇE	14425	72,3	4884	24,5	145	0,7
KARABAĞLAR	157355	54,3	123423	42,6	4130	1,4
KARABURUN	4485	59,0	2821	37,1	27	0,4
KARŞIYAKA	171129	75,6	49374	21,8	1610	0,7
KEMALPAŞA	31112	45,9	33505	49,4	2387	3,5
KINIK	10290	52,6	8908	45,6	110	0,6
KİRAZ	9115	31,4	15438	53,2	140	0,5
KONAK	136302	63,1	73330	34,0	2197	1,0
MENDERES	33587	54,7	26768	43,6	441	0,7
MENEMEN	56937	54,8	44344	42,7	1059	1,0
NARLIDERE	32087	78,6	7725	18,9	264	0,6
ÖDEMİŞ	44856	51,8	39613	45,7	593	0,7
SEFERİHİSAR	16136	58,3	10780	39,0	209	0,8
SELÇUK	14985	61,8	8861	36,5	145	0,6
TİRE	26623	48,1	26073	47,1	432	0,8
TORBALI	57523	53,5	47401	44,1	988	0,9
URLA	29404	70,7	11254	27,0	230	0,6
KAT:% 84,3	1550192	58,1	1032359	38,7	30180	0,9

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde Cumhur İttifakı'nın Büyükşehir adayı Nihat Zeybekçi, Millet İttifakının adayı ise Tunç Soyer'di. Tablodaki verilere göre, Cumhur İttifakı sadece 3 ilçede (Bergama, Kemalpaşa, Kiraz'da) Millet İttifakından daha fazla oy almayı başarırken, 27 ilçede Millet İttifakı adayı Soyer'e seçmenden daha fazla destek gelmiştir. Özellikle Karşıyaka (%75,9, Narlıdere (%78,6), Urla'da (%70,7) gelen destek %70'lerin üzerinde olması itibarıyla dikkat çekicidir.

ii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları

Tablo 9: İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ PARTİ	%	SP	%
ALIAĞA	25268	46,6	0	0	27785	51,3	0	0	414	0,8
BALÇOVA	33036	67,2	13239	26,9	0	0,0	0	0	654	1,3
BAYINDIR	11074	40,6	15846	58,0	0	0,0	0	0	89	0,3
BAYRAKLI	106485	55,1	79424	41,1	0	0,0	0	0	2807	1,5
BERGAMA	32896	48,0	33441	48,8	0	0,0	0	0	464	0,7
BEYDAĞ	4475	50,5	4276	48,3	0	0,0	0	0	21	0,2
BORNOVA	152843	57,6	101656	38,3	0	0,0	0	0	3402	1,3
BUCA	143180	49,6	127583	44,2	0	0,0	0	0	5644	2,0
ÇEŞME	14425	53,7	0	0,0	11271	42,0	0	0	106	0,4
ÇİĞLİ	75697	62,1	41790	34,3	0	0,0	0	0	1335	1,1
DİKİLİ	16484	57,7	0	0,0	11229	39,3	0	0	285	1,0
FOÇA	11409	56,2	0	0,0	8543	42,1	0	0	157	0,8
GAZİEMİR	47347	57,1	33338	40,2	0	0,0	0	0	1085	1,3
GÜZELBAHÇE	13826	70,1	4547	23,1	0	0,0	0	0	218	1,1
KARABAĞLAR	156434	54,0	123389	42,6	0	0,0	0	0	4759	1,6
KARABURUN	3743	49,3	3018	39,7	0	0,0	0	0	22	0,3
KARŞIYAKA	159681	70,8	45670	20,3	0	0,0	12930	5,7	1090	0,5
KEMALPAŞA	30970	45,7	30197	44,6	0	0,0	0	0,0	6076	9,0
KINIK	8787	45,4	10292	53,2	0	0,0	0	0,0	77	0,4
KIRAZ	0	0,0	13876	47,3	0	0,0	2637	9,0	120	0,4
KONAK	135577	63,2	71848	33,5	0	0,0	0	0,0	2421	1,1
MENDERES	34138	55,7	26286	42,9	0	0,0	0	0,0	387	0,6
MENEMEN	55136	53,3	45683	44,2	0	0,0	0	0,0	1026	1,0
NARLIDERE	31987	79,4	0	0,0	6442	16,0	0	0,0	399	1,0
ÖDEMİŞ	45783	52,9	38570	44,6	0	0,0	0	0,0	558	0,6
SEFERİHİSAR	14978	54,0	12247	44,2	0	0,0	0	0,0	161	0,6
SELÇUK	12572	51,5	9003	36,9	0	0,0	2561	10,5	89	0,4
TİRE	0	0,0	23816	43,0	0	0,0	25486	46,1	339	0,6
TORBALI	56137	52,5	48344	45,2	0	0,0	0	0,0	960	0,9
URLA	28104	67,5	10593	25,4	0	0,0	1981	4,8	130	0,3
84,15%	1462472	52,2	967972	33,6	65270	6,4	45595	2,5	35295	1,1

İzmir ilçelerinde belediye başkanlığı seçim sonuçları itibarıyla, AK Parti 4 (Bayındır, Bergama, Kınık, Kiraz), MHP 1 (Aliağa), İYİ Parti 1 ilçede (Tire) rakiplerine göre daha fazla oy alarak, belediye başkanlıklarını kazanmıştır. CHP'nin ise kazandığı belediye başkanlığı sayısı 24'tür. Dikkati çeken önemli bir nokta; AK Parti, MHP ve İYİ Parti'nin belediye başkanlığını kazandığı ilçelerde İttifak ortaklarının başkan adayı göstermemeleridir.

iii. İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları

Tablo 10: İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ PARTİ	%	HDP	%
ALIAĞA	26467	49,1	0	0	25424	47,1	0	0	0	0
BALÇOVA	32039	65,1	13305	27,0	0	0,0	0	0	1349	2,7
BAYINDIR	11576	42,6	15227	56,0	0	0,0	0	0	0	0,0
BAYRAKLI	106176	55,0	78270	40,6	0	0,0	0	0	0	0,0
BERGAMA	31735	46,6	33072	48,5	0	0,0	0	0	443	0,6
BEYDAĞ	4473	51,0	4159	47,5	0	0,0	0	0	0	0,0
BORNOVA	145438	54,9	100818	38,1	0	0,0	0	0	6604	2,5
BUCA	136433	47,3	124524	43,2	0	0,0	0	0	9950	3,5
ÇEŞME	13517	51,0	0	0,0	9687	36,5	0	0	967	3,6
ÇİĞLİ	71350	58,7	41163	33,9	0	0,0	0	0	1717	1,4
DİKİLİ	15791	55,4	0	0,0	10868	38,1	0	0	967	3,4
FOÇA	10791	53,1	0	0,0	8097	39,8	0	0	628	3,1
GAZİEMİR	44633	53,9	32755	39,6	0	0,0	0	0	2533	3,1
GÜZELBAHÇE	13428	67,9	4565	23,1	0	0,0	0	0	251	1,3
KARABAĞLAR	145767	50,5	120992	41,9	0	0,0	0	0	10810	3,7
KARABURUN	3754	49,6	2869	37,9	0	0,0	0	0	119	1,6
KARŞIYAKA	154891	68,7	45538	20,2	0	0,0	16067	7,1	3231	1,4
KEMALPAŞA	29962	44,4	30399	45,1	0	0,0	0	0,0	605	0,9
KINIK	9112	47,5	9736	50,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0
KIRAZ	0	0,0	13916	48,3	0	0,0	3017	10,5	0	0,0
KONAK	124724	58,3	70906	33,1	0	0,0	0	0,0	10806	5,0
MENDERES	32933	53,9	25703	42,1	0	0,0	0	0,0	1199	2,0
MENEMEN	52652	51,1	44432	43,1	0	0,0	0	0,0	3182	3,1
NARLIDERE	29763	74,2	0	0,0	6274	15,6	0	0,0	1974	4,9
ÖDEMİŞ	44533	51,7	38600	44,8	0	0,0	0	0,0	385	0,4
SEFERİHİSAR	14767	53,4	11581	41,9	0	0,0	0	0,0	610	2,2
SELÇUK	11788	48,7	8533	35,2	0	0,0	2710	11,2	882	3,6
TİRE	0	0,0	23923	43,4	0	0,0	25084	45,5	850	1,5
TORBALI	51289	48,2	46679	43,8	0	0,0	0	0,0	5890	5,5
URLA	25682	62,0	10384	25,1	0	0,0	3202	7,7	628	1,5
84,15%	1395464	50,5	952049	34,3	60350	5,9	50080	2,7	66580	2,1

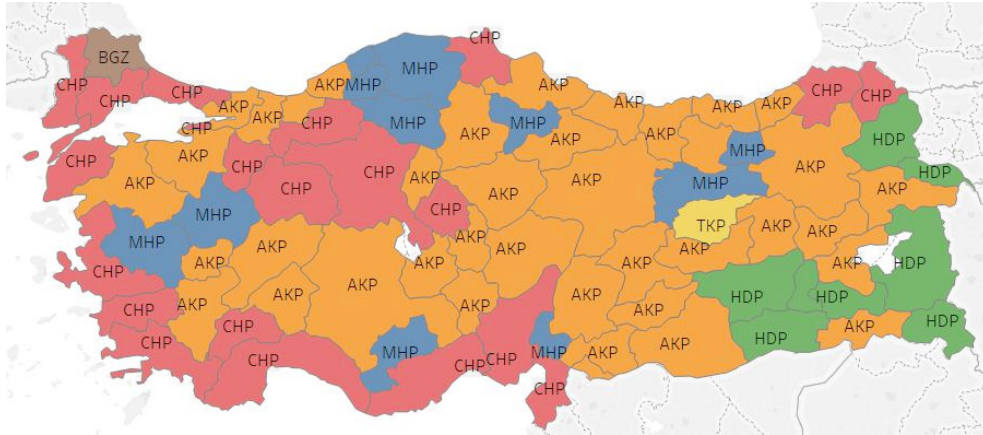
İzmir İlçelerinde Belediye Meclis üyeliği seçiminde partilere/İttifaklara verilen destekte ilk dikkati çeken husus; İlçe Belediye Başkanlığı sonuçlarına paralel biçimde oy dağılımının oluşmasıdır. Bunun tek istisnası Kemalpaşa ilçesidir. İlçe Belediye Meclis üyelikleri oylarına göre AK Parti belediye başkanlığında 1. parti olduğu ilçelere ilaveten, Kemalpaşa'da da meclis üyeliği oylarına göre 1. partidir. CHP 23 ilçede, MHP 1 (Aliağa), İYİ Parti 1 (Tire) ilçede seçmenden en fazla destek alan partilerdir. Bu tablonun ortaya çıkmasında da büyük ölçüde partilerin yapmış olduğu İttifaklar belirleyici olmuştur.

3 seçim örneğinde AK Parti ve CHP oy toplamları karşılaştırmalı olarak ele alındığında, CHP toplam oy miktarları Büyükşehir'de 1.550.192, İlçe Belediye Başkanlıklarında 1.462.472, İlçe Belediye Meclis Üyeliklerinde 1.395.464'tür. AK Parti'nin toplam oy miktarları Büyükşehir'de 1.032.359, İlçe Belediye Başkanlıklarında 967.972, İlçe Belediye Meclis üyeliklerinde 952.049. Anlaşılacağı üzere, CHP 3 seçim türünde de toplam oy miktarı bakımından AK Parti'den daha yüksek oy almayı başarmıştır.

3. Büyükşehir ve İl Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı

31 Mart yerel seçiminde partilerin kazanmış oldukları Büyükşehir ve İl Belediye Başkanlıklarının seçim haritasında dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

Harita 1: Büyükşehir ve İl Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı

AK Parti'nin bu seçimde seçim coğrafyasında Belediye başkanlıklarının iller düzeyinde dağılımı bağlamında bir daralma yaşadığı net biçimde belli oluyor. Buna karşılık, Cumhuriyet İttifakı'nda ortağı MHP'nin Batı Karadeniz, İç Ege, Doğu Anadolu'da geçmişte AK Parti'de olan bazı belediye başkanlıklarını kazanmasıyla, coğrafi olarak yayılma durumuyla karşı karşıya olduğu açık. CHP'nin Millet İttifakı adı altında İYİ Parti ile yapmış olduğu İttifak, daha önce kendisinde olmayan bazı illerde belediye başkanlığını kazanmasında belirleyici olmuştur. Bu İttifak CHP'nin Akdeniz'de Adana, Mersin gibi illerde belediye başkanlığını kazanmasında etkili olurken, başta Ankara, Bolu, Bilecik gibi Marmara'dan İç Anadolu'ya uzanan coğrafyada belediye başkanlıkları kazandırmıştır. Bunun

yanısıra, Doğu Karadeniz'de 2 ilde belediye başkanlıklarını kazanması dikkate değerdir. HDP'nin kazandığı Büyükşehir ve İl belediye Başkanlıklarının coğrafi dağılımında Güneydoğu Anadolu'da baskın özellik dikkat çekerken, bu seçimde kazandığı Belediye Başkanlıklarına, ülke genelinde sayısal azalma olmasına rağmen 2 yeni belediye başkanlığı eklemiştir.

Genel olarak bakıldığında, 31 Mart'ta Büyükşehir ve İl Belediye başkanlıklarının partilere göre iller örneğinde dağılımı, AK Parti'nin seçim haritasındaki hegemonik durumunun devam ettiğini göstermekle birlikte, gerek 24 Haziran gerekse 2014 yerel seçimleriyle karşılaştırıldığında, Batı Karadeniz, Akdeniz, Kıyı İç Batı ve Doğu Anadolu'da oy tabanı itibarıyla bir daralma sürecine girdiği, kimi Büyükşehir, İl Belediye Başkanlıklarını kaybettiği anlaşılıyor. CHP ise son genel ve yerel seçimle karşılaştırıldığında, özellikle Akdeniz ve İç Batı Anadolu'da İYİ Parti ile yaptığı İttifakın sonucunda oy tabanını genişleterek, belediye başkanlığı sayısını arttırmıştır. MHP lokal olarak İç Batı Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Anadolu'da oylarını ve belediye başkanlığı sayısını da arttırmıştır. HDP Güneydoğu'da son genel ve yerel seçimdeki oy oranlarıyla karşılaştırıldığında, oy kaybına uğramasının sonucu olarak, bazı illerde geçmişte kendisinde olan belediye başkanlıklarını kaybetmiş olmasına rağmen, G. Doğu Anadolu'da en güçlü parti konumundadır.

4. İlçe Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı

Harita 2: İlçe Belediye Başkanlıklarının Partilere Göre Dağılımı

Kaynak: KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>

31 Mart seçimlerinde İlçe Belediye Başkanlıklarının partilere göre dağılımında ilçeler örneğinde ilk dikkati çeken; AK Parti'nin ilçeler düzeyinde de ağırlığının çok belirgin hissedilmesidir. Güneydoğu ve Doğu Karadeniz'de daha az yoğun olmakla birlikte, tüm ülke coğrafyasına dağılmış ilçe belediye başkanlıklarında üstünlüğü sürmektedir. CHP'nin kazanmış olduğu ilçe belediye başkan-

lıkları büyük ölçüde Trakya'dan, Kıyı Ege'ye ve Batı Karadeniz'de uzanırken, MHP'nin seçimden başarılı çıkarak elde ettiği belediye başkanlıkları Doğu Akdeniz ve Orta Anadolu'da yoğunlaşıyor. Ayrıca, Doğu ve G. Doğu Anadolu hariç, ülkenin farklı bölgelerinde sınırlı sayıda da olsa elde etmiş olduğu belediye başkanlıkları mevcut. HDP ise ilçe belediye başkanlıkları örneğinde doğal sosyolojisinin dışına çıkamayan bir görüntü verirken, İlçe belediye başkanlıklarının çok büyük çoğunluğu coğrafi olarak G. Doğu Anadolu bölgesine yayılmış durumdadır.

5. İl Belediye Başkanlıklarındaki Değişim

Tablo 11: İl Belediye Başkanlıklarındaki Değişim

Yerel Seçimlerde Değişen Belediyeler

İL	ÖNCEKİ DÖNEM	YENİ DÖNEM
Antalya	AK Parti	CHP
Ankara	AK Parti	CHP
Ardahan	AK Parti	CHP
Artvin	AK Parti	CHP
Bilecik	AK Parti	CHP
Bolu	AK Parti	CHP
İstanbul	AK Parti	CHP
Kırşehir	AK Parti	CHP
Amasya	AK Parti	Çc MHP
Bayburt	AK Parti	Çc MHP
Çankırı	AK Parti	Çc MHP
Erzincan	AK Parti	Çc MHP
Karaman	AK Parti	Çc MHP
Kastamonu	AK Parti	Çc MHP
Kütahya	AK Parti	Çc MHP
Şırnak	HDP	AK Parti
Ağrı	HDP	AK Parti
Bitlis	HDP	AK Parti
Adana	Çc MHP	CHP
Mersin	Çc MHP	CHP
Zonguldak	CHP	AK Parti
Giresun	CHP	AK Parti
Tunceli	HDP	TKP
Kars	Çc MHP	HDP
Isparta	Çc MHP	AK Parti
Kırklareli	CHP	Bağımsız

Kaynak: <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/yerel-secimlerde-el-degistiren-belediyeler>

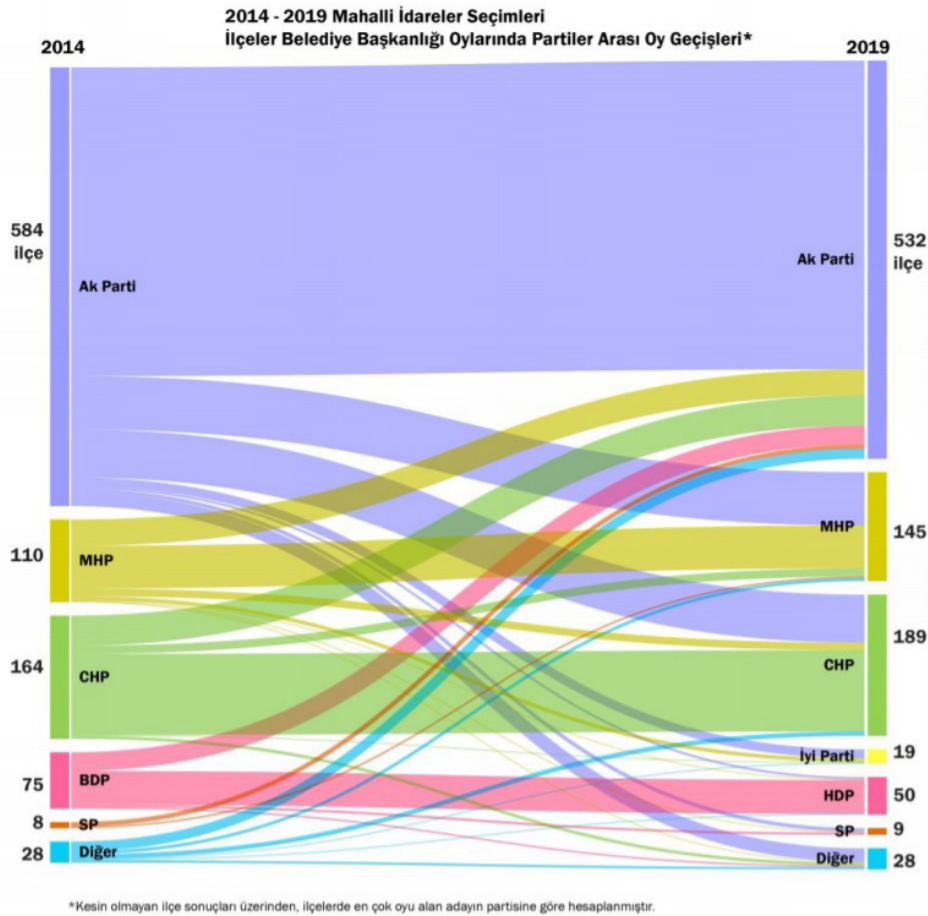
31 Mart'ta bir önceki yerel seçime göre partilere göre belediye başkanlığı değişimleri dikkat çekici boyuttadır. AK Partili 8 belediye CHP'ye, 7 belediye MHP'ye geçerken, HDP'li 3 belediye AK Parti'ye, MHP'li 2 belediye CHP'ye, CHP'li 2 belediye AK Parti'ye, HDP'li bir belediye TKP'ye, MHP'li 1 belediye HDP'ye, 1 belediye AK Parti'ye, CHP'li 1 belediye bağımsız adaya geçmiştir. Bu değişimin seçmen eğilimleri özelinde nasıl gerçekleştiğini görmek için, seçmenlerin parti tercihlerindeki oynaklığa ya da oy geçişlerine bakmak gerekir.

6. 2014 Yerel Seçimlerinden 2019'a Oy Geçişleri

KONDA, 2014 Yerel Seçimlerinde her ilçede en çok oyu alan belediye başkan adayının partisi ile 2019'da en çok oyu alan başkan adayının partisini karşılaştırmak suretiyle, belediye başkanlıklarında partiler arası oy geçişlerini incelemiştir⁹.

⁹ KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, s. 29, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>

Şekil 1: 2014-2019 Mahalli İdareler Seçimleri İlçe Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri

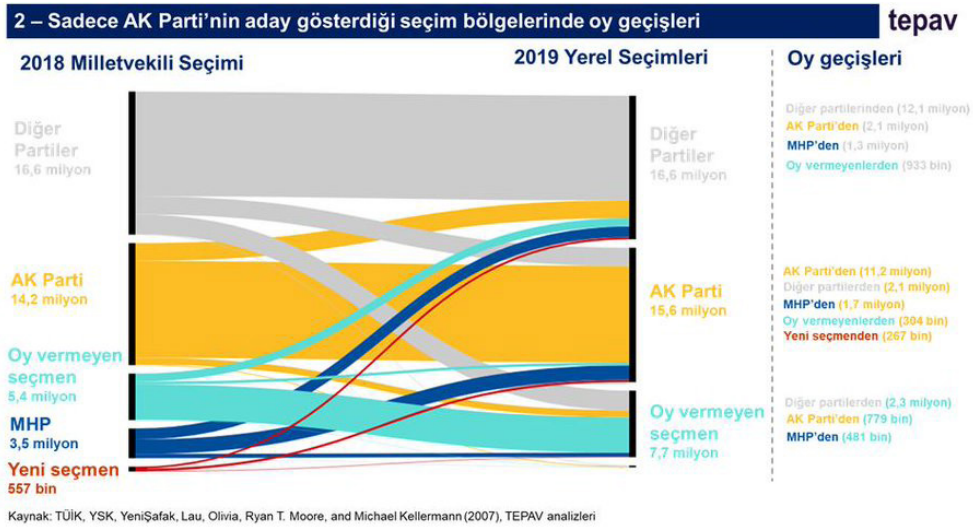

Kaynak: KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>

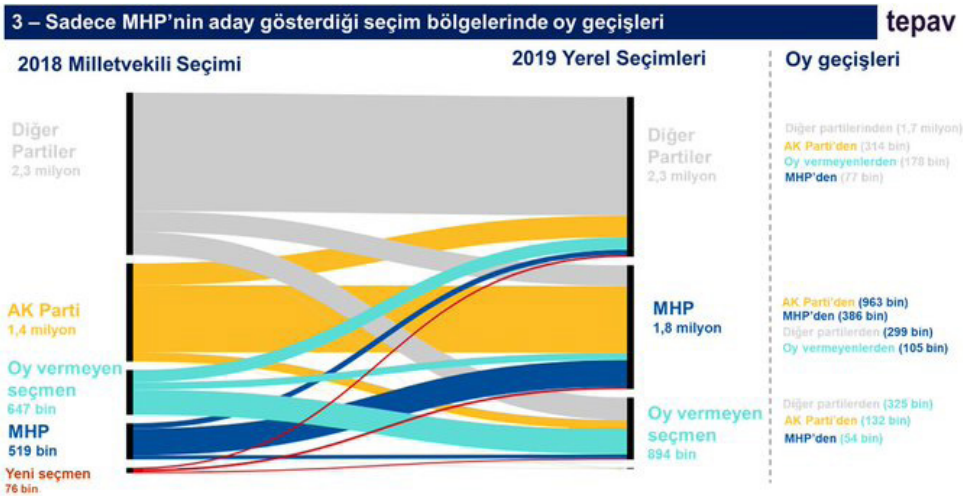
Şekilde yer alan bulgulara göre, 2014 İlçe Belediye Başkanlığı Oylarına göre, 31 Mart'ta partiler arasında gözlenen oy geçişkenliğinde en çarpıcı bulgulardan biri; AK Parti seçmeninin bir kısmının 31 Mart'ta İlçe Belediye başkanlıkları seçiminde CHP ve MHP adaylarını desteklemeleridir. Bu partiden CHP ve MHP'ye dikkate değer bir oy geçişi göze çarpıyor. MHP seçmeninden bir miktar AK Parti ve CHP'ye, BDP seçmeninden sınırlı ölçüde HDP'ye oy geçişi göze çarparken, AK Parti, CHP, MHP, HDP seçmeninin kendi seçmenini önemli ölçüde konsolide etmiş olduğu, bu nedenle geçişlerin sınırlı düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır.

TEPAV uzmanlarının oy geçişlerini incelediği çalışmalarında da AK Parti ve MHP arasındaki oy geçişleri ele alınmıştır.

Şekil 2: 2018 Milletvekili ve 2019 Mahalli İdareler Seçimlerinde Sadece AK Parti'nin Aday Gösterdiği Seçim Bölgelerinde Oy Geçişleri

Şekil 3: 2018 Milletvekili ve 2019 Mahalli İdareler Seçimlerinde Sadece MHP'nin Aday Gösterdiği Seçim Bölgelerinde Oy Geçişleri

Yukarıdaki şekillere göre, 2019'da AK Parti'nin aday çıkardığı, MHP'nin aday çıkarmadığı seçim çevrelerinde 3,5 milyon MHP'linin AK Parti'ye oy atması beklenirken, sadece 1,7 milyon MHP'li AK Parti'ye oy vermiştir. Diğer yandan, 1,4 milyon AK Parti seçmeninden 963.000 'inin MHP'ye oy attığı, 314.000'inin diğer partilere oy verdiği, 132.000'inin ise sandığa gitmediği TEPAV uzmanlarının Ekolojik çıkarım modeline göre tahmin edilmektedir¹⁰.

10 Kaynak; Ayşegül Düşündere, [tweeter](#), alıntı tarihi: 27.04.2019

7. Seçim İttifaklarının Partilerin Belediye Başkanlığı Seçim Performansı Üzerindeki Etkileri

31 Mart yerel seçimlerinde partilerin seçim performanslarını yaptıkları informel ittifaklar bağlamında ve Büyükşehir ile İl Belediye başkanlıkları örneğinde incelemek, hangi işbirliği ya da ittifak türünün parti-ittifak bloklarına maksimum faydayı sağladığını görmek açısından ilginçtir. Bu çerçevede 81 ilde farklı ittifak türleriyle seçime katılan parti ve ittifak bloklarının kazandıkları belediye başkanlığı oransal ve miktar olarak aşağıdaki tablo ve haritalarda sunulmaktadır.

a. *Cumhur İttifakı'nın Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve İttifak Partilerinin Performansları*

Tablo 12: Cumhuriyet İttifakının Belediye Başkanlığı Seçimindeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
CUMHUR İTTİFAKI													
AK Parti'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	74	39	52,7	9	12,1	19	25,7	6	8,1	1	1,3	-	-
MHP'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	37	18	48,6	11	29,7	3	8,1	3	8,1	1	2,7	1	2,7
Cumhur İttifakı'nın Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	51	21	41,2	2	3,9	20	39,2	7	13,7	-	-	1	1,9
AK Partinin Kendi Adayıyla Seçime Girdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	30	18	60,0	9	30,0	1	3,3	1	3,3	1	3,3	-	-

Cumhur İttifakı partileri için maksimum başkanlık kazandıran İttifak türleri, İttifakı oluşturan partilere göre farklılaşmaktadır. AK Parti maksimum belediye başkanlığı sayısına MHP'nin de aday gösterip göstermemesine bağlı olmaksızın ulaşmıştır. Bu seçenekte aday gösterdiği 74 ilin 39'unda belediye başkanlıklarını kazanmıştır. Oransal olarak ise maksimum belediye başkanlığını kendi adayıyla seçime girdiği illerde kazanmıştır. 30 ilde kendi adayıyla seçime giren AK Parti, 18 ilde (%60) kendi adayları belediye başkanlıklarını elde etmiştir.

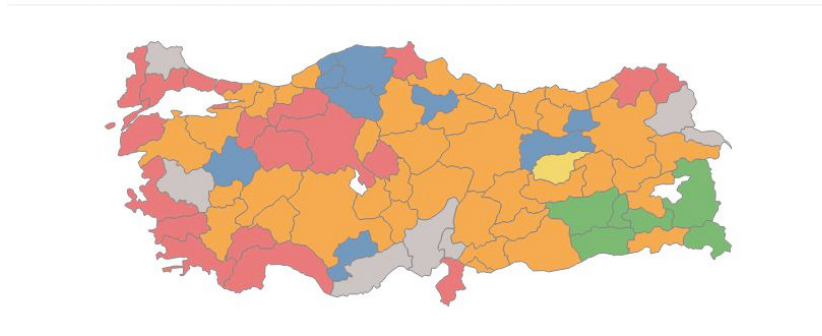
MHP için kazandığı belediye başkanlığında miktar olarak maksimum başkanlık kazandıran seçenek, AK Parti'nin aday gösterip göstermemesine bağlı olmaksızın kendi adayını gösterdiği illerdeki başarısıdır. Bu seçenekte 37 il bulunup, 11'inde MHP belediye başkanlığı kazanmıştır. Oransal olarak MHP için en başarılı olan seçenek kendi adayıyla seçime girdiği 30 ilin 9'unda (% 30) belediye başkanlığı kazanmasıdır.

Harita 3: AK Parti'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

AKP'nin Aday Gösterdiği İller

AKP'nin Belediye Başkanlığını Kazandığı İller

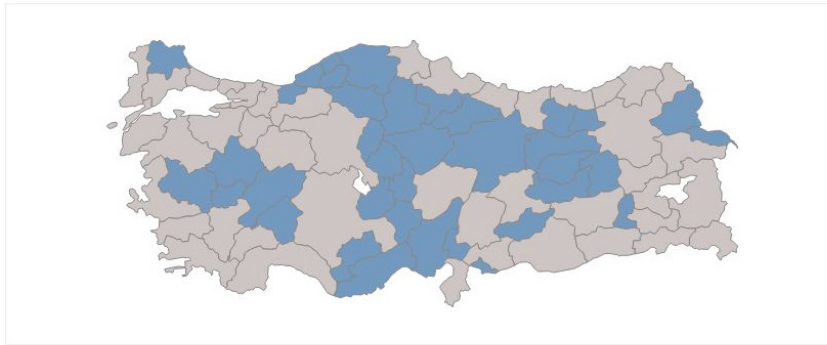
Tablo 13: AK Parti'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
CUMHUR İTTİFAKI													
AK Parti'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	74	39	52,7	9	12,1	19	25,7	6	8,1	1	1,3	-	-

AK Parti belediye başkanı adayı gösterdiği 74 ilin 39'unda (% 52,7) belediye başkanlığı kazanmıştır. MHP 9, CHP 19, HDP 6, TKP ise 1 ilde belediye başkanlığı kazanmıştır.

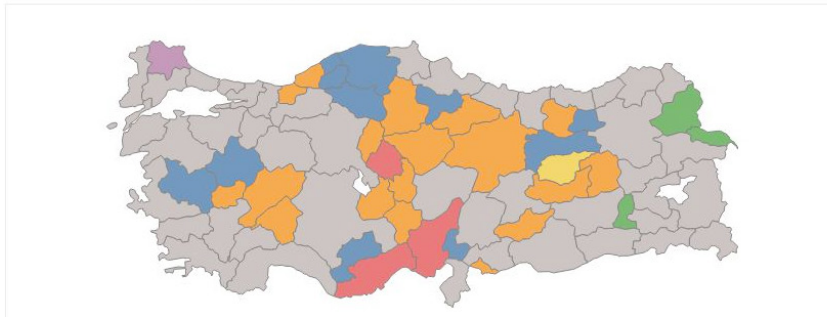
Harita 4: MHP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

MHP'nin Aday Gösterdiği İller

31MART.BEL.
 ADAY YOK
 AKP
 BGZ
 CHP
 HDP
 MHP
 TKP

MHP'nin Belediye Başkanlığı Kazandığı İller

Tablo 14: MHP'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
MHP'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	37	18	48,6	11	29,7	3	8,1	3	8,1	1	2,7	1	2,7

MHP belediye başkanı adayı gösterdiği 37 ilin 11'inde (%29,7) belediye başkanlığı seçimini kazanmıştır. AK Parti bu seçenekte 18, CHP 3, HDP 3, TKP 1 ve bağımsızlar da 1 ilde belediye başkanlığı elde etmiştir.

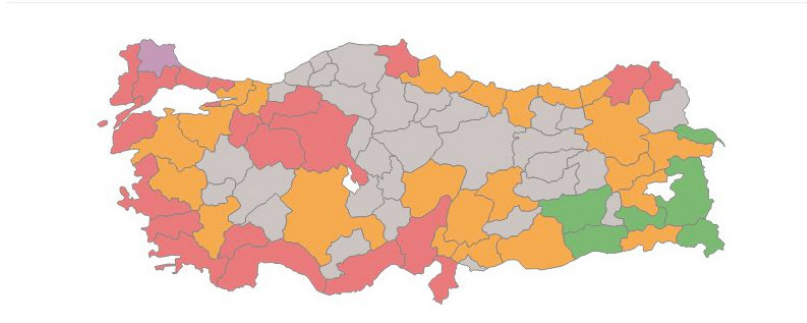
Harita 5: Cumhur İttifakı'nın Ortak Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

Cumhur İttifakı'nın Ortak Adayla Seçime Katıldığı İller

31MART.BEL.
 BGZ
 CHP
 CUMHUR İTTİFAKI
 HDP
 İTTİFAK YOK

Cumhur İttifakı'nın Ortak Adayla Seçime Katılıp Kazandığı İller

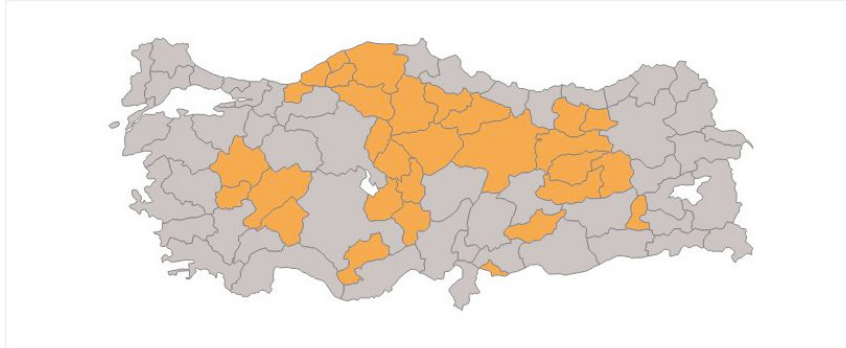
Tablo 15: Cumhur İttifakı'nın Ortak Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Cumhur İttifakı'nın Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	51	21	41,2	2	3,9	20	39,2	7	13,7	-	-	1	1,9

Cumhur İttifakı'nın belediye başkan adayı gösterdiği 51 ilin 21'inde AK Parti (%41,2), 2'sinde MHP (%3,9) başkanlık kazanmıştır. Bu seçenekte MHP 2, CHP 20, HDP 7, Bağımsızlar 1 ilde belediye başkanlığını kazanmıştır.

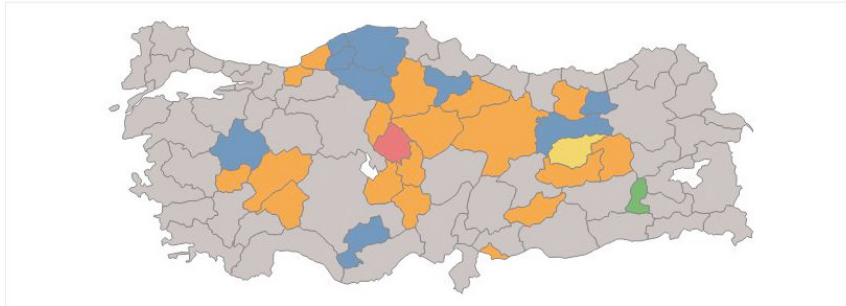
Harita 6: AK Parti'nin Tek Başına Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

AKP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İller

31MART.BEL.
 ■ AKP
 ■ CHP
 ■ HDP
 ■ MHP
 ■ ORTAK ADAY
 ■ TKP

Akp'nin Tek Başına Aday Gösterip Belediye Başkanlığını Kazandığı İller

Tablo 16: AK Parti'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
AK Partinin Kendi Adayıyla Seçime Girdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	30	18	60,0	9	30,0	1	3,3	1	3,3	1	3,3	-	-

AK Parti'nin tek başına belediye başkan adayı gösterdiği 30 ilin 18'inde (% 60), MHP ise 9'unda (% 30) belediye başkanlığı kazanmıştır. Buna karşılık CHP, HDP ve TKP 1 ilde belediye başkanlığı elde etmişlerdir.

b. Millet İttifakı'nın Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve İttifak Partilerinin Performansları

Büyükşehir ve İl belediye başkanlığı düzeyinde incelendiğinde, Millet İttifakı'nı oluşturan partilerden İYİ Parti, hiçbir ilde belediye başkanlığı kazanamamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, miktar ve oran olarak maksimum belediye başkanlığına İYİ Parti'nin aday gösterip göstermemesine bağlı olmaksızın, belediye başkan adayı gösterdiği illerde ulaşmıştır. Bu seçenekte aday gösterdiği 57

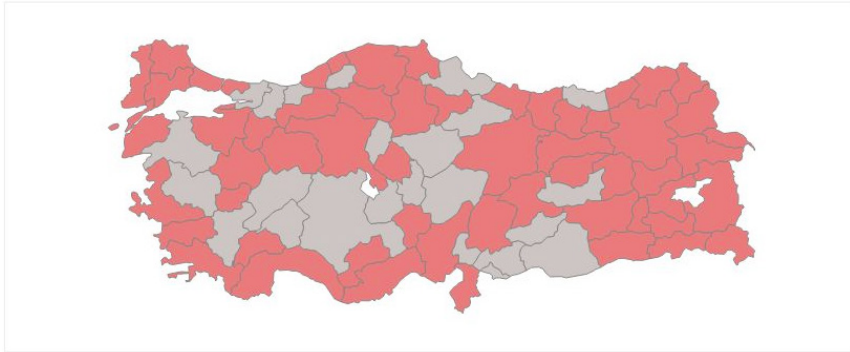
ilin 21 tanesinde belediye başkanlıklarını kazanmıştır. Oransal olarak da maksimum belediye başkanlığını (% 36,8) bu seçenekte kazandığı aşağıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 17: Millet İttifakının Belediye Başkanlığı Seçimindeki Performansı

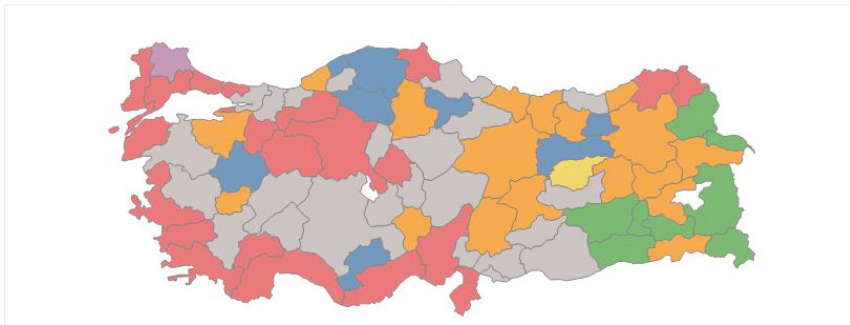
İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%
MİLLET İTTİFAKI													
CHP'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	57	18	31,5	8	14,0	21	36,8	8	14,0	1	1,7	1	1,7
İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	42	28	66,7	7	16,6	1	2,4	6	14,2	-	-	-	-
Millet İttifakı'nın Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	62	31	50,0	7	11,3	20	32,2	2	3,2	1	1,6	1	1,6
CHP'nin Kendi Adayıyla Seçime Girdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	19	8	42,1	4	21,0	1	5,2	6	31,6	-	-	-	-

Harita 7: CHP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

CHP'nin Aday Gösterdiği İller

CHP'nin Belediye Başkanlığı Kazandığı İller

Tablo 18: CHP'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
CHP'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	57	18	31,5	8	14,0	21	36,8	8	14,0	1	1,7	1	1,7

CHP belediye başkan adayı gösterdiği 57 ilin 21'inde (%36,8) belediye başkanlığı kazanmıştır. AK Parti 18 ilde başkanlık kazanırken, MHP 8, HDP 8, TKP ve Bağımsızlar 1 ilde belediye başkanlığı kazanmışlardır.

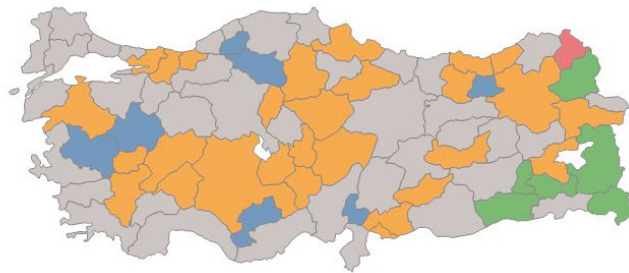
Harita 8: İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği İller

31MART.BEL.
 ■ ADAY YOK
 ■ AKP
 ■ CHP
 ■ HDP
 ■ MHP

İYİ Parti'nin Belediye Başkanlığı Yarışına Girdiği İllerde Kazanan Partiler

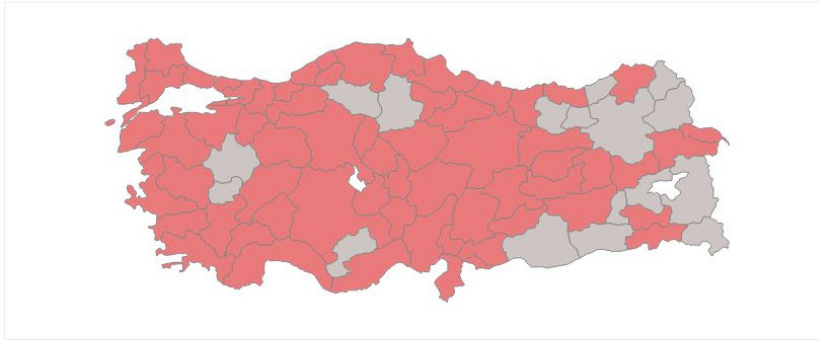
Tablo 19: İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
İYİ Parti'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	42	28	66,7	7	16,6	1	2,4	6	14,2	-	-	-	-

İYİ Parti 42 ilde belediye başkanlık yarışına katılsa da, bu illerin hiçbirinde belediye başkanlığı kazanamamıştır. Bu illerin 28'inde AK Parti, 7'sinde MHP, 1'inde CHP, 6'sında ise HDP başkanlık kazanmıştır.

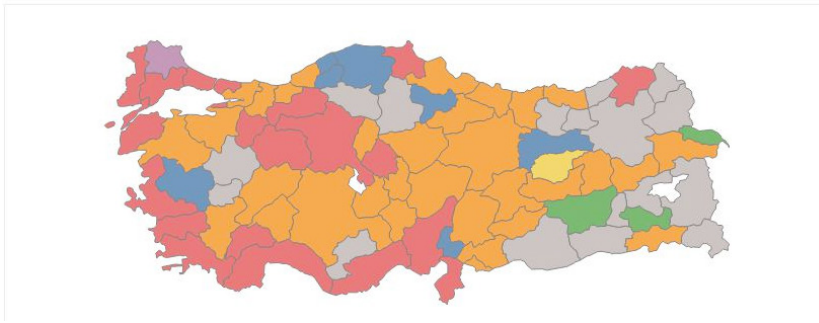
Harita 9: Millet İttifakının Ortak Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

Millet İttifakı'nın Ortak Adayla Seçimle Katıldığı İller

31MART.BEL.
 AKP
 BGZ
 HDP
 İTTİFAK YOK
 MHP
 MİLLET İTTİFAKI
 TKP

Millet İttifakı'nın Ortak Adayla Katılıp Seçimi Kazandığı İller

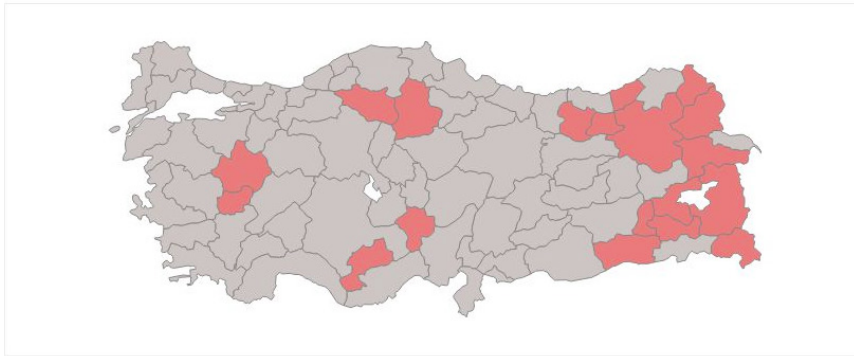
Tablo 20: Millet İttifakının Ortak Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)		
Millet İttifakı'nın Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	62	31	50,0	7	11,3	20	32,2	2	3,2	1	1,6	1	1,6

Millet İttifakını oluşturan partilerin ortak adayla seçime katıldığı 62 ilin 31'inde AK Parti, 7'sinde MHP, 20'sinde CHP, 2'sinde HDP, 1'inde TKP ve Bağımsız adaylar başkanlık yarışını önde tamamlamışlardır.

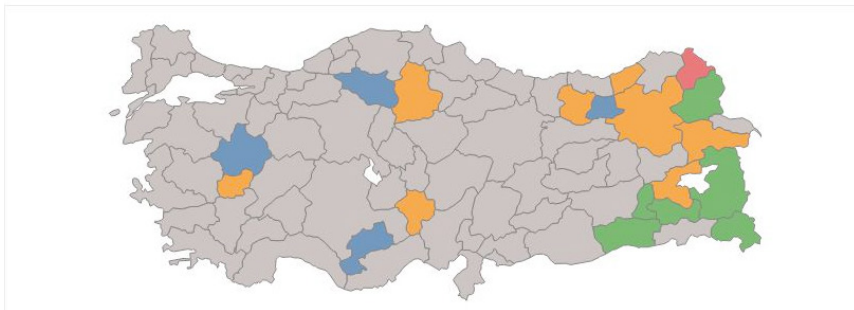
Harita 10: CHP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

CHP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İller

31MART.BEL.
 AKP
 CHP
 HDP
 MHP
 ORTAKADAY

CHP'nin Tek Başına Aday Gösterip Belediye Başkanlığını Kazandığı İller

Tablo 21: CHP'nin Tek Başına Aday Gösterdiği İllerdeki Performansı

İttifak Biçimi	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
CHP'nin Kendi Adayıyla Seçime Girdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	19	8	42,1	4	21,0	1	5,2	6	31,6	-	-	-	-

CHP tek başına başkan aday gösterdiği, yani kendi adayı ile seçime girdiği 19 ilin 1'inde başkanlığı kazanırken, bu illerden 8'inde AK Parti, 4'ünde MHP, 6'sında HDP başkanlık yarışından galip çıkmıştır.

c. HDP'nin Kazandığı Belediye Başkanlıkları ve Performansı**Tablo 22: HDP'nin İllerdeki Belediye Başkanlığı Seçimi Performansı**

	İl Sayısı	AK Parti		MHP		CHP		HDP		TKP		Bağımsız	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
HDP'nin Aday Gösterdiği İllerde Belediye Başkanlıklarının Kazanan Partilere Göre Dağılımı	30	14	46,6	2	6,7	5	16,7	8	26,6	1	3,3	-	-

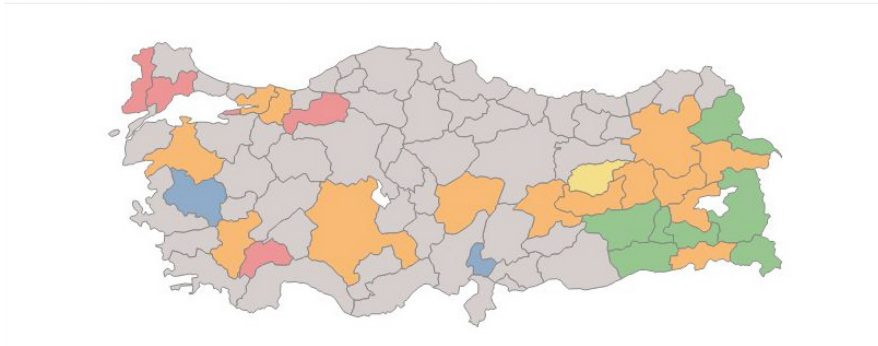
Harita 11: HDP'nin Aday Gösterdiği ve Belediye Başkanlığı Seçimini Kazandığı İller

HDP'nin Aday Gösterdiği İller

31MART.BEL.
 ADAY YOK
 AKP
 CHP
 HDP
 MHP
 TKP

HDP'nin Belediye Başkanlığını Kazandığı İller

HDP 31 Mart seçiminde 31 ilde belediye başkanlığı seçimine katılmış, 8 ilde belediye başkanlığı kazanmıştır. Seçim yarışına girdiği illerin %26,6'sında belediye başkanlığı elde etmiş olup, bu iller çok büyük ağırlıkla G. Doğu Anadolu İlleridir.

C. 31 MART'TAKİ SEÇMEN REFLEKSLERİNİN ARDINDA YATAN DİNAMİKLER

31 Mart yerel seçimi 12 Eylül sonrası demokratikleşme sürecindeki ilk yerel seçim olan 1984 yerel seçimleriyle birlikte düşünüldüğünde, sekizinci yerel seçim. Yerel seçimler il, belde, köy halkının mahalli, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, kuruluş esasları kanunla belirlenmiş ve yetkili organları seçimle işbaşına gelen kamu tüzel kişiliklerini yönetecek kişi ve kurumları belirlemek amacıyla yapılır. Bu yönüyle genel seçimlerden ayrılır. Çok partili siyasal hayatı siyaset bilimi kitaplarının yazdığı kriterlerle uyumlu biçimde fiilen başlatan 1950 genel seçimlerinden 31 Mart'a yerel seçim süreçlerinin tümü, yerel iktidarı elde etmek için yarışan partilerin kampanyaları, mahallli sorunlara yaklaşımı ve çözüm önerileri üzerinden seçmenden destek alma odaklı gerçekleşmiştir. İlk kez bu seçimde yarışa katılan ve iktidar bloğunu oluşturan partilerle (AK Parti ve MHP), liderleri hedef kitlelerine mahalli sorun tanımlamaları ve sorunları çözmeye yönelik projelerden ziyade, ülkenin varlığı, geleceği, vatanın bütünlüğü merkezli Beka söylemiyle seslenmişlerdir. CHP'nin

başını çektiği Muhalefet Bloğu ise mahalli sorunların çözümüne ve alternatif kent siyasetine odaklı yerel siyaset vizyonu ve projeleriyle seçmenin karşısına çıkmışlardır.

31 Mart seçimlerini geçmişteki yerel seçimlerden ayıran bir diğer unsur; bu seçime dek eşine rastlanmadık biçimde partilerin belirli il, ilçelerde belediye başkan adayları ve belediye meclis üyeliği temelli işbirliği – informel ittifaka gitmeleridir. Anayasa ile Mahalli İdareler Seçim Kanunu 24 Haziran'dakine benzer biçimde yasal ittifak kurarak partilerin seçime girmelerine imkan tanıması da fiili olarak belirli il ve ilçelerde çoğu partinin İttifak yaptıkları gözlemlendi. 31 Mart sonuçlarını dikkate aldığımızda, fiili İttifak durumunun kimi partilerin seçimden kazançlı çıkmalarına katkı yaptığı görülmektedir. Nitekim, farklı senaryolara dayalı yaptığımız bir simülasyon çalışmasına göre, 24 Haziran sonuçları veri alındığında, partiler 81 ilde belediye başkanlıkları için tek başlarına yarışsaydı, AK Parti 64, CHP 6, HDP 11 ilde belediye başkanlığı kazanabilecek, MHP ve İYİ Parti hiçbir ilde belediye başkanlığı elde edemeyecekti. Oysa ki İttifaklarla girilen 31 Mart yarışında AK Parti 39, HDP 8 belediye başkanlığı kazanırken, CHP'nin elde ettiği belediye başkanlığı 21'e, MHP'nin 11'e yükselmiş, İYİ Parti ise hiçbir ilde belediye başkanlığı elde edememiştir. Bu tablonun bize söylediği; İttifakların 31 Mart'ta lehlerine sonuç verdiği partiler CHP ve MHP, aleyhine sonuç verdiği partiler AK Parti ve HDP, etkisiz olduğu parti İYİ Parti'dir.

31 Mart sonuçları Türkiye genelinde seçmenlerin parti tercihlerinde radikal bir değişimin olmadığını, AK Parti'nin parti sisteminin halen belirleyici partisi olduğunu gösterse de partilerin 2014'te kazandıkları belediye başkanlıklarından yola çıkıldığında, parti sisteminde gelecekte yaşanabilecek değişimi göstermesi bakımından ilginç bir tablo ortaya çıkmıştır. AK Parti'nin İstanbul, Ankara, Antalya, MHP'nin Adana, Mersin gibi Büyükşehir belediye başkanlıklarını kaybetmesi, CHP ve MHP'nin 2014'teki belediye başkanlığı sayılarını arttırarak, CHP'nin 21'e, MHP'nin 11'e çıkarılması, AK Parti'nin başkanlık sayısının 39'a, HDP'nin de 8'e düşmesi bu anlamda dikkat çekici bulgulardır. Cumhuriyet İttifakı'nın 2018'de %46,3 olan oy toplamı 31 Mart'ta Belediye Başkanlıklarında %40,5'e, Belediye Meclislerinde %41,2'ye gerilerken, 24 Haziran'da 28,2 olan Millet İttifakı oyları Belediye başkanlığında %32,1'e, Belediye Meclisinde %29,1'e yükselmiştir. HDP oyları ise %10,1'den Belediye Başkanlığı oylarında %2,9'a, Belediye Meclis üyeliğinde %4,7'ye gerilemiştir. Bu tablonun oluşmasında İktidar Bloğu seçmenlerinin partilerinden rahatsız olması, partilerini sorgulamaya başlaması, özellikle AK Parti seçmeninin muhalefet bloğuna geçmekten daha çok sandığa gitmeyerek tepkisini göstermesi etkili olduğu iddia edilse de¹¹ Türkiye geneli bağlamında düşündüğümüzde bu yaklaşım önemli olmakla birlikte, özellikle Büyükşehirlerde 24 Haziran ile 31 Mart'taki blok oyları karşılaştırıldığında, İstanbul, Ankara, Adana, Antalya gibi büyükşehirlerde belediye başkanlıklarının el değiştirmesi, Bursa'da oy makasının önemli ölçüde kapanmasında bloklararası oy hareketliğinin etkili olduğunu, AK Parti ve MHP seçmeninden CHP'nin özellikle İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Bolu, Mersin adaylarına yönelimler olduğunu düşünüyoruz. Diğer yandan, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediye başkanlığı seçimlerinde CHP adaylarının

11 Bekir Ağırır; "İktidar Bloku Seçmeni Rahatsız ve Partilerini Sorgulamaya Başladı", www.t24.com.tr, 10 Nisan 2019.

daha fazla oy almasına rağmen, İlçe belediye başkanlıklarında aynı başarıyı gösterememeleri, seçmenin çok boyutlu mesajlarındaki “Bölünmüş Bilet Oylaması” (Split Ticket Voting) ve Stratejik Oy Kullanma (Tactical Voting) davranışıyla açıklanabilir. Bu mesaj 24 Haziran’dan 31 Mart’a seçim haritasındaki değişim dikkate alındığında net biçimde görülmektedir. AK Parti’nin MHP ile yaptığı ittifak nedeniyle seçime katılmadığı Adana, Kırklareli, İçel, Manisa, Osmaniye, Iğdır gibi iller bir yana bırakıldığında, yerelde iktidar olduğu 15 ilin 8’ini CHP’ye, 7’sini MHP’ye kaptırmış, diğer yandan, sınırlı oy kaybı yaşasa da, Orta ve Doğu Anadolu, Marmara, Karadeniz’de oy tabanını büyük ölçüde korumuştur.

İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Bursa gibi büyük kentlerde yaşamış olduğu oy kayıpları kanımızca AK Parti seçmeninin sandığa gitmemesinden çok, kendisine geçmişte oy veren bir kısım seçmenin ekonomik saiklerle eş zamanlı olarak retrospektif (geçmişe dönük) ve prospektif (geleceğe dönük) oy verme davranışının sonucudur. Seçmen partisinin geçmişteki ekonomik durumuyla kriz dönemindeki ekonomik durumunu ve gelecekte ekonomiye ilişkin beklentileri ışığında oy kullanmış ve yavaş yavaş özellikle büyükşehirlerin alt, alt-orta sınıflarında bir grup suskun-memnuniyetsiz AK Parti ve MHP’li seçmen CHP adaylarına yönelmiş görünüyor. Bu nedenle, büyük kentlerde AK Parti ve MHP’nin kaybetmesinde kanımızca sınırlı da olsa blok değiştirip, rakip CHP’nin adayına oy veren seçmenler CHP’nin büyük kentlerdeki kaderini de tayin etmiştir. AK Parti’den MHP’ye el değiştiren belediyelerin bulunduğu Amasya, Bayburt, Çankırı, Erzincan, Karaman, Kütahya gibi illerdeki seçmenlerde milliyetçi-muhafazakar değerlerin yoğunluğu dikkate alındığında, ekonomi politikalarındaki memnuniyetsizliğin bu coğrafyada yerleşik seçmenlerin aynı ideolojik bloktaki MHP’ye yönelmelerine yol açmış denilebilir.

Özellikle büyükşehir belediye başkanlıklarında kent yoksulu seçmenlerin bir kısmının AK Parti adayları yerine CHP adaylarını tercih etmesi, büyük ölçüde bu partinin ekonomi politikalarının seçmen kitlesinde yarattığı hoşnutsuzlukla açıklanabilir. Diğer yandan, büyük kentlerde yerleşik orta, orta-üst sosyo-ekonomik statüdeki seçmenlerin azımsanmayacak kesiminin AK Parti adaylarına yönelmemelerinde daha ziyade demokrasi, özgürlük temelli taleplerin karşılanmamasından kaynaklanan hoşnutsuzluk etkili olmuştur diye düşünüyoruz.

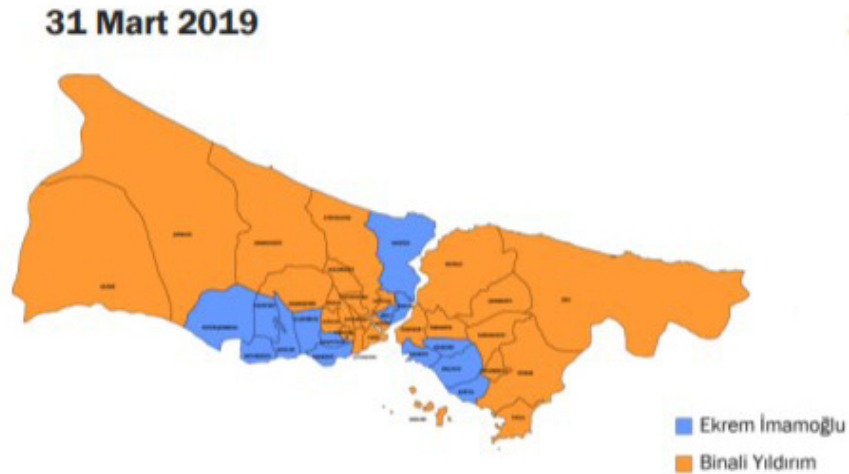
31 Mart’ta büyükşehirlerde yaşanan seçmen tercihlerindeki değişim İzmir’de gerçekleşmemiş ve CHP Büyükşehir adayı Tunç Soyer seçimi beklenen düzeyde aldığı oy oranıyla kazanmıştır. AK Parti’nin 2014 seçimiyle karşılaştırıldığında, kazandığı belediye başkanlığı sayısı azalırken, CHP’nin son yerel seçimde rakibine kaptırdığı Kemalpaşa, Menderes, Selçuk gibi ilçelerde belediye başkanlıklarını geri alması başarı olmakla birlikte, 24 Haziran’daki parti ve blok oy dağılımları dikkate alındığında sürpriz değildir. İzmir’in 30 ilçesinin çoğunda AK Parti için paradoksal olarak ilçe bazlı oy oranları artmakla birlikte, son yerel seçime göre belediye başkanlıkları sayısı azalmıştır. Bunun nedeni büyük ölçüde İttifak stratejilerinin CHP lehine çarpan etkisinin daha yüksek olması ve kentte Cumhur İttifakı ile Milet İttifakı Bloklarının oy makaslarının Millet İttifakı lehine açıklığıdır.

D. 31 MART 2019 YEREL SEÇİMLERİNDE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI, İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIKLARI VE MECLİS ÜYELİKLERİ SEÇİMİ

31 Mart seçimleriyle ilgili raporun bu kısmında, İstanbul'daki seçime ayrı bir alt bölüm ayrılmıştır. Bunun nedeni; İstanbul'da, neredeyse ülke genelinde kayıtlı her 5-6 seçmenden 1'inin yerleşik olması, Büyükşehir Belediye başkanlığı seçim sonucunun YSK tarafından iptal edilerek yenilenmesi ile Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İlçe Belediye Başkanlığı ve İlçe Belediye Meclis Üyeliklerinde aday başkan ve üyelere verilen oyların belirgin biçimde farklılaşmasıdır. İstanbul seçimleri 31 Mart örneğinde İl, İlçeler bütünü ve mahalleler örneğinde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmekte ve İstanbul mahallelerinin ise Büyükşehir Belediye başkanlığı seçim sonuçları bazı siyasi, ekonomik değişkenler örneğinde analiz edilmektedir.

1. Genel Değerlendirme

Harita 12: İstanbul'da İlçelere Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları

Kaynak: KONDA Haziran 2019 Barometresi, 23 Haziran Sandık Analizi ve Seçmen Profili, İstanbul, 2019, s.24

Tablo 23: İlçelere Göre Partilerin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	DSP	%	SP	%
ADALAR	6060	60,9	3462	34,8	329	3,3	34	0,3
ARNAVUTKÖY	47828	34,4	86532	62,2	499	0,4	2332	1,7
ATAŞEHİR	136855	54,4	109416	43,5	494	0,2	2332	0,9
AVCILAR	133968	55,7	102729	42,7	577	0,2	1460	0,6
BAĞCILAR	149998	37,6	236222	59,3	1629	0,4	6568	1,6
BAHÇELİEVLER	157861	46,9	170036	50,5	869	0,3	4051	1,2
BAKIRKÖY	99519	72,9	34255	25,1	854	0,6	672	0,5

BAŞAKŞEHİR	92843	43,2	115471	53,8	484	0,2	3943	1,8
BAYRAMPAŞA	72983	44,5	86443	52,7	634	0,4	2310	1,4
BEŞİKTAŞ	88406	79,1	21400	19,1	313	0,3	461	0,4
BEYKOZ	67010	44,2	80266	52,9	366	0,2	2613	1,7
BEYLİKDÜZÜ	108500	57,5	77062	40,8	322	0,2	1218	0,6
BEYOĞLU	59796	46,0	66258	51,0	629	0,5	1932	1,5
B.ÇEKMECE	75027	52,4	66101	46,1	289	0,2	679	0,5
ÇATALCA	24926	51,7	22524	46,7	87	0,2	301	0,6
ÇEKMEKÖY	63777	44,6	72706	50,8	474	0,3	1220	0,9
ESENLER	82122	33,0	158452	63,7	854	0,3	4209	1,7
ESENYURT	230121	52,7	198864	45,5	1045	0,2	3171	0,7
EYÜPSULTAN	110411	48,5	111505	49,0	761	0,3	2941	1,3
FATİH	93848	43,6	114570	53,3	619	0,3	3759	1,7
G.OSMANPAŞA	111119	40,6	153270	56,0	919	0,3	5440	2,0
GÜNGÖREN	71648	43,3	89456	54,0	469	0,3	2176	1,3
KADIKÖY	237707	77,6	63135	20,6	723	0,2	1315	0,4
KAĞITHANE	106801	42,6	136157	54,2	1430	0,6	4019	1,6
KARTAL	151174	52,8	129073	45,0	605	0,2	2819	1,0
K.ÇEKMECE	231989	53,2	193625	44,4	1717	0,4	4694	1,1
MALTEPE	172664	57,5	121082	40,3	946	0,3	2386	0,8
PENDİK	164055	41,4	221200	55,8	1063	0,3	6001	1,5
SANCAKTEPE	108362	47,7	114069	50,2	401	0,2	2378	1,0
SARIYER	113392	55,4	87346	42,7	626	0,3	1505	0,7
SİLİVRİ	56414	53,8	45490	43,3	1300	1,2	701	0,7
SULTANBEYLİ	51379	30,0	114087	66,5	373	0,2	3709	2,2
SULTANGAZİ	108960	38,3	167532	58,8	710	0,2	4703	1,7
ŞİLE	10404	41,2	14295	56,6	49	0,2	221	0,9
ŞİŞLİ	104948	66,3	46417	29,3	4671	2,9	735	0,5
TUZLA	69944	47,9	72553	49,7	322	0,2	1780	1,2
ÜMRANIYE	168018	42,6	215195	54,6	1051	0,3	5674	1,4
ÜSKÜDAR	160146	48,4	161413	48,8	873	0,3	4972	1,5
ZEYTİNBURNU	68782	46,1	76367	51,2	508	0,3	1930	1,3
KA:% 83,9	4169765	48,8	4156036	48,6	30884	0,5	103364	1,1

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde adayların partilerine verilen oylar bağlamında ilçeler örneğinde bir değerlendirme yapıldığında, Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu oyları 39 ilçenin 16'sında Cumhur İttifakı adayı Binali Yıldırım'dan daha fazladır. İmamoğlu lehine olan fark özellikle Beşiktaş (%79,1), Kadıköy (%77,6), Bakırköy (%72,9) gibi ilçelerde çok belirgin iken, Yıldırım'a yönelik destek en fazla Sultanbeyli (%66,5), Esenler (%63,7), Arnavutköy'den (%62,2) gelmiştir. Sayı olarak Yıldırım'a gelen destek daha fazla ilçeden olmakla birlikte (23 İlçe), İmamoğlu'nun en fazla oy aldığı ilçelerin İstanbul'da kayıtlı seçmenlerin nispeten daha yoğun olduğu ilçeler oluşu ve buralarda İmamoğlu-Yıldırım oy makasının İmamoğlu lehine açılmış olması, seçim sonucunun İmamoğlu lehine olmasında etkilidir.

Tablo 24: İstanbul'da İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Başkanlığı Oyları

İLÇE ADI	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ PARTİ	%	HDP	%
ADALAR	4400	44,1	3067	30,7	0	0	0	0	0	0
ARNAVUTKÖY	0	0,0	79695	57,7	0	0	26436	19,2	18953	13,7
ATAŞEHİR	129383	51,4	113723	45,1	0	0	0	0,0	0	0,0
AVCILAR	126487	52,1	110345	45,5	0	0	0	0,0	0	0,0
BAĞCILAR	0	0,0	229593	57,9	0	0	81273	20,5	50792	12,8
BAHÇELİEVLER	153578	45,2	169415	49,9	0	0	0	0,0	0	0,0
BAKIRKÖY	77323	57,0	33721	24,8	0	0	12582	9,3	0	0,0
BAŞAKŞEHİR	79246	36,8	118058	54,8	0	0	0	0,0	7326	3,4
BAYRAMPAŞA	72998	44,6	80719	49,3	0	0	0	0,0	1303	0,8
BEŞİKTAŞ	80855	73,1	0	0,0	18059	16,3	7733	7,0	0	0,0
BEYKOZ	55872	36,7	74805	49,2	0	0,0	12267	8,1	982	0,6
BEYLİKDÜZÜ	107309	56,3	79116	41,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
BEYOĞLU	57487	44,0	65156	49,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
B.ÇEKMECE	72927	50,3	68794	47,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ÇATALCA	22612	46,4	25199	51,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ÇEKMEKÖY	46662	32,2	62134	42,9	0	0,0	0	0,0	1030	0,7
ESENLER	0	0,0	161032	65,5	0	0,0	42598	17,3	21740	8,8
ESENYURT	227418	51,5	202881	46,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
EYÜPSULTAN	108413	47,4	112339	49,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
FATİH	77548	36,1	113983	53,0	0	0,0	9455	4,4	4670	2,2
G.OSMANPAŞA	91737	33,4	143596	52,2	0	0,0	0	0,0	7979	2,9
GÜNGÖREN	61627	37,1	89426	53,8	0	0,0	0	0,0	6786	4,1
KADIKÖY	201751	66,0	59838	19,6	0	0,0	38738	12,7	0	0,0
KAĞITHANE	0	0,0	135776	54,4	0	0,0	77670	31,1	13608	5,5
KARTAL	147587	51,2	133325	46,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0
K.ÇEKMECE	224163	51,0	199356	45,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
MALTEPE	157438	52,7	0	0,0	128034	42,9	0	0,0	0	0,0
PENDİK	164327	41,3	218042	54,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SANCAKTEPE	108454	47,2	114719	49,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SARIYER	114810	56,0	85035	41,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SİLİVRİ	43933	44,0	0	0,0	46740	46,8	0	0,0	0	0,0
SULTANBEYLİ	27252	15,9	101491	59,1	0	0,0	0	0,0	18194	10,6
SULTANGAZİ	85553	29,9	167726	58,6	0	0,0	0	0,0	18520	6,5
ŞİLE	2804	11,1	13680	54,4	0	0,0	8416	33,4	0	0,0
ŞİŞLİ	77242	48,5	33254	20,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0
TUZLA	67912	46,2	74227	50,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ÜMRANIYE	148391	37,5	215857	54,6	0	0,0	0	0,0	9181	2,3
ÜSKÜDAR	150248	45,5	159630	48,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ZEYTİNBURNU	69346	46,1	75885	50,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0
KAT:%83,8	3445093	40,1	3924638	44,3	192833	2,7	317168	4,1	181064	1,9

İstanbul ilçelerinde parti/belediye başkan adaylarının oy dağılımlarına göre, 25 ilçede AK Parti, 13 ilçede CHP ve 1 ilçede (Silivri) MHP seçimden 1. parti olarak çıkıp, belediye başkanlığını kazanmışlardır. Büyükşehir Belediye başkanlığında 16 ilçede en fazla oy alan CHP, İlçe Belediye Başkanlığında 13 ilçede 1. parti olarak belediye başkanlıklarını kazanmıştır. AK Parti ise Büyükşehir’de 23 ilçede 1. parti iken, İlçe belediye başkanlığında bu sayı 25’e yükselmiştir.

Tablo 25: İstanbul’da İlçelere Göre Partilerin İlçe Belediye Meclis Üyeliği Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	MHP	%	İYİ PARTİ	%	HDP	%
ADALAR	4495	45,5	3170	32,1	0	0	0	0	0	0
ARNAVUTKÖY	0	0,0	81510	59,4	0	0	25384	18,5	19056	13,9
ATAŞEHİR	125671	50,1	110372	44,0	0	0	0	0,0	3978	1,6
AVCILAR	125362	52,0	107528	44,6	0	0	0	0,0	0	0,0
BAĞCILAR	0	0,0	230168	58,2	0	0	79498	20,1	50980	12,9
BAHÇELİEVLER	136838	40,5	167503	49,5	0	0	0	0,0	14565	4,3
BAKIRKÖY	78689	58,0	33243	24,5	0	0	11347	8,4	2947	2,2
BAŞAKŞEHİR	74835	34,8	115062	53,5	0	0	0	0,0	11973	5,6
BAYRAMPAŞA	69834	42,7	81789	50,0	0	0	0	0,0	1767	1,1
BEŞİKTAŞ	79512	72,0	0	0,0	18064	16,4	8330	7,5	0	0,0
BEYKOZ	54894	36,2	74799	49,4	0	0,0	12066	8,0	1592	1,1
BEYLİKDÜZÜ	100704	53,1	77952	41,1	0	0,0	0	0,0	4364	2,3
BEYOĞLU	49007	37,8	64623	49,8	0	0,0	0	0,0	7491	5,8
B.ÇEKMECE	70052	48,6	66890	46,4	0	0,0	0	0,0	2882	2,0
ÇATALCA	22844	47,2	24215	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
ÇEKMEKÖY	51140	35,6	66245	46,2	0	0,0	0	0,0	2680	1,9
ESENLER	0	0,0	159551	65,2	0	0,0	43026	17,6	22367	9,1
ESENYURT	175807	40,2	198886	45,5	0	0,0	0	0,0	48567	11,1
EYÜPSULTAN	101994	44,7	110583	48,5	0	0,0	0	0,0	4752	2,1
FATİH	74968	35,0	112505	52,6	0	0,0	9362	4,4	7286	3,4
G.OSMANPAŞA	92251	33,7	145867	53,3	0	0,0	0	0,0	9708	3,5
GÜNGÖREN	60145	36,3	88209	53,3	0	0,0	0	0,0	7840	4,7
KADIKÖY	209125	68,5	59802	19,6	0	0,0	26740	8,8	0	0,0
KAĞITHANE	0	0,0	132644	53,6	0	0,0	73327	29,6	14838	6,0
KARTAL	144272	50,4	130862	45,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0
K.ÇEKMECE	204644	46,7	193929	44,3	0	0,0	0	0,0	19667	4,5
MALTEPE	157838	53,2	0	0,0	121923	41,1	0	0,0	0	0,0
PENDİK	150881	38,0	217160	54,7	0	0,0	0	0,0	8490	2,1
SANCAKTEPE	105937	46,3	112768	49,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SARIYER	108788	53,3	85069	41,6	0	0,0	0	0,0	3013	1,5
SİLİVRİ	43575	43,9	0	0,0	44064	44,4	0	0,0	2494	2,5
SULTANBEYLİ	26762	15,7	103059	60,3	0	0,0	0	0,0	18786	11,0
SULTANGAZİ	83664	29,3	165683	58,1	0	0,0	0	0,0	19819	6,9
ŞİLE	3679	14,7	13417	53,5	0	0,0	7266	29,0	386	1,5

ŞİŞLİ	87008	55,0	38379	24,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
TUZLA	61665	42,2	72259	49,5	0	0,0	0	0,0	5206	3,6
ÜMRANİYE	145736	37,0	211871	53,8	0	0,0	0	0,0	11015	2,8
ÜSKÜDAR	145881	44,2	156792	47,5	0	0,0	0	0,0	4821	1,5
ZEYTİNBURNU	57884	38,7	75635	50,6	0	0,0	0	0,0	9493	6,3
KAT: 83,8	3286381	39,0	3889999	44,2	184051	2,6	296346	3,9	342823	3,6

Parti/İttifak oylarının dağılımı İlçe Belediye Meclis üyeliği oyları temelinde incelendiğinde dikkati çeken husus; CHP 13, AK Parti 25, MHP 1 ilçede 1. partidir. 3 seçimin sonuçları dikkate alarak karşılaştırmalı bir değerlendirme yapıldığında ise, CHP Büyükşehir Belediye başkanlığında 4.169.765, İlçe Belediye başkanlıkları toplamında 3.445.093, İlçe belediye Meclis üyeliğinde 3.286.381 oy alırken, AK Parti Büyükşehir Belediye başkanlığında 4.156.036, İlçe Belediye başkanlıkları toplamında 3.924.638, İlçe belediye Meclis üyeliğinde 3.889.999 oy elde etmiştir. Görüldüğü gibi, CHP sadece Büyükşehir Belediye Başkanlığı oylarında AK Parti'ye göre üstünlük sağlamıştır. Fakat bu üstünlük, 25 yıl sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın İslamcı-Muhafazakar gelenekten sosyal demokratlara geçmesi anlamında önemlidir.

2. İstanbul Mahallelerinde Seçime Katılmama, Mahalle Gelişmişlik Düzeyi ve Hane Gelir Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Seçim Performansı

31 Mart İstanbul seçimini Büyükşehir Belediyesi sonuçları örneğinde mikro yerleşim birimi olan mahalleler temelinde analiz etmek, İstanbul'un değişen seçim sosyolojisi hakkında bize detaylı bilgi verebilir. Bu amaçla, çalışma kapsamında İstanbul mahalleleri örneğinde seçim sonuçları analiz edilmiştir. Konuya ilişkin veriler ve değerlendirme aşağıda sunulmaktadır.

İstanbul'un 964 mahallesinin 952'sini kapsayan (veri bütünlüğü sağlamak amacıyla organize sanayi bölgesinde yer alan mahalleler ve yeni kurulmuş olan mahallelere ait veriler bulunmadığı için bunlar hariç tutulmuştur) 31 Mart Seçim Sonuçları analizinde seçime katılmama, ekonomik gelişmişlik düzeyiyle parti/aday oyları arasındaki ilişkiye dair bulgular aşağıdaki tablo ve grafiklerde yer almaktadır.

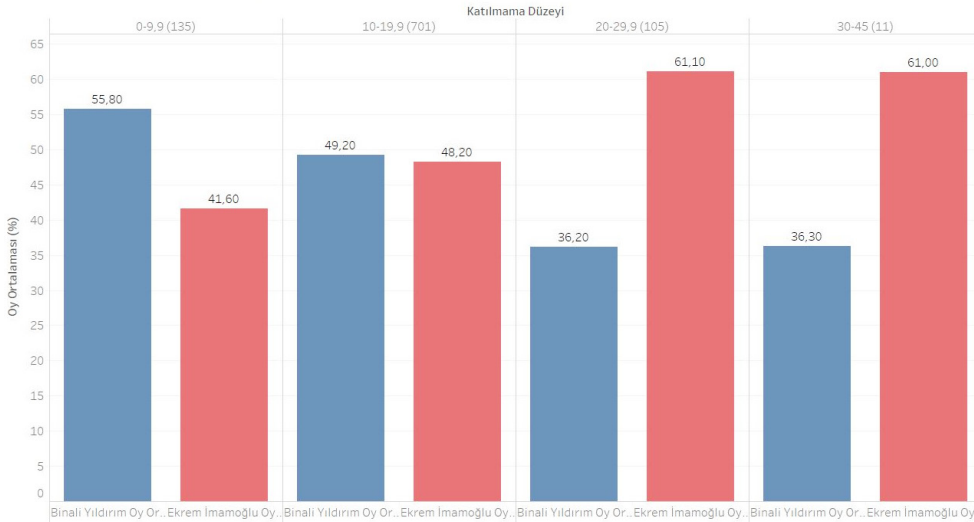
Tablo 26: İstanbul Mahallelerinde Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu

Grup	Katılmama Oranı (%)			Kayıtlı Seçmen		Katılmama		E. İmamoğlu		E. İmamoğlu Fark		B. Yıldırım		B. Yıldırım Fark	
	N	N	T. Kyt. Seçmene Oranı	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
30-45	11	8875	0,08	2899	33,7	3654	61,0	-670	-1,1	1931	36,3	-286	1,3		
20-29,9	105	654309	6,2	141876	22,5	288071	61,1	-27030	-0,2	192722	36,2	-22646	0,3		
10-19,9	701	9802701	92,8	1551186	15,4	3834457	48,2	-118242	1,4	3916433	49,2	-390998	-1,0		
0-9,9	135	84693	0,8	6215	6,2	33534	41,6	118	-0,0	39453	55,8	2224	0,4		

- ◆ İstanbul mahalleleri seçime katılmama düzeyi (sandığa gitmeme) bakımından 4 gruba ayrılmıştır. Bu düzeyler: % 0,0-9,9, % 10-19,9, % 20-29,9, % 30-45.
- ◆ İstanbul'da katılmama düzeyinin % 0,0-9,9 arasında kaldığı 135 mahalle bulunuyor. Bu mahallelerde kayıtlı toplam seçmen sayısı 84.693 ve İstanbul'da kayıtlı seçmenlerin % 0,8'i.
- ◆ Katılmama düzeyinin %10-19,9 arasında olduğu 701 mahalle var. Buralarda kayıtlı toplam seçmen sayısı 9.802.701 ve İstanbul seçmenlerinin % 92,8'i.
- ◆ Katılmama düzeyinin %20-29,9 arasında olduğu 105 mahallede kayıtlı toplam seçmen sayısı 654.309. İstanbul seçmenlerinin % 6,2'si.
- ◆ Katılmama düzeyinin %30-45 arasında bulunduğu 11 mahalle mevcut. Bu mahallelerde kayıtlı toplam seçmen sayısı 8.875 olup, İstanbul toplam seçmeninin %0,08'ine karşılık geliyor.
- ◆ İmamoğlu'nun katılmamanın 10-19,9 arasında olduğu mahalle grubunda 24 Haziran'daki CHP+İYİP+HDP oy toplamına göre 100.000'in üzerinde daha az oy almasına rağmen oransal olarak oy artışı sağlaması, muhtemelen bu mahalle grubundaki kayıtlı seçmen sayısının büyüklüğü ve katılmama etkisiyle ilgilidir.

Grafik 1: Seçime Katılmama Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu Oyları

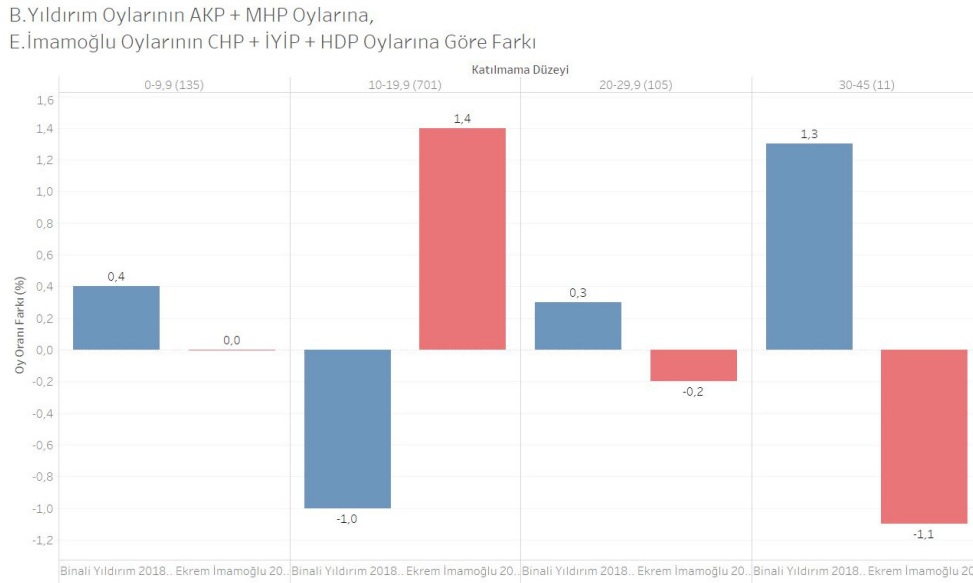
Seçime Katılmama Düzeyine Göre
B.Yıldırım ve E.İmamoğlu Oyları (%)

- ◆ Yıldırım en yüksek oy ortalamasına (%55,8) katılmamanın %0,0-9,9 arasında kaldığı 135 mahallede ulaşmış.
- ◆ Yıldırım'ın oy ortalamasının en düşük kaldığı mahalle grubu seçime katılmamanın % 20-29,9 arasında olduğu 105 mahalledir. Oy ortalaması %36,2.

- ◆ İmamoğlu en yüksek oy ortalamasını katılmamanın %20 ve üzerinde olduğu mahallelerde elde etmiş görünüyor. Katılmamanın %20-29,9 arasında olduğu mahallelerde İmamoğlu oyları ortalama % 61,1'e, katılmamanın %30-45 arasında olduğu mahallelerde % 61'e ulaşmış. Katılmamanın yüksek olduğu mahallelerde İmamoğlu'nun oy ortalamasının %60'ın üzerinde olması dikkate değerdir.
- ◆ İmamoğlu'nun oy ortalamasının (%41,6) en düşük kaldığı mahalle grubu, katılımın en yüksek, katılmamanın en düşük olduğu ve % 0,0-9,9 arasında kaldığı mahalleler.
- ◆ 23 Haziran seçiminin kaderini de büyük ölçüde, kayıtlı seçmenlerinin %93'ünü oluşturan ve 31 Mart'ta sandığa gitmemenin %10-19,9 düzeyinde kaldığı seçmen belirlemiştir. Bu grupta Yıldırım'ın oy ortalamasının İmamoğlu'na göre 1 puan fazla olması, 23 Haziran'da yaşanacak kıyasıya rekabetin habercisiydi.

Grafik 2: Seçime Katılmama Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın 24 Haziran Cumhur İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oyları Karşılaştırması

- ◆ İmamoğlu, kayıtlı seçmen sayısı bakımından 23 Haziran seçiminin kaderini tayin etme potansiyeli en yüksek görünen, sandığa gitmeme oranının %10-19,9 arasında olduğu 701 mahallede, 24 Haziran'daki CHP+İYİP+HDP toplam oylarından 1.4 puan daha fazla oy almıştır.
- ◆ Ekrem İmamoğlu sandığa gitmemenin en yüksek olduğu (%30-45) 11 mahallede CHP+İYİP+HDP oy toplamından -1,1 puan, 2.sırada sandığa gitmemenin yüksek olduğu (% 20-29,9) mahallelerde -0,2 puan daha az oy almıştır.
- ◆ Yıldırım'ın 24 Haziran Cumhur İttifakı oylarına göre en fazla oy artışı sağladığı mahalleler (+1,3 puan), sandığa gitmemenin %30-45 arasında olduğu 11 mahalledir. Binali Yıldırım'ın Cumhur İttifakı oy ortalamasına göre oylarının azaldığı (-1 puan) tek mahalle grubu, kayıtlı seçmenin % 93'üne sahip ve katılmamanın % 10-19,9 düzeyinde kaldığı 701 mahalle.

- ◆ İmamoğlu CHP+İYİP+HDP oy toplamıyla karşılaştırıldığında, katılmama oranına göre gruplandırılmış mahalle gruplarından sadece katılmamanın en düşük kaldığı (% 0,0-99) mahalle grubunda miktar olarak oylarını 118 arttırırken, diğer 3 grupta azalma dikkat çekiyor. Oransal olarak ise, sadece katılmamanın % 10-19,9 arasında olduğu mahallelerde + 1,4'lik artış mevcut.
- ◆ Yıldırım da Cumhur İttifakı oylarına göre sadece katılımın %0,0-9,9 arasında olduğu mahallelerde oylarını miktar olarak arttırmıştır. Diğer yandan, miktar olarak diğer 3 grupta oy kaybı dikkat çekerken, oransal olarak sadece katılmamanın %10-19,9 arasında olduğu mahallelerde oy azalışı (-1,0) görülmekte. En çarpıcı bulgu ise; aynı mahalle grubunda İmamoğlu'nun, diğer tüm gruplardaki oransal oy kaybına karşılık, +1,4' puanlık oy artışı elde etmesidir.

Yıldırım ve İmamoğlu'nun mahalle bazlı oylarıyla mahallelerin temel ekonomik göstergelerinden yola çıkarak, her iki adayın 31 Mart'taki oy oranları ve 24 Haziran Cumhur İttifakı'yla, CHP+İYİP+HDP oyları karşılaştırmalı olarak mahalle bazlı 2 temel ekonomik gösterge temelinde incelenmiştir. Bu göstergeler; Mahalle ekonomik gelişmişlik düzeyi (ki bu düzeyler elimizdeki veri setinde Alt, Alt-Orta, Orta-Üst ve Üst olmak üzere 4 grupta sınıflandırılmıştır) ile mahalle bazlı toplam hane geliridir. Hane geliri ise tarafımızdan 5'li şekilde gruplandırılmıştır.

Tablo 27: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu

Gelişmişlik Grup		Kayıtlı Seçmen	Toplam Kay. Seçmen İçindeki Oranı	Katılmama	Ekrem İmamoğlu	E. İmamoğlu Fark	Binali Yıldırım	B. Yıldırım Fark
Düzyey	N	N	%	%	%	%	%	%
Alt	73	68955	0,6	7,2	37,2	-0,1	60,3	1,1
Alt Orta	361	3411466	32,3	13,1	41,5	1,2	55,7	-1,0
Orta Üst	376	5399781	51,1	16,2	49,3	1,4	47,9	-1,0
Üst	149	1675485	15,8	18,1	70,8	0,0	27,1	0,4

- ◆ Bu kısımda ilk olarak İstanbul mahallelerinin gelişmişlik düzeyine göre kayıtlı seçmenler ve seçime katılmama oranlarına yer verilmektedir.
- ◆ İstanbul'da her 10 seçmenden 5'i (% 51,1) olmak üzere 5.399.781 seçmen Orta-Üst, 3'ü ise (% 32,6) (3.411.416) Alt-Orta Ekonomik gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde yaşıyor. Bu anlamda İstanbul seçimlerinin belirleyici toplumsal kesiminin Alt-Orta ve Orta-Üst mahallelerinde yaşayanlar olduğu söylenebilir.
- ◆ Mahallelerin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre seçmenlerin 31 Mart seçimlerine katılmama düzeyine bakıldığında, kayıtlı seçmenlerin %15,8'ini oluşturan üst gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde seçime katılmama eğilimi en fazladır. Bu mahallelerdeki seçmenlerin %33,1'inin 31 Mart'ta sandığa gitmedikleri görülüyor.

- ◆ Seçmenlerin %0,6'sını oluşturan alt gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde sandığa gitmeme oranı %13,2, Alt-Orta gelişmiş mahallelerde %24, Orta-Üst gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde %29,6'dır.

Grafik 3: Gelişmişlik Düzeyine Göre İstanbul Mahalleleri ve Kayıtlı Seçmen, Seçime Katılmama Durumu

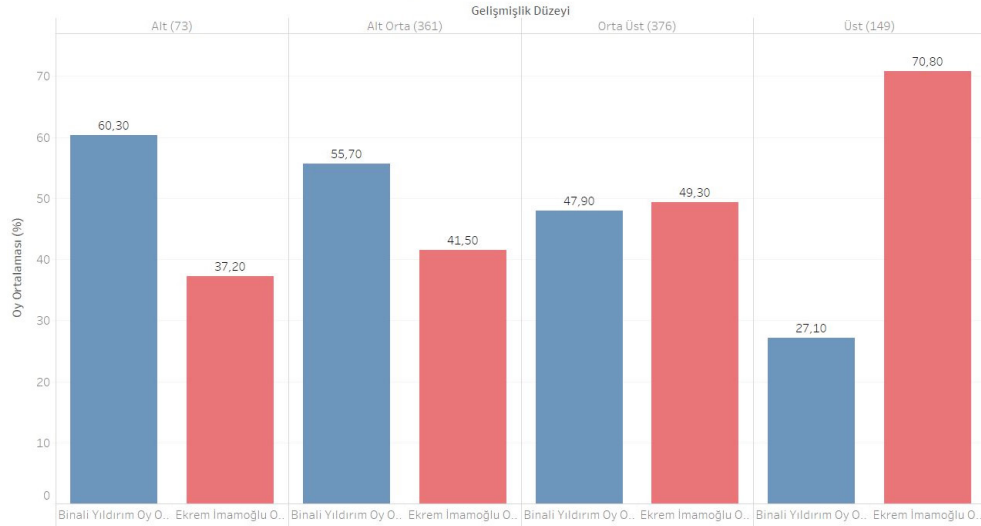
Mahalle Gelişmişlik Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Oranları

- ◆ Bulgular, 31 Mart'ta İstanbul mahallelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyi arttıkça, seçime katılımın düştüğüne işaret etmektedir.

Grafik 4: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Düzeyleri

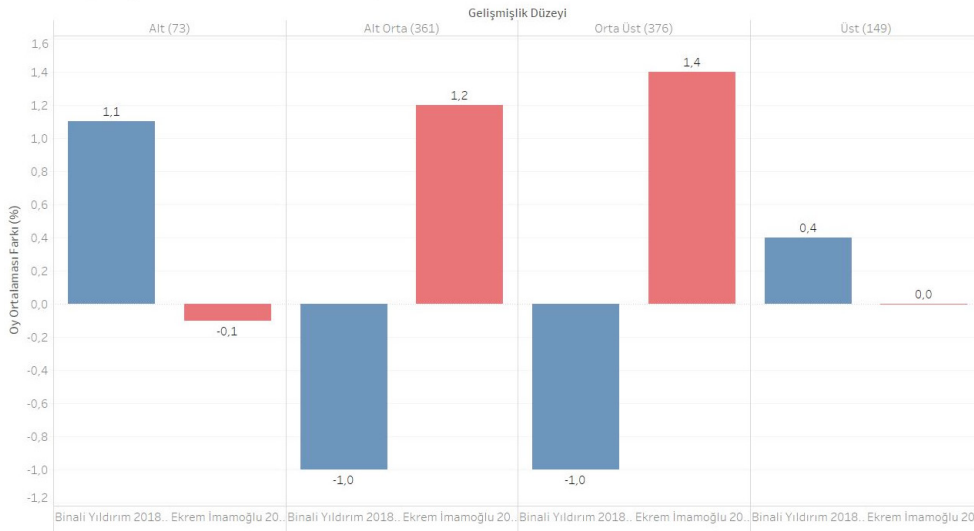
İstanbul Mahallelerinin Gelişmişlik Düzeyine Göre B.Yıldırım ve E.İmamoğlu'nun Oy Oranları (%)

- ◆ İstanbul mahallelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre, Yıldırım ve İmamoğlu oyları belirgin biçimde farklılaşıyor.
- ◆ Alt ve alt-orta düzeyde gelişmiş mahallelerde Yıldırım'ın oyları İmamoğlu'na kıyasla belirgin biçimde daha yüksektir. Nitekim alt düzey mahallelerde (73) Yıldırım'ın oy ortalaması % 60,3 iken, İmamoğlu'nun % 37,2, Üst düzey gelişmiş mahallelerde İmamoğlu'nun % 70,8, Yıldırım'ın % 27,1'dir.
- ◆ Alt-Orta ve Orta-Üst mahallelerde Yıldırım 31 Mart'ta % 51,8'lik oy ortalamasına ulaşırken, İmamoğlu % 45,4 ortalamaya sahiptir. Bu mahalleler İstanbul'daki kayıtlı toplam seçmenin % 83,4'üne (8.811.247) sahiptir. Bu niteliğiyle, 23 Haziran seçiminin kaderinin büyük ölçüde bu seçmen kitlesine bağlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Grafik 5: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın Cumhur İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oylarıyla Karşılaştırması

B.Yıldırım Oylarının AKP + MHP Oylarına,
E.İmamoğlu Oylarının CHP + İYİP + HDP Oylarına Göre Farkı

- ◆ Mahallelerin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre, Yıldırım oyları 24 Haziran Cumhur İttifakı oylarına göre Alt ve Üst düzey gelişmiş mahallelerde 0,4-1,1 puan arasında daha yüksek, Alt-Orta ve Orta-Üst düzey mahallelerde daha düşüktür. Bu bulgu, AK Parti'nin son genel seçime göre Büyükşehir Belediye başkanlığı seçiminde İstanbul seçmenin % 93'ünü oluşturan Alt-Orta ve Orta üst düzey mahallelerde oy kaybettiğine işaret etmektedir. Sosyal yardımlarla AK Parti ile ilişkisini sürdüren Alt ekonomik düzeydeki seçmenlerin olduğu mahallelerde Cumhur İttifakı oylarına göre 1.1 puan, üst ekonomik düzey mahallelerde ise 0,4 puan oy artışı sağlayan Yıldırım, Alt-Orta ve Orta-Üst mahallelerde Cumhur İttifakı'ndan toplam 2 puan daha düşük oy almıştır.

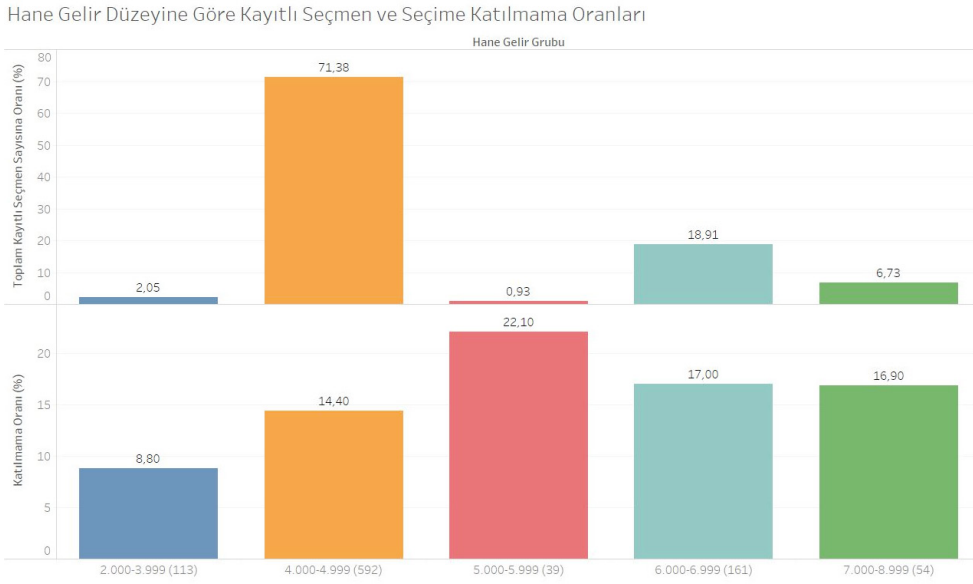
- ◆ Bu durum, AK Parti'ye yönelik orta-sınıf desteğinde ekonomik krizin çözülme sürecini başlattığı şeklinde okunabilir. Kanımızca, İstanbul seçmeninin çok büyük kesimini oluşturan bu gruba AK Parti ilişkisini yeniden güçlendiremediği takdirde, bu kesimin parti adayına yönelmemesi İstanbul'da Yıldırım'ın başarı şansını 23 Haziran'da azaltacaktı.
- ◆ Çünkü, aynı ekonomik gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde oy ortalaması Yıldırım'a göre daha düşük olmasına rağmen, aradaki oy farkının 5-6 puanla sınırlı kalması, üstelik 2 mahallede İmamoğlu'nun oylarını 24 Haziran CHP+İYİP+HDP oylarına göre toplam 2,6 puan arttırması, Yıldırım'ın ise son genel seçime göre Cumhur İttifakı oy toplamından 2 puan daha az oy alması, konuya ilişkin dikkate alınması gereken bir husustur.

Tablo 28: İstanbul Mahallelerinde Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen ve Seçime Katılmama Durumu

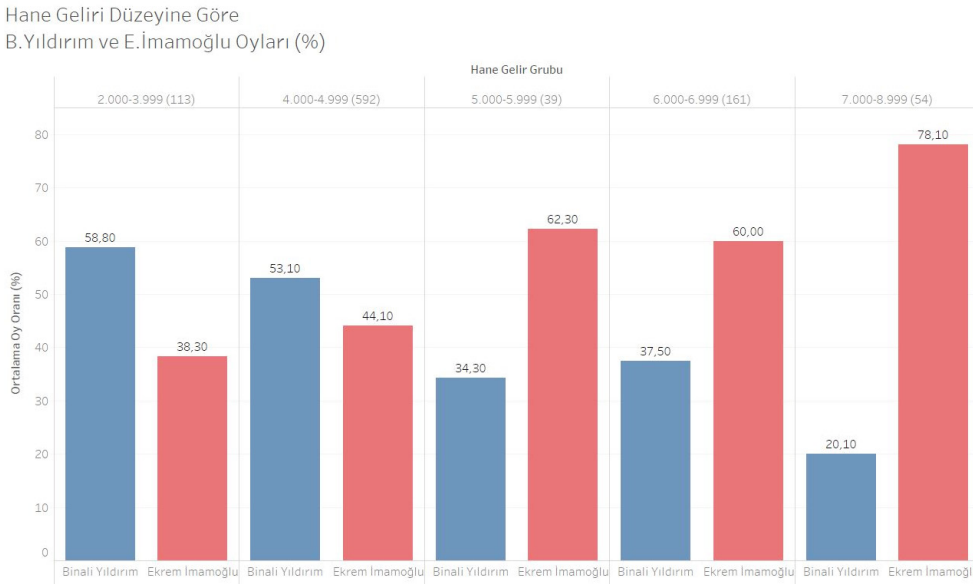
Hane Gelir Grubu		Kayıtlı Seçmen	Toplam Kay. Seçmen İçindeki Oranı	Katılmama	Ekrem İmamoğlu	E. İmamoğlu Fark	Binali Yıldırım	B. Yıldırım Fark
Grup (TL)	N	N	%	%	%	%	%	%
2.000-3.999	113	2.164.16	2,05	8,8	38,3	-0,1	58,8	0,7
4.000-4.999	592	7.534.627	71,38	14,4	44,1	1,5	53,1	-1,2
5.000-5.999	39	977.74	0,93	22,1	62,3	-0,3	34,3	0,3
6.000-6.999	161	1.996.526	18,91	17,0	60,0	0,4	37,5	0,2
7.000-8.999	54	710.344	6,73	16,9	78,1	0,0	20,1	0,5

- ◆ Toplam Hane Geliri temelinde İstanbul mahalleri için yapılan 5'li gruplandırmaya göre, kayıtlı seçmenlerin %71,4'ü aylık toplam hane geliri 4.000-4.999 TL olan mahallelerde yerleşiktir. Yaklaşık olarak 2.000.000 seçmen ise (%18,9) hane geliri 6.000-6.999 TL olan mahallelerde ikamet ediyor.
- ◆ 31 Mart'ta sandığa gitmeyen seçmenlerin mahalleleri arasında hane geliri 5.000-5.999 TL olan mahalleler ilk sırada gelirken (%22,1), hane geliri en düşük mahallerdeki seçmenlerin en fazla katılım gösterdikleri anlaşılmakta. Aylık toplam hane geliri 2.000-3.999 TL olan mahallelerde seçime katılmama ancak %8,8 düzeyindedir.

Grafik 6: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Kayıtlı Seçmen, Seçime Katılmama Durumu

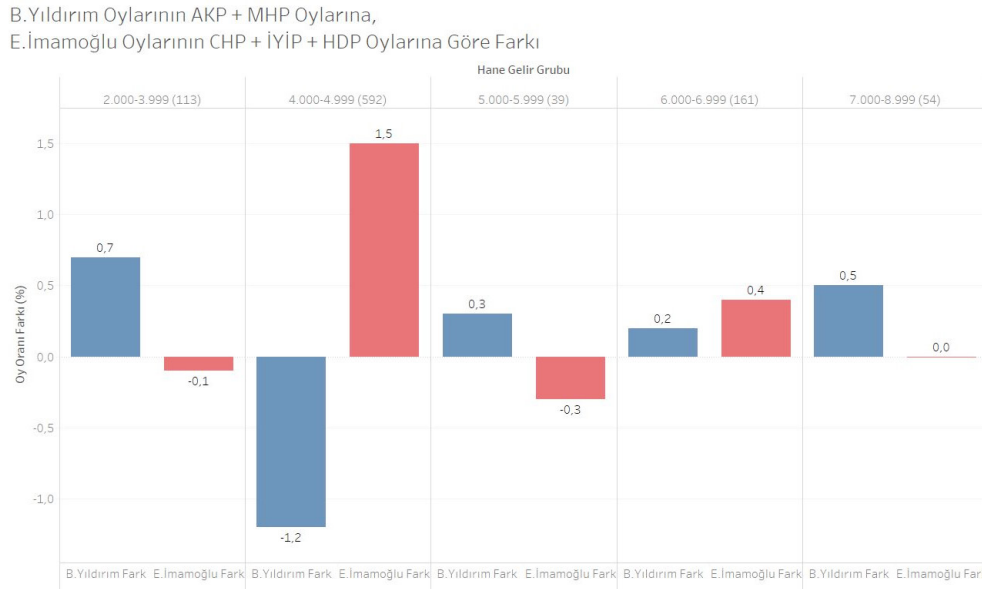
Grafik 7: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Düzeyleri

- ◆ Ekrem İmamoğlu'na verilen destek genel olarak hane geliri düşük olan mahallelerden yüksek olan mahallelere doğru artarken, Binali Yıldırım'da tersine bir eğilim dikkat çekici. İmamoğlu en düşük oyu (%38,3) toplam hane geliri 2.000-3.999 TL olan mahallelerde alırken, Yıldırım'a en yüksek destek (%58,8) bu mahallelerden geliyor.

- ◆ İmamoğlu'nun oyu toplam hane geliri 7.000-8.999 TL olan mahallelerde en yüksek düzeyde (%78,1) iken, Yıldırım'ın oy ortalaması bu mahallelerde %20,1'dir.

Grafik 8: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Binali Yıldırım'ın Cumhuriyet İttifakı, Ekrem İmamoğlu'nun CHP+İYİP+HDP Oylarıyla Karşılaştırması

- ◆ İmamoğlu'nun 31 Mart'ta aldığı oylarla, 24 Haziran'daki CHP+İYİP+HDP oy toplamlarının karşılaştırılması durumunda dikkati çeken en önemli husus; İmamoğlu'nun toplam hane geliri 2.000-3.999 TL olan mahallelerde sınırlı da olsa daha az oy almasıdır (-0,1 puan). Aynı eğilim hane geliri 5.000-5.999 arasında olan mahalleler için de mevcut (-0,3 puan). Buna karşılık, ekonomik düzey, aday oyları ilişkisindeki benzer biçimde, Alt-Orta olarak nitelendirebileceğimiz ve aylık toplam hane geliri 4.000-4.999 TL olan mahallelerde İmamoğlu oyları CHP+İYİP+HDP oylarıyla karşılaştırıldığında 1,5 puan daha yüksektir.
- ◆ Yıldırım'ın oylarında ise aynı hane geliri kategorisinde tersine bir eğilim söz konusu. Yıldırım'ın 31 Mart oyları Cumhuriyet İttifakı'nın 24 Haziran oylarından sadece hane geliri 4.000-4.999 olan mahallelerde düşük, (-1,2 puan) diğer mahalle gruplarında yüksektir.
- ◆ Bu eğilim 24 Haziran'a göre, Alt-Orta sınıfın özellikle ekonomik krize bağlı olarak AK Parti çizgisi ve adayına yönelik desteğinde bir zayıflama olduğunun habercisi şeklinde okunabilir. Aynı kesimin muhtemelen ekonomik krize yönelik tepki ve İmamoğlu'nun şahsi özellikleri nedeniyle ona yönelmeye başlaması şeklinde de değerlendirilebilir.

E. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMİNİN İPTALİ

31 Mart İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi 12 Eylül sonrası ilk yerel seçim olan 1984 seçimlerinden günümüze iptal edilen ilk Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimidir. Seçimin YSK tarafından iptaline giden süreçte AK Parti'nin iptale yönelik itirazı, Türkiye'de siyasal elitlerin sandıktan çıkan sonucu kabul etmede zorlanması anlamında ilginç bir örnektir. Seçimin ardından Ekrem İmamoğlu'na Belediye Başkanlığı mazbatasını verilmekle birlikte, YSK'nın iptal kararı sonrası mazbata geri alınmıştır. 31 Mart seçiminin hemen ardından AK Parti Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini yaptığı çeşitli başvurularla iptal ettirmeye yönelik adımlar atmıştır. Bu çerçevede önce İstanbul'un 4 ilçesinde (Çatalca, Silivri, Maltepe, Çekmeköy), 2 ilçenin sadece 2. seçim kurullarında (Kartal ve Ataşehir) tüm büyükşehir oyları, diğer ilçelerde ise tüm geçersiz Büyükşehir oyları yeniden sayılmıştır. Yeniden sayım sonucunda CHP adayı İmamoğlu ile AK Parti adayı Yıldırım arasındaki fark düşmüştür. AK Parti bir sonraki aşamada ise 38 ilçede oyların yeniden sayılması talebinde bulunmakla birlikte, bu talep YSK tarafından 39 ilçeden 22'sinde geçersiz oyların yeniden sayılmasına karar vermiştir. Sayım sonucunda, Yıldırım'ın bu işleme rağmen sonucun değişmeyeceği anlaşılınca, AK Parti İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptali ve seçimin yenilenmesi için Olağanüstü İtiraz başvurusunda bulunmuştur.

AK Parti'nin seçimin iptaline yönelik itirazının temel gerekçesi, YSK'ya yapılan başvuruda belirtilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi adına Genel Başkan Yardımcısı Seçim İşleri Başkanı Ali İhsan Yavuz tarafından YSK Başkanlığına verilen 16/04/2019, 20/04/2019 ve 22/04/2019 tarihli dilekçelerde; 31 Mart 2019 Pazar günü yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinin, Anayasanın 79, 2972 sayılı Kanununun 25 ve 29. maddeleri ile 298 sayılı Kanununun 14, 110, 112 ve 130. maddeleri gereğince seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle iptali ve yenilenmesi talebidir. AK Parti seçimin iptali ve yenilenmesi gereğini seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebepleri temelinde şu gerekçelere dayandırmıştır: Oy sayım ve döküm cetvellerinde önemli usulsüzlükler yapıldığı, Oy sayım ve döküm cetvelleri ile sandık sonuç tutanakları arasında usulsüzlükler olduğu, sandık sonuç tutanaklarının 298 sayılı Kanuna ve 138 sayılı Genelgeye aykırı olarak düzenlendiği, Adalet ve Kalkınma Partisi'ne verilen ve geçerli sayılması gerekirken geçersiz sayılan oyların bulunduğu, Cumhuriyet Halk Partisi lehine geçerli sayılan ve oysa hukuken geçersiz sayılması gereken oyların olduğu, oy kullanan seçmen sayısı ile sandık sonuç tutanaklarına işlenen oy sayılarının arasında hatalar olduğu, 298 sayılı Kanuna aykırı olarak, kısıtlılar tarafından veya ölü seçmenler adına kullanılmış oylar ve mükerrer seçmenler olduğu, sandık kurullarının oluşumuna dair 298 sayılı Kanuna aykırı işlemler yapıldığı, Anayasa ve 298 sayılı Kanun gereği oy kullanmaması gereken kamu hizmetinden yasaklı olanların 31 Mart 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerinde oy kullandığı¹².

¹² Yüksek Seçim Kurulunun 31 Mart 2019 tarihinde yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptaline ve seçimin yenilenmesine ilişkin 2019/4219 sayılı kararı. Bkz. <http://ysk.gov.tr/tr/karar/liste>

YSK 6 Mayıs tarih ve 2019/4219 sayılı kararıyla 31 Mart'ta yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptaliyle yenilenmesine, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı mazbatasının iptaline, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yenileme seçiminin 23 Haziran 2019 tarihinde yapılmasına, kanuna aykırı sandık kurulu görevlendirmelerini yapan ilçe seçim kurulu başkan ve üyeleriyle seçim müdürleri ve diğer sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunulmasına oy çokluğuyla karar vermiştir. YSK'nın kararında iptal gerekçeleri bir kısım sandık kurullarının ilçe seçim kurullarınca kanuna aykırı oluşturulması ve bu hususun da seçim sonucuna müessir olması şeklinde ifade edilmiştir. YSK'nın "İptal" yönünde 7 üye ile verdiği karara, Başkan Sadi Güven de dahil katılmayan 4 üyenin karşı oy gerekçelerinde şu hususların altı çizilmiştir: İtiraz nedeniyle yapılan araştırmada, seçim sonuçlarının bir parti lehine değiştirilmesi için örgütlü bir şekilde hareket edildiğinin tespit edilemediği gibi, sandık kurullarının oluşturulması sırasında yapılmaması gereken ancak zaman zaman ve değişik tarihlerdeki seçimlerde de yapılan ihlaller yapılmıştır. Sandık kurulunun bir asıl ve bir yedek üyesinin kamu görevlilerinden belirlenmesinin zorunlu olduğu ancak 298 Sayılı Kanun'un 23/son maddesi gereğince eksik üyeliklerin sandık kurulunda görev verilmesinde sakınca olmayanlardan doldurulması hususları gözetildiğinde, sandık başkanı ve üyelerin kamu görevlilerinden alınmaması başlı başına ve mutlak bir iptal nedeni olmayacaktır. Oyların yeniden sayımı sonucunda da her zaman yapılabilen maddi ve olağan hataların dışında bir hataya rastlanmamış ve maddi hatalar ile geçerli sayılması gerekirken geçersiz sayılan oylar nedeniyle yapılan sayım hataları düzeltilmiştir. Yeniden sayım ilçe seçim kurullarının nezaretinde yapılmış olup oy pusulaları bir kez daha elden geçirilmiştir. Sandık kurullarınca sandık başlarında yapılan sayım sonuçları ilçe seçim kurullarınca yapılan yeniden sayımlar sonucunda bir kez daha meşruiyet kazanmıştır. İki kez yapılan sayım sonuçlarının tanınmaması ve sırf sandık kurulunun oluşumundan hareket edilerek İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinin iptaline karar verilmesi kabul edilemez bir durumdur. YSK'nın, "mühürsüz oyların geçerli sayılmasına" ilişkin kararına da atıf yapılarak, Kurulun "bu kararda mühürsüz oy pusulalarının ve mühürsüz zarfların geçerli sayılması gerektiğini" söylediğini, şimdi ise oy sayım ve döküm işlemlerini yok sayarak seçimin iptali ve yenilenmesi kararı ile seçmenlerin iradesini yok saydığı vurgulanmış, "Seçmenlerin sandık kurulunun oluşumuna itiraz etmeleri ve sandık kurulunun nasıl oluşturulduğunu bilmeleri mümkün değildir. Seçmenler anayasa gereğince kendilerine tanınan seçme hakkını kullanarak oy vermişlerdir. Sandık kurulunun oluşumunda bir hata varsa bunun sorumluluğu seçmenlere yüklenemez." Sandık kurulu başkanının ve üyenin kamu görevlisi olmamasının, tek başına seçimin iptalini gerektirmez. Sandık kurullarında görev almaları mümkün bulunmayan kimselere görev verilmiş olması nedenine dayanılarak bir seçimin iptal edilebilmesi için kanuna aykırı bu davranışın seçim sonuçlarına etki yaptığının mutlaka açık ve net olarak ortaya konulması şarttır. "İtiraz dilekçelerinde bu yolda bir gerekçe olmadığı gibi bu hususun seçim sonuçlarına nasıl etki yaptığı da açık, net, somut belge ve kanıtlarla ortaya konulmamıştır. Kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkanının, parti temsilcisi olan beş sandık kurulu üyesinin bilgisi ve onayı dışında hangi eylem ve işlemlerle, seçimin dürüstlüğü ve objektifliğine müdahale ettiğine ilişkin somut id-

dia ve itiraz bulunmamaktadır. Tahmini ve farazi gerekçelerle, seçmen iradesi yok sayılarak salt sandık kurulu başkanın kamu görevlisi olmaması nedeniyle seçimin iptaline karar verilmesinde hukuki uyarlık bulunmamaktadır. “Sandık başında seçimi siyasi partilerin yaptığı kabul edildiğini, oy verme işlemleri, oyların sayımı ve dökümü, buna ilişkin tutanakların tanziminin, beşi siyasi parti temsilcisi olan yedi kişilik sandık kurulu tarafından birlikte gerçekleştirilmiş olup, “Özgür iradesi ile seçme hakkını kullanan seçmenden, sandık kurulu başkanı ve üyelerini denetleme görevi beklenemez. Bu sorumluluk seçimi yöneten idarelere aittir. Sandık kurulu başkanının kamu görevlisi olmaması, seçmene yüklenecek bir kusur değildir. Bu nedenle, bu sandıklarda oy kullanan seçmenin oyunu geçersiz kabul ederek iradesinin yok sayılması, anayasa, uluslararası sözleşmeler ve seçim mevzuatı ile güvence altına alınan en temel yurttaşlık haklarından olan seçme hakkının özüne müdahale anlamı taşır.” Kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkanlarının görev yaptığı sandıklarda kullanılan oyların geçersiz sayılması ve bu nedenle geçersiz sayılan oyların toplamının seçim sonucuna tesir etmesi durumunda seçimin iptal edilebilmesi için kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkanlarının her birinin, oy verme gününde yaptıkları işlemlerde yanlı davrandıkları, seçmenin iradesine etki ettikleri, kanun ve genelge hükümlerine aykırı işlem yaptıkları, gizli oy açık sayım ilkesine uymayan tutum ve davranışlar sergilediklerinin somut delil ve gerekçelerle kanıtlanması gerekir. “Kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkanlarının oy verme günü yaptıkları işlemlerde ve aldıkları tedbirlerde 298 sayılı kanuna ve Yüksek Seçim Kurulunca hazırlanan genelgelere aykırı davrandıkları, şüpheli tutum ve davranış sergilediklerine ilişkin delil ve gerekçe gösterilmediğinden, kesinleşmiş sandık kurulu oluşumuna dayalı olarak yapılan itirazın reddi gerekmektedir.” Karşı oy gerekçesinde ayrıca üyeler YSK’nın geçmiş seçimlerde benzer sebeplerle yapılan itirazlar üzerine verdiği kararlarda benzer gerekçelerle seçimlerin iptali talebini reddettiğini vurgulamıştır. Yine, İstanbul’un toplam seçmen sayısının 10 milyon 560 bin 963 olduğu göz önüne alındığında 601 kısıtlı seçmenin oy kullanmış olmasının seçimin iptalini gerektirecek bir usulsüzlük olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir¹³. YSK 6 Mayıs tarihli iptal kararında dile getirdiği iptal gerekçelerine rağmen, 31 Mayıs’ta vermiş olduğu “23 Haziran 2019 tarihinde yapılacak olan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi için İlçe seçim kurulu başkanı, seçim müdürü ve seçim personelinin görev değişikliği hususunda bu aşamada bir işlem bulunmadığı” şeklindeki kararlar kimi Anayasa hukukçularına göre, 6 Mayıs’ta vermiş olduğu kararı sorgulatır hale gelmiştir. Kaboğlu’na göre, “Bu kararlarla YSK, İBBB seçimi için kullandığı iptal gerekçesini “iptal etmiş” oldu. İptal kararı, artık konusuz kaldı.... Çünkü, kararı tesis eden YSK, kararının dayanağını bizzat ortadan kaldırmış(tır)”¹⁴. Kaboğlu YSK’nın gerekçeli kararına ise şu eleştirileri yöneltmiştir: “Gerekçeli” Karar, gerekçeli karar yükümlülüğünü ihlal etmiştir, gerekçeli kararlar kısa karardaki gerekçe genişletilmiştir. Gerekçeli kararda Ekrem İmamoğlu’nun İBBB mazbatasının iptalinin gerekçesi bulunmamaktadır. Gerekçeli kararda seçim ve mazbata iptalini haklı-

¹³ Yüksek Seçim Kurulunun 31 Mart 2019 tarihinde yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptaline ve seçimin yenilenmesine ilişkin 2019/4219 sayılı kararı. Bkz. <http://ysk.gov.tr/tr/karar/liste>

¹⁴ <http://ibrahimkaboglu.org/ysk-31-mayis-karari-secim-iptalini-gecersiz-kildi.html/>

laştıran geçerli sebepler gösterilmemiştir, sandık kurulu başkanlarının kamu görevlisi olmaması geçerli bir iptal sebebi değildir. Oy Sayım Döküm Cetvelleriyle ilgili usulsüzlükler geçerli iptal sebebi oluşturmaz. Oy kullanma hakkı olmamasına karşın 706 kişinin oy kullanmış olması, geçerli iptal sebebi değildir. YSK, 22 Mayıs kararının hukuksuzluğunu gizlemek için seçim hukuku müktesebatını inkâr etmiştir. YSK'nın, re'sen inceleme yetkisini kullanmamak suretiyle İstanbul ilçe belediye başkanlıkları ve ilçe belediye meclisi üyeliği seçimlerini iptal etmemesi hukuka aykırıdır. YSK'nın önceki içtihadlarını terk etmesinin hukuki dayanağı yoktur. YSK, seçim iptali ve yenilenmesi kararını gerçek dışı, yanlış ve aldatıcı öğeler üzerine kurmuştur. 754 sandık kurulu başkanının ilçe seçim kurulu başkanlarıncadan doğrudan kamu görevlisi olmayan kişiler arasından belirlenmiş olduğu hususu gerçeği yansıtmamaktadır. Kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkanlarının sayısı doğru hesaplanmamıştır. YSK, 22 Mayıs kararında kendi içtihatlarını göz ardı etmiştir. YSK, eksikliği olan oy cetvellerinin kurul başkanı kamu görevlisi olmayan sandıklarla ilgili olduğu yönünde yanlış bir izlenim yaratmıştır. Kararda, eksikliği olan oy sayım cetvellerinin ikinci örneklerinde eksiklik olup olmadığından bahsedilmemiştir¹⁵. Kaboğlu'nun raporunda gerekçeli karara ilişkin dile getirilen eleştiriler dikkate alındığında, gerekçenin sayısız hukuki yanlışlık barındıran, YSK kararında siyasi gerekçeler bulunduran sayısız durumlar olduğu açıktır. YSK bu kararıyla Türkiye'de yargının siyasi etkiler karşısında bağımsız, evrensel hukuk temelinde hareket edemediğini açıkça göstermiştir.

F. 23 HAZİRAN İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SEÇİM SONUÇLARININ ANALİZİ

1. Genel Değerlendirme

23 Haziran'da yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı sonuçlarına ilişkin veriler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. 10.560.963 kayıtlı seçmenin %84,5'lik bir katılım gösterdiği seçimde 4 siyasi parti aday ve 17 bağımsız aday yarışmıştır.

¹⁵ İbrahim Kaboğlu; İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçiminin İptali (Değerlendirme Raporu) <https://www.chp.org.tr/haberler/prof-dr-ibrahim-kaboglugdan-istanbul-buyuksehir-belediye-baskanligi-seciminin-iptali-degerlendirme-raporu>

Tablo 29: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları

**23 HAZİRAN 2019
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YENİLEME SEÇİMİ**

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI SEÇİMİ SONUCU

KAYITLI SEÇMEN SAYISI	10.560.963
SANDIK SAYISI	31.186
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	8.925.166
KATILMA ORANI (%)	84,51
GEÇERLİ OY SAYISI	8.746.566
SEÇİMİ YAPILAN BAŞKANLIK SAYISI	1
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	17

GEÇERLİ OYLARIN SİYASİ PARTİLER İLE BAĞIMSIZ ADAYLARA DAĞILIMI VE ORANLARI

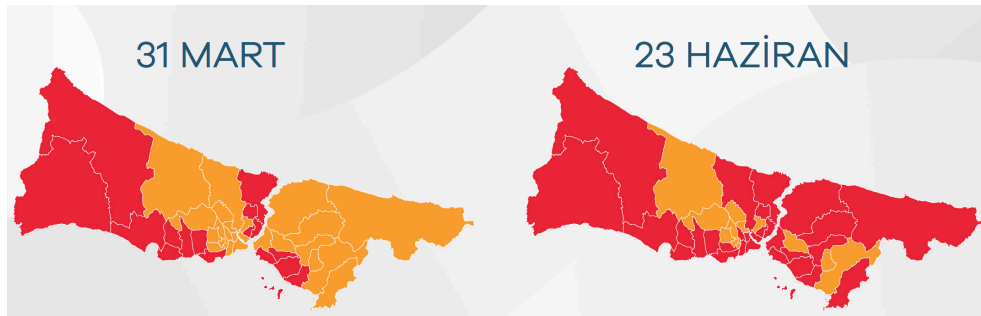
SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY	
	SAYI	ORAN(%)
SAADET PARTİSİ	47.832	0,55
VATAN PARTİSİ	13.962	0,16
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	4.742.082	54,22
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	3.936.068	45,00
BAĞIMSIZ	6.622	0,08
TOPLAM	8.746.566	100,0

Kaynak: <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallildareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-IBB.pdf>

Seçimde CHP adayı 4.742.082 (% 54,2), AK Parti adayı 3.936.068 (% 45), Saadet Partisi adayı 47.832 (% 0,55), Vatan Partisi adayı 13.962 oy (% 0,16) oy alırken, Bağımsız adaylar 6.622 (% 0,08) oy elde etmiştir. Kullanılan 8.925.166 oyun 8.746.566'sı geçerli kabul edilmiştir.

CHP adayı Ekrem İmamoğlu 31 Mart seçiminde 4.169.765 olan oylarını 4.742.082'ye çıkararak, 572.317 adet artırırken, Binali Yıldırım'ın 31 Mart'ta 4.156.036 olan oyları 219.968 adet azalarak, 3.936.068'e gerilemiştir. Aşağıda 23 Haziran 2019 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçim sonuçları çeşitli kriterler çerçevesinde analiz edilmektedir.

Harita 13: İstanbul'da 31 Mart ve 23 Haziran'da İlçelere Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları

Kaynak: CHP Bilgi ve İletişim Teknolojileri 2019 Haziran İBB Seçim Analizi Raporu

Tablo 30: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerinde İlçelere Göre Partilerin Aldığı Oyları

İlçe Adı	CHP	%	AK Parti	%	SP	%
ADALAR	7378	71,0	2977	28,6	21	0,2
ARNAVUTKÖY	53894	38,8	83701	60,2	976	0,7
ATAŞEHİR	153982	60,0	100867	39,3	1268	0,5
AVCILAR	152348	62,0	91873	37,4	835	0,3
BAĞCILAR	172694	42,5	230271	56,6	2731	0,7
BAHÇELİEVLER	180441	52,0	163896	47,2	2025	0,6
BAKIRKÖY	112656	79,3	28545	20,1	439	0,3
BAŞAKŞEHİR	104571	47,5	112968	51,4	1943	0,9
BAYRAMPAŞA	84228	50,7	80593	48,5	1034	0,6
BEŞİKTAŞ	99480	83,9	18525	15,6	265	0,2
BEYKOZ	76464	49,8	75687	49,3	1059	0,7
BEYLİKDÜZÜ	118351	61,9	71543	37,4	770	0,4
BEYOĞLU	69824	51,6	64346	47,5	846	0,6
B.ÇEKMECE	85155	58,9	58690	40,6	405	0,3
ÇATALCA	28852	59,7	19204	39,7	181	0,4
ÇEKMEKÖY	73949	50,7	70894	48,6	735	0,5
ESENLER	96051	38,0	154094	61,0	1748	0,7
ESENYURT	250738	57,3	184194	42,1	1549	0,4
EYÜPSULTAN	125766	53,9	105559	45,3	1379	0,6
FATİH	109636	49,5	109306	49,4	1849	0,8
G.OSMANPAŞA	130245	46,3	148463	52,8	1733	0,6
GÜNGÖREN	82987	48,8	85555	50,3	1036	0,6
KADIKÖY	263817	82,4	54868	17,1	768	0,2
KAĞITHANE	126131	48,6	131328	50,6	1712	0,7
KARTAL	171579	58,6	118722	40,6	1536	0,5
K.ÇEKMECE	264600	59,6	176518	39,7	2104	0,5

MALTEPE	197322	63,3	112198	36,0	1216	0,4
PENDİK	186464	46,2	213764	52,9	2853	0,7
SANCAKTEPE	119532	51,7	109966	47,6	1191	0,5
SARIYER	128864	61,6	78970	37,8	825	0,4
SİLİVRİ	65338	62,0	39403	37,4	355	0,3
SULTANBEYLİ	56995	32,9	114130	66,0	1376	0,8
SULTANGAZİ	121803	41,6	168167	57,5	1935	0,7
ŞİLE	12452	49,8	12358	49,4	131	0,5
ŞİŞLİ	122731	73,7	43127	25,9	439	0,3
TUZLA	78680	53,2	67944	46,0	903	0,6
ÜMRANİYE	193266	47,5	209815	51,6	2584	0,6
ÜSKÜDAR	183671	54,3	151634	44,8	2269	0,7
ZEYTİNBURNU	79147	52,2	71405	47,1	808	0,5
KAT: % 84,5	4742082	54,2	3936068	45,0	47832	0,8

23 Haziran İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde adayların partilerine verilen oylar temelinde ilçelerde seçmenlerin parti/aday tercihleri incelendiğinde, Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu oyları 31 Mart'ta 39 ilçenin 16'sında Cumhur İttifakı adayı Binalı Yıldırım'dan daha fazla iken, 23 Haziran'da İmamoğlu lehine olan üstünlük 28 ilçeye çıkmıştır. Beşiktaş (31 Mart: % 79,1), Kadıköy (31 Mart: % 77,6), Bakırköy (31 Mart: % 72,9) gibi ilçelerde İmamoğlu'na gelen destek 31 Mart'a göre daha da artmıştır. Örneğin; 23 Haziran'da Beşiktaş'ta %83,9'a, Kadıköy'de % 82,4'3, Bakırköy'de % 79,3'e yükselmiştir. CHP'nin 31 Mart'la karşılaştırıldığında oy miktarına göre en fazla artış elde ettiği ilçeler K.Çekmece, Kadıköy ve Ümraniye iken, AK Parti en fazla oy kaybına K.Çekmece, Esenyurt ve Avcılar'da uğramıştır¹⁶. 23 Haziran'da özellikle Anadolu yakasında yaşanan büyük değişim Kuru'ya göre Pontus söyleminin eseri gibi görünmektedir. Seçim haritasında rengi değişen Beykoz, Tuzla, Üsküdar ve Çekmeköy ilçelerinde Doğu Karadeniz illerine kayıtlı nüfus oranı İstanbul ortalamasından yüksektir. Sancaktepe'de ise hem Kürt hem de Karadeniz seçmenin oyları Yıldırım'ın aleyhine bir eğilim gösterdiği gibi, YSK'nın iptal kararı, Pontus söylemi ve Öcalan açıklamalarının Binali Yıldırım'ın oylarından olumsuz bir etki yaparak, oylarının düşmesine neden olmuştur¹⁷. İmamoğlu'nun 572 bin'lik oy artışına en yüksek katkı 32 binin üstünde bir artışla K.Çekmece'den gelirken, İmamoğlu, AK Parti'nin oy depoları olan Ümraniye'de 25 bin, Bağcılar'da 23 bine yakın oy artışı sağlamış, hatta bu sayı Üsküdar'da da 23 binin üzerindedir. Bir diğer dikkat çekici husus; İmamoğlu'nun İstanbul'un 39 ilçesinin 30'unun her birinde sayıca 10 bin oyun üstünde artışlar elde etmesidir. Bunlar içinde 10 ilçede oy artışı her birinde 20 binin de üstüne çıkarken, İmamoğlu, sadece 9 ilçede 10 bin oyun üzerine çıkamamıştır¹⁸.

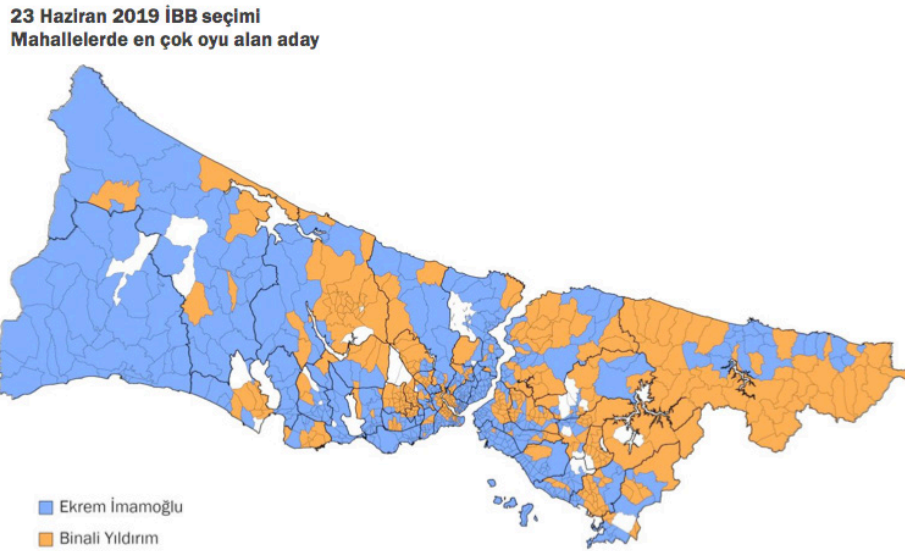
¹⁶ CHP Bilgi ve İletişim Teknolojileri 2019 Haziran İBB Seçim Analizi Raporu.

¹⁷ Nezih Onur Kuru; 23 Haziran Değerlendirmesi, "Ekonomi, YSK Kararı ve Hamasi Kampanya, <https://dakitilo1984.com/2019/06/30/23-haziran-degerlendirmesi-ekonomi-ysk-karari-ve-hamasi-kampanya/>

¹⁸ Sedat Ergin; "Bu kez İstanbul'un Sahil Şeridi Muhalefette" <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/bu-kez-istanbulun-sahil-seridi-muhalefette-41257503>

İstanbul mahallelerinde CHP ve AK Parti adaylarının mahallelerin gelişmişlik düzeyine göre oy güçleri ve farklılaşmasını sosyo-ekonomik değişkenlere göre değerlendirmeden önce, mahallelerde en yüksek oy alma kriterine göre dağılımı vermek istiyoruz. Aşağıdaki haritada bu dağılım gösterilmektedir¹⁹. Görüldüğü gibi, İstanbul'un çoğu mahallesinde Millet İttifakı adayı İmamoğlu Cumhuriyet İttifakı adayı Yıldırım'a göre daha yüksek oranda oy elde etmiştir. İstanbul'un 371 mahallesinde CHP adayının oylarına kıyasla Binali Yıldırım daha yüksek oya sahipken, 959 mahalle içinde 588 mahallede İmamoğlu'nun oyları daha yüksektir. İmamoğlu en yüksek oyu (% 90,9) Şişli Teşvikiye mahallesinde elde ederken, Yıldırım en yüksek oya Tuzla Akfırat mahallesinde ulaşmıştır (% 95,1)

Harita 14: İstanbul'da 23 Haziran'da Mahallelerde En Fazla Oyu Alan Aday

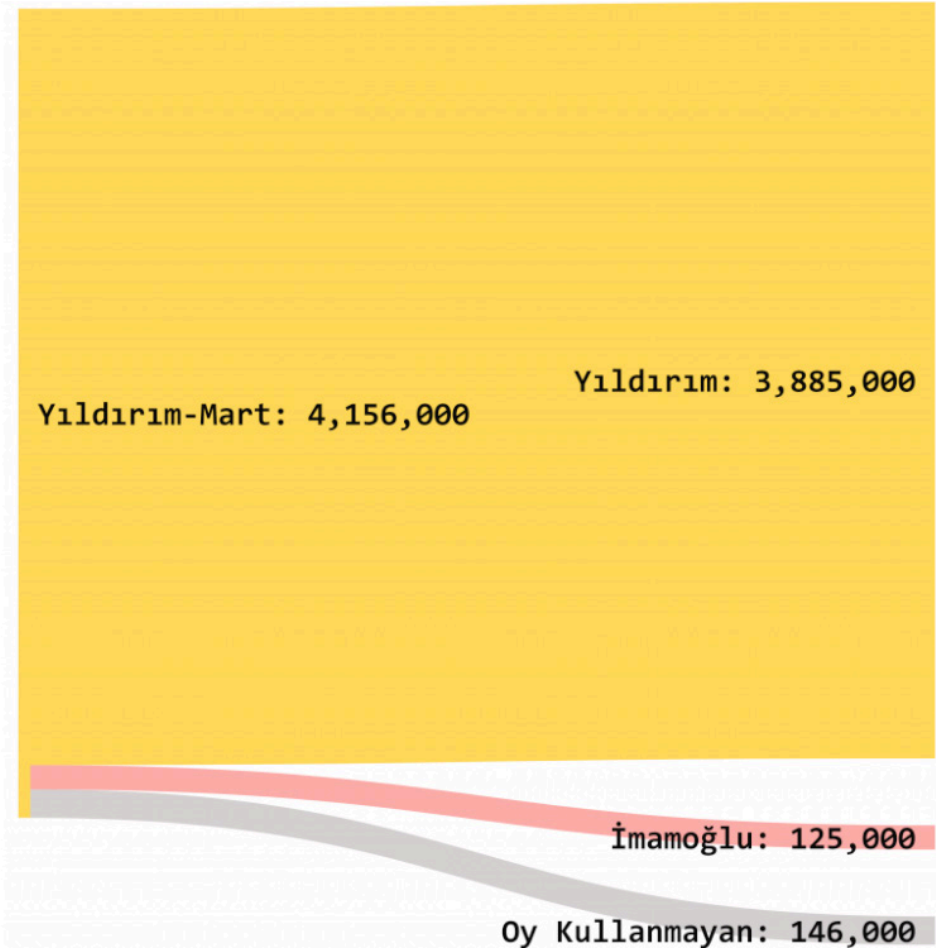
2. 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Geçişleri

31 Mart'tan 23 Haziran'a İmamoğlu oylarında yaşanan 572.317 adet artışın nasıl gerçekleştiğini anlamak için, sandık bazlı oy geçişlerine bakmak gerekir. Nezih Onur Kuru'nun yaptığı analize göre, 31 Mart'ta Yıldırım'a oy veren seçmenin 125.000'i İmamoğlu'na yönelirken, 146.000'i oy kullanmamıştır. Kuru bu seçmenleri iki grupta kategorize etmektedir: CHP, İYİ Parti, HDP ve Saadet seçmenlerinden olup, CHP yönetimi ve belediyelerinden memnun olmadığı için kerhen Yıldırım'a oy verenler (özellikle CHP'li belediyelerin yönettiği ilçelerde) ile partizan olmayan MHP ve AK Parti seçmenleri şeklinde. Çilek Ağacı'nın bulgularına göre de, İmamoğlu, Mart seçimlerinde CHP, İYİ Parti ve HDP'ye oy veren seçmenlerin çoğunluğunun desteğini almış, bu eğilim 23 Haziran seçimlerinde güçlenerek devam etmiştir. "Mart Seçimleri'nde Binali Yıldırım'a oy veren seçmenlerin anlamlı bir kısmı tekrarlanan Haziran seçimlerinde Ekrem İmamoğlu'na oy verdi. 2019 Mart

¹⁹ KONDA Haziran 2019 Barometresi, 23 Haziran Sandık Analizi ve Seçmen Profili, İstanbul, 2019, s.24

seçimlerinde MHP'li seçmenlerin ancak yarısından azı Binali Yıldırım'a oy verdi. Haziran ayında bu destek daha da zayıfladı ve MHP seçmenlerinin sadece üçte biri Binali Yıldırım'a oy verdi. MHP seçmenlerinin çoğunluğu ikinci seçimde Ekrem İmamoğlu lehine oy kullandı. AK Parti'ye oy veren seçmenlerin azımsanmayacak bir kısmı (oy geçişi modeline göre %3,5'i) Haziran'da İmamoğlu'na oy verdi. Mart seçimlerine göre Haziran'da artan geçerli oyların çoğu İmamoğlu lehine kullanıldı ve bu seçmenlerin çoğunluğunu 2018 Genel Seçimleri'nde HDP ve İYİ Parti'ye oy veren seçmenler oluşturdu. Mart seçimlerinde ağırlıklı olarak kendi adaylarını destekleyen Saadet Partisi seçmenleri Haziran seçimlerinde İmamoğlu lehine oy kullandı"²⁰.

Şekil 4: 31 Mart'tan 23 Haziran'a İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri

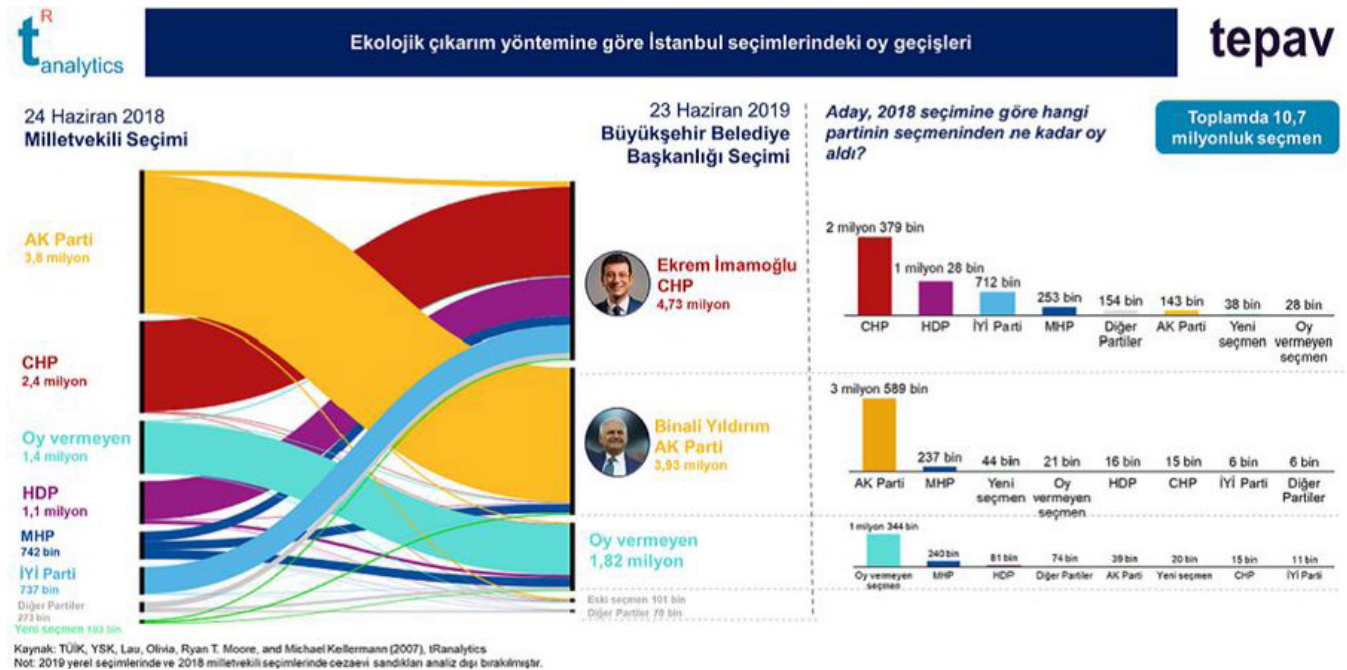
Kaynak: Nezih Onur Kuru; 23 Haziran Değerlendirmesi, "Ekonomi, YSK Kararı ve Hamasi Kampanya, <https://dakti-1984.com/2019/06/30/23-haziran-degerlendirmesi-ekonomi-ysk-karari-ve-hamasi-kampanya/>

TEPAV'dan Ayşegül Düşündere öncüsünde yapılan oy geçişleri analizine göre ise, İmamoğlu'na 31 Mart'ta oy veren İYİ Partili seçmen sayısı 657.000 iken, bu miktar 23 Haziran'da 712.000'e yük-

²⁰ <http://cilekagaci.com/2019/06/27/2019-istanbul-yerel-secimleri/>

selmiştir. Buna karşılık, Yıldırım'a oy veren İYİ Partili seçmen sayısının 380.00'den 6.000'e düştüğü tahmin ediliyor. Yine, 31 Mart'ta Binali Yıldırım'a oy veren MHP'li seçmen miktarı 483.000'den 23 Haziran'da 237.000'e düştüğü, Ekrem İmamoğlu'na oy veren MHP'li seçmen sayısının ise 186.000'den 253.000'e yükseldiği uzmanların tahminleri arasında. 31 Mart'ta Ekrem İmamoğlu'na oy veren 911.000 HDP'li seçmen sayısının 23 Haziran'da 1.000.028'e yükselmesi bir diğer çarpıcı bulgu. Oy vermeyen HDP'li seçmen sayısı ise 212.000'den 81.000'e düşmüş. 31 Mart'ta Ekrem İmamoğlu'na oy veren AK Partili seçmen miktarı 29.000 iken, bu sayı 23 Haziran'da 143.000'e yükselmiş, 31 Mart ve 23 Haziran 2019 seçimleri karşılaştırıldığında, 31 Mart'ta oy vermeyen AK Partili sayısı 287.000 iken, bu sayı 23 Haziran'da 39.000'e düşmüştür. Uzmanların 23 Haziran seçiminde parti seçmenlerinin sandığa gitmeme oranlarına ilişkin ekolojik çıkarım tahminleri ise şöyledir: MHP %32 (240.000 seçmen) HDP %7 (81.000 seçmen) AK Parti %1 (39.000 seçmen) CHP %1 (15.000 seçmen) Ekolojik çıkarım bulgularına göre, Binali Yıldırım 23 Haziran'da 3,93 milyon oy alırken bu oyların 3.589.000'inin AK Parti seçmeninden, 237.000'inin MHP seçmeninden geldiği tahmin edilmektedir. İmamoğlu 23 Haziran'da 4,73 milyon oy elde ederken, bu oyların 2.379.000'i CHP seçmeninden, 1.000.028'i HDP seçmeninden 712.000'i İYİ Parti seçmeninden, 253.000'i MHP seçmeninden, 143.000'inin AK Parti seçmeninden geldiği tahmin edilmektedir ²¹.

Şekil 5: Ekolojik Çıkarım Yöntemine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Oylarında Partiler Arası Oy Geçişleri

Kaynak: <https://twitter.com/aysegultasoz/status/1144230267579711488/photo/1>

21 <https://twitter.com/aysegultasoz/status/1144230267579711488/photo/1>

3. İstanbul Mahallelerinin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Verilerine Göre Adayların ve Partilerin 31 Mart'a Göre Seçim Performansı

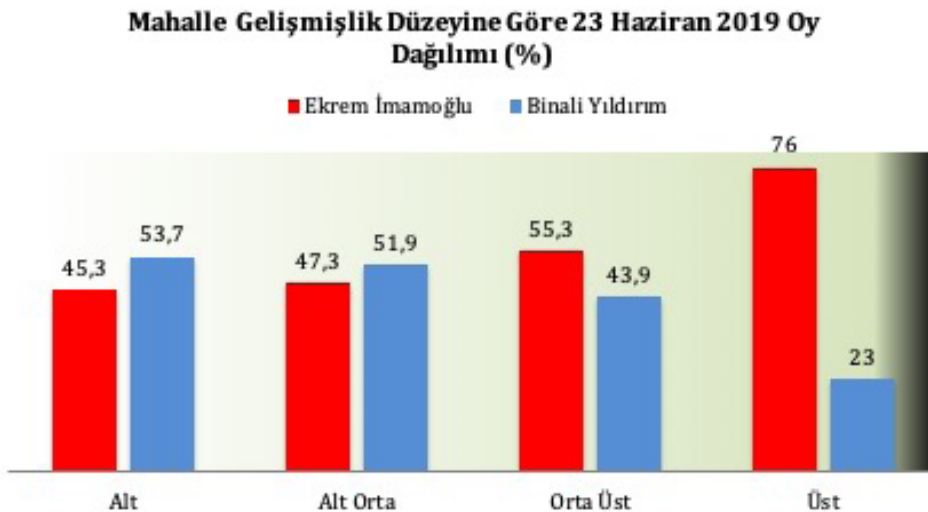
a. Mahalle Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı

İstanbul mahallelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre 23 Haziran'da Büyükşehir Belediye Başkanı adayı Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın oyları ve 31 Mart'a göre oy değişimi aşağıdaki tablo ve grafikte sunulmaktadır.

Tablo 31: 23 Haziran 2019'da Yenilenen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Mahallelerin Gelişmişlik Düzeyine Göre Partilerin Aldığı Oylar

Gelişmişlik Düzeyi	Kayıtlı Seçmen	Toplam Kay. Seçmen İçindeki Oranı	E. İmamoğlu (23 Haziran)		E. İmamoğlu 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış		B. Yıldırım (23 Haziran)		B. Yıldırım 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış		İmamoğlu'nun Binali Yıldırım'a Göre oy Farkı (23 Haziran)
			N	%	N	%	N	%	N	%	
Alt	73	68955	0,6	45,3	+ 8,1	+ 2466	53,7	-6,6	-1869	-7141	
Alt Orta	361	3411466	32,3	47,3	+ 5,8	+ 87758	51,9	-3,8	-54936	-266930	
Orta Üst	376	5399781	51,1	55,3	+ 6	+308685	43,9	-4	-122887	295799	
Üst	149	1675485	15,8	76	+ 6	+ 118191	23	-4,1	-40608	781630	

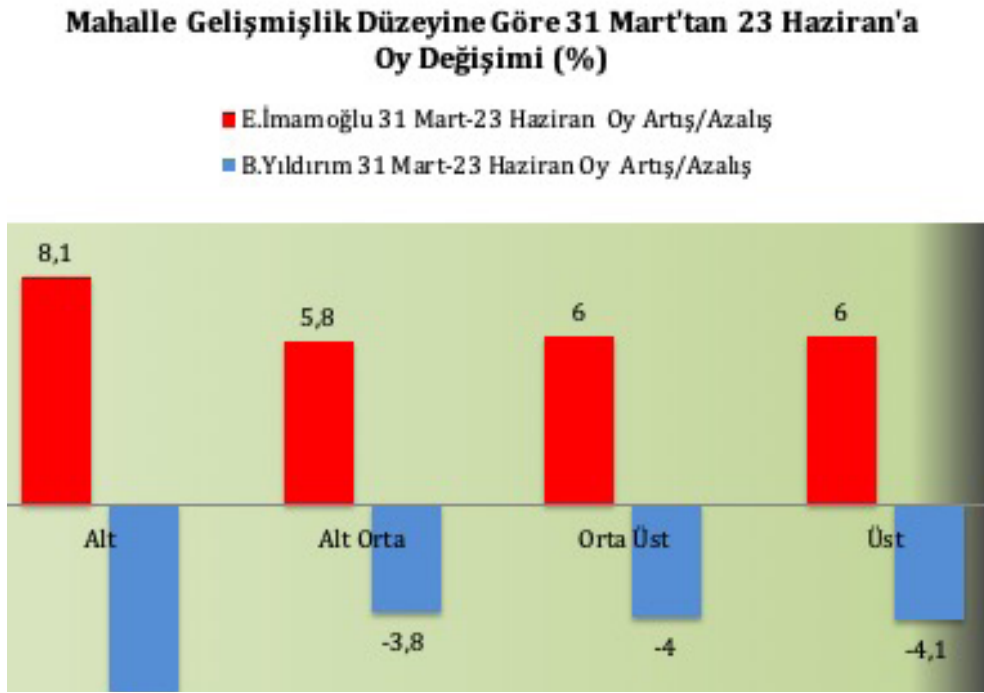
Grafik 9: İstanbul Mahallelerinin Gelişmişlik Düzeyine Göre Binali Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu'nun Oy Dağılımı

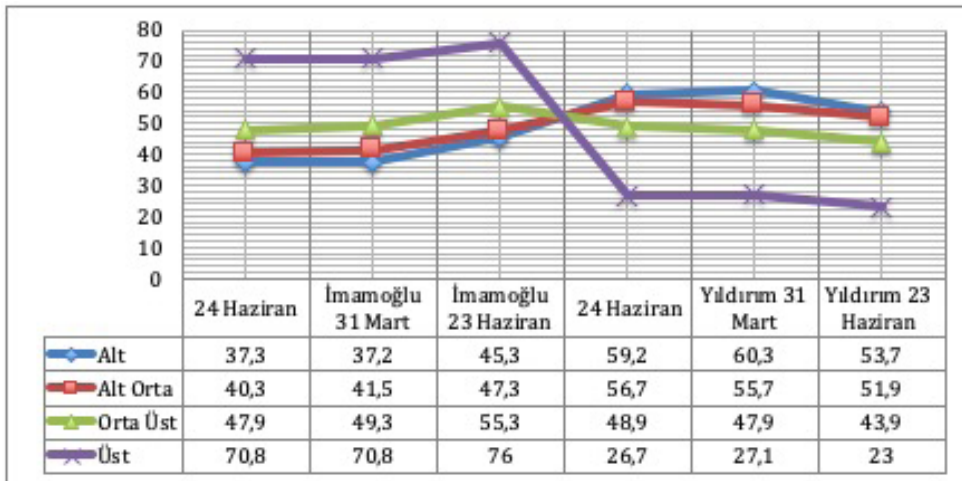
- ◆ Ekonomik gelişmişlik düzeyine göre gruplandırılmış mahallelerde Cumhur İttifakı adayı Yıldırım'ın oy ortalaması Alt ve Alt-orta, İmamoğlu'nun oyları ise Orta-Üst ve Üst gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde daha yüksektir. Alt düzey mahallelerde Yıldırım lehine 8,4 puanlık, Alt-Orta mahallelerde ise 4,6 puanlık fark dikkat çekmekle birlikte, üst düzey mahallelerde İmamoğlu lehine 43 puanlık bir oy makası çarpıcıdır. Yine, Orta-üst mahallelerde İmamoğlu lehine 11,4 puanlık fark mevcut. Bu durum özellikle İmamoğlu'na destek veren seçmenin bu adayın güçlü olduğu mahallelerde adayına daha yoğun destek verdiğiine işaret etmektedir.
- ◆ Asıl çarpıcı bulgu, özellikle 31 Mart'tan 23 Haziran'a 2 aday örneğinde oy değişimlerinde açığa çıkıyor. İmamoğlu tüm mahalle gruplarında 31 Mart'a göre oylarını arttırken, Yıldırım tüm gruplarda dikkate değer seçmen desteği kaybına uğramış görünüyor.
- ◆ Yıldırım en fazla Alt gelişmişlik düzeydeki mahallelerde oy kaybederken (-6,6 puan), İmamoğlu en fazla artışı bu grupta elde etmiştir. Alt ekonomik gelişmişlik düzeydeki mahallelerde varsayımsal olarak İstanbul'un en yoksullarının yaşadığından yola çıkıldığında, Binali Yıldırım örneğinde bu seçmenden Cumhur İttifakı'na yönelik destekten geri çekilme sürecinin başladığı söylenebilir. Şunu da belirtmek gerekir ki, halen Cumhur İttifakı'nın seçmen tabanı bağlamında en güçlü olduğu mahalleler Alt ve Alt-Orta mahalleler olarak görülüyor.
- ◆ Mahalle gruplarında kayıtlı seçmen sayısı veri alındığında, İstanbul'da seçim yarışlarında partiler ve İttifakların kaderini tayin eden sosyoloji Alt-Orta ve Orta-Üst gelişmişlik düzeyindeki mahallelerdir. Bu mahalleler İstanbul'da kayıtlı seçmen toplamının %83,4'üne sahiptir. Bu mahallelerde seçmen tercihlerindeki eğilim ve değişim seçimin sonucunu tayinde belirleyicidir.
- ◆ Özellikle Orta-Üst gelişmişlik düzeyindeki mahallelerde kayıtlı 5 399 781 seçmen, İstanbul seçmeninin %51,1'ini oluşturmaktadır. Buralarda İmamoğlu-Millet İttifakı oyları İmamoğlu lehine 11,4 puan fazla olduğu gibi, İmamoğlu'na yönelik destek 31 Mart'tan 23 Haziran'a 6 puan artarken, Yıldırım'da 4 puanlık gerileme yaşanmıştır. Miktar olarak bakıldığında Orta sınıfın yoğun olarak yerleşik olduğu Alt-Orta ve Orta-Üst mahallelerde İmamoğlu oylarını 31 Mart'a göre yaklaşık 395.000 adet arttırırken, Yıldırım buralarda 175.000 civarında oy kaybetmiştir. Bir başka ifadeyle, Yıldırım'ın 31 Mart'a göre oy kaybı (% 80'i) Orta Sınıfın yerleşik olduğu bu mahallelerde yaşanmıştır. Bu durum kanımızca ekonomik krizin etkisiyle AK Parti ve Cumhur İttifakı'na yönelik bir tepkinin ürünüdür.
- ◆ Bir diğer önemli husus; 2 aday arasında İmamoğlu lehine olan oy farkının özellikle Üst gelişmişlik düzeyine sahip mahallelerde çok yüksek olmasıdır. Buralarda İmamoğlu'na yönelik destek oy miktarı anlamında 781.630 oy daha fazladır. Kanımızca buralarda ekonomi politikalarına tepki, ekonomik kriz faktörü kadar, kültürel ve politik anlamda Cumhur İttifakı çizgisine olan mesafenin uzaklığı etkilidir.

- ◆ Orta-Üst gelişmişlik düzeyindeki mahallerde de İmamoğlu ile Yıldırım arasında, İmamoğlu lehine azımsanmayacak bir fark (295.799) göze çarpıyor.
- ◆ Toplam kayıtlı seçmenler içindeki payı sadece %0,6 olsa da, Alt düzey mahallelerde Yıldırım'ın 6,6'lık oy kaybı, AK Parti sosyolojisinde sadık seçmen kitlesinin bu parti ile aidiyet ilişkisinin çözülme sürecine girmekte olduğunu düşündürmektedir.

Grafik 10: İstanbul Mahallelerinin Gelişmişlik Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (% Artış/Azalış)

Grafik 11: İstanbul Mahallelerinin Ekonomik Gelişmişlik Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (%)

- ◆ İstanbul mahallelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre 24 Haziran'dan 23 Haziran'a İttifak ve parti bloklarına yönelen seçmen desteği incelendiğinde, 24 Haziran'dan 23 Haziran'a, İmamoğlu'na yönelen seçmenler arasında tüm mahalle gruplarında 6-8 puan artış, Yıldırım'da ise 3-6 puan azalış mevcut. Azalma özellikle kendisini 31 Mart'a göre 23 Haziran'da belirgin biçimde hissettirmektedir.

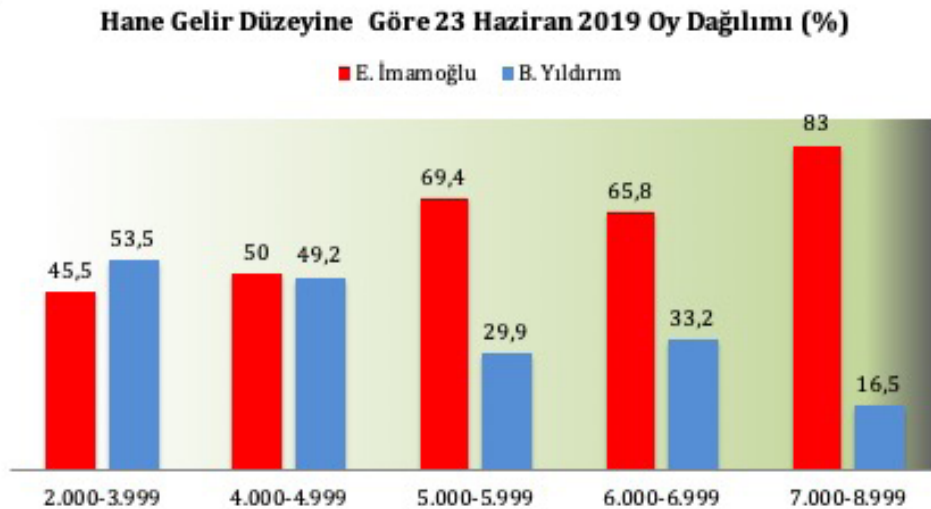
b. Mahallelerin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı

İstanbul mahallelerinin ekonomik aylık toplam hane gelirine göre oluşturulmuş gruplarında 23 Haziran'da Büyükşehir Belediye Başkanı adayları Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın oyları ve 31 Mart'a göre oy değişimi aşağıdaki tablo ve grafikte sunulmaktadır.

Tablo 32: İstanbul'da Mahallelerin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre Ekrem İmamoğlu ve Binali Yıldırım'ın Oyları ve 31 Mart'a Göre Oy Artış ve Azalışları

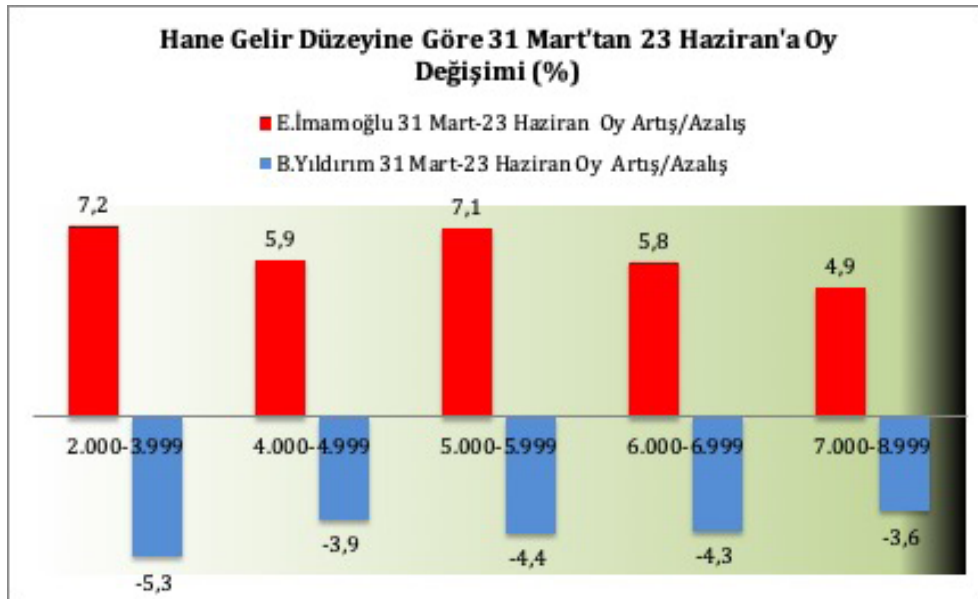
T. Hane Gelir Grubu	Kayıt. Seçmen	Toplam Kay. Seçmen İçindeki Oranı	E. İmamoğlu (23 Haziran)	E. İmamoğlu 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış	E. İmamoğlu 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış	B. Yıldırım (23 Haziran)	B. Yıldırım 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış	B. Yıldırım 31 Mart-23 Haziran Oy Artış/Azalış	İmamoğlu'nun B. Yıldırım'a Göre oy Farkı (23 Haziran)	
Grup	N	%	%	%	N	%	%	N	N	
2.000-3.999	113	2.164.16	2,0	45,5	+7,2	+ 6897	53,5	-5,3	-3446	-34345
4.000-4.999	592	7.534.627	71,3	50	+ 5,9	+373895	49,2	-3,9	-145891	-155611
5.000-5.999	39	977.74	0,9	69,4	+7,1	+8443	29,9	-4,4	-1853	+40418
6.000-6.999	161	1.996.526	18,9	65,8	+ 5,8	+132252	33,2	-4,3	-52728	+549717
7.000-8.999	54	710.344	6,7	83	+ 4,9	+50549	16,5	-3,6	-16382	+403179

Grafik 12: İstanbul Mahallelerinin Hane Gelir Düzeyine Göre 23 Haziran Oyları

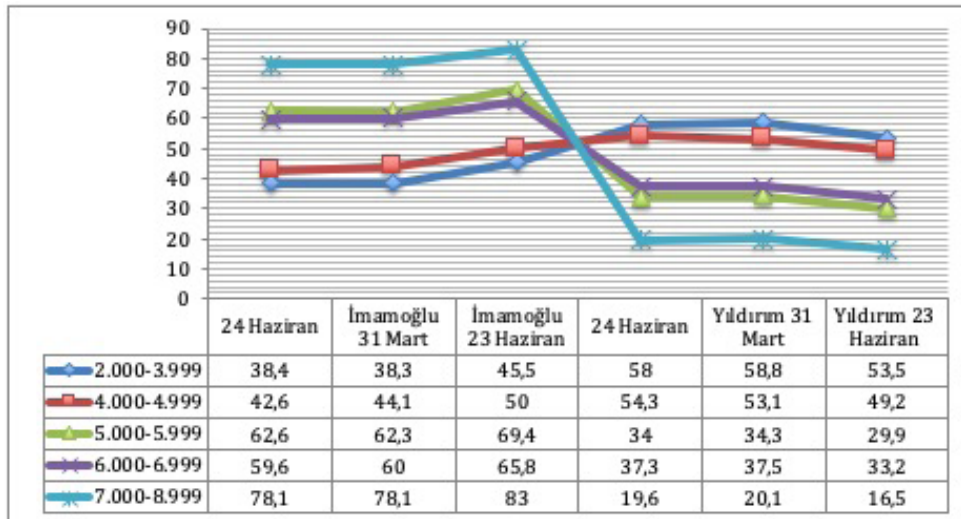

- ◆ Tablodaki verilere göre, seçmen tercihleri ve eğilim değişimi anlamında İstanbul mahallelerinde ekonomik gelişmişlik düzeyindeki benzer bir örüntünün varlığına işaret ediyor.
- ◆ 23 Haziran seçiminde Yıldırım'a yönelen destek en fazla aylık toplam hane geliri 2.000-3.999 olan mahallelerden gelirken, İmamoğlu'nu en yüksek düzeyde destekleyen seçmenlerin yerleşik olduğu mahalleler aylık toplam hane geliri 7000-8999 arasında olan mahalleler.
- ◆ En düşük toplam hane gelirine sahip mahallelerde oy farkı Yıldırım lehine 8 puan fazla olmakla birlikte, buralarda İstanbul seçmenin ancak %2'si yerleşik olduğu için Yıldırım'a desteği reel olarak anlamını yitiriyor, fakat sosyolojik olarak Cumhur İttifakı'na yönelik desteğin toplumsal-ekonomik arka planını göstermesi açısından önemlidir. Şu hususun altı da önemle çizilmelidir ki, 31 Mart'a göre son seçimde 5,3 puanlık Yıldırım oylarında kayıp sözkonusu. (3.446 oy)
- ◆ Cumhur İttifakı ve AK Parti'nin İstanbul mahallelerinde asıl güçlü sosyal tabanı aylık toplam hane geliri 4.000-4.999 TL olan mahalleler. Bu mahalleler toplam kayıtlı seçmenin %71,3'ünü barındırmakta ve Cumhur İttifakı 24 Haziran ve 31 Mart'ta buralarda %58 olan oyunu 23 Haziran'da %53,5'e düşürmüştü ve son seçimde %53,5 oy alabilmiştir. Cumhur İttifakı'nın 31 Mart'a göre bu mahallelerde 145.891 oy kaybına uğramasına karşılık, İmamoğlu'nun buralarda oylarını 373.895 adet arttırması, İstanbul'un düşük gelirli, geçmişte AK Parti-Cumhur İttifakı'na oy vermiş seçmenin bu partiden yavaş yavaş uzaklaşacağına, bu sosyolojideki oy kaybının AK Parti ve Cumhur İttifakı'nın oy gücünü olumsuz yönde en fazla etkileyebilecek dinamik olduğuna işaret ediyor.
- ◆ İmamoğlu'nun 31 Mart'a göre oylarındaki artışın yaklaşık %40-45'inin bu gruptan gelmesi, bu sosyolojinin iktidarı tayin etme gücüne ilişkin tipik bir örnektir.
- ◆ Tüm gelir gruplarına dayalı mahalleler içinde 31 Mart'a kıyasla İmamoğlu'nun oylarının 5-7 puan artması karşısında, Yıldırım oylarında gözlenen 3-5 puanlık azalma, önümüzdeki süreçte seçmen tercihlerinde daha keskin kırılma ve farklı kümelenmelerin yaşanabileceğini akla getirmekte.

Grafik 13: İstanbul Mahallelerinin Hane Gelir Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (% Artış/Azalış)

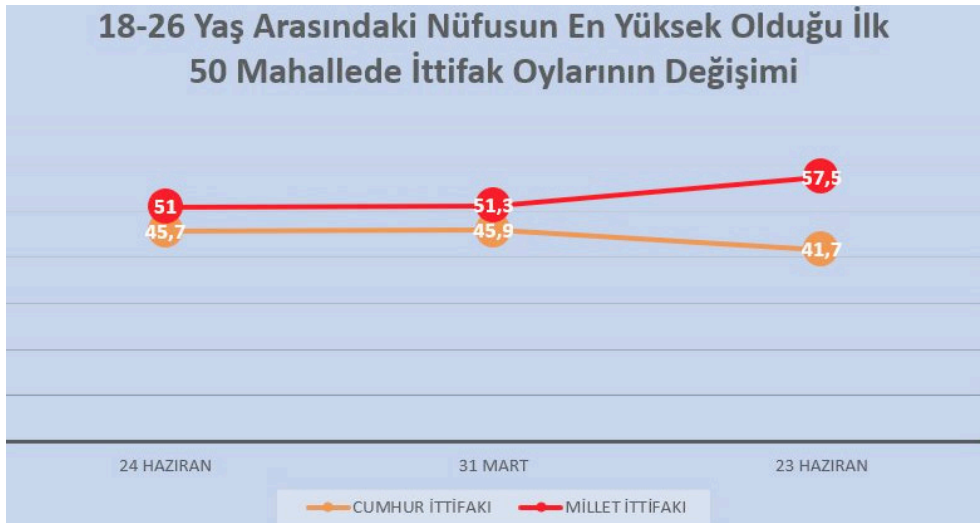
Grafik 14: İstanbul Mahallelerinin Toplam Hane Gelir Düzeyine Göre 31 Mart'tan 23 Haziran'a Oy Değişimi (%)

c. Mahallelerdeki 18-26 Yaş Nüfusa Göre Adayların ve Partilerin Performansı

İstanbul mahallelerinde yerleşik nüfus içinde genç seçmenlerin 24 Haziran genel seçiminden 23 Haziran Büyükşehir Belediye Başkanlığına İttifak ve aday tercihleri de çalışma kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda veri bütünlüğü sağlamak amacıyla, 961 mahallenin 959'unda, 18-26 yaş grubundaki nüfusun en yüksek olduğu 50 mahallede 24 Haziran, 31 Mart, 23 Haziran İttifak ve aday tercihlerine bakılmıştır.

Grafik 15: İstanbul Mahallelerinde 18-26 Yaş Arasındaki Nüfusun En Yüksek Olduğu İlk 50 Mahallede 24 Haziran 2018'den 23 Haziran 2019'a Oy Değişimi (%)

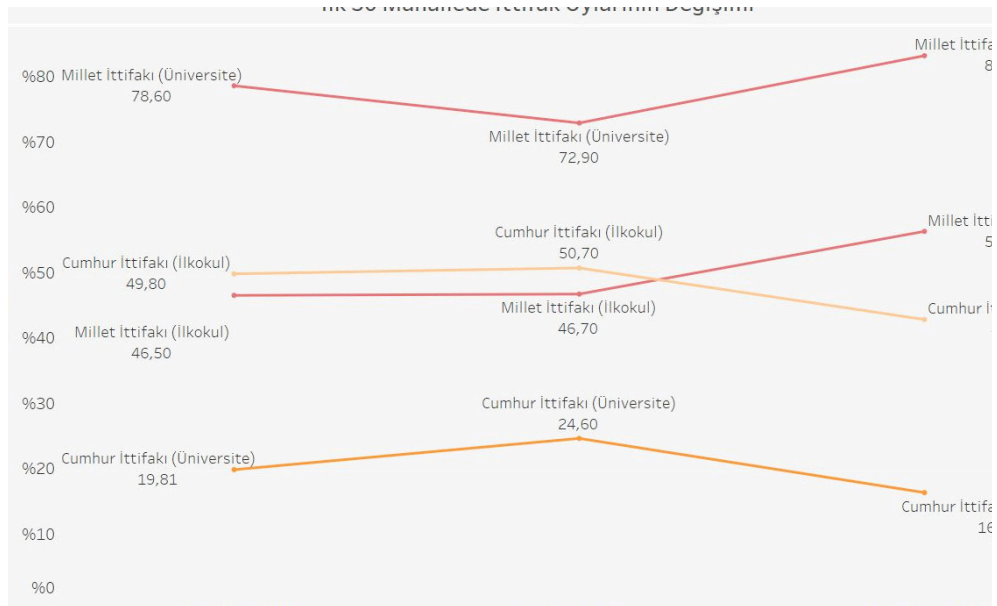

- ◆ Bu yaş grubunun İstanbul nüfusu içindeki payı %15 civarındadır. Tabloda da görüleceği üzere, Cumhur İttifakı adayı Yıldırım'a yönelen seçmen desteğiyle CHP-İYİ Parti ve HDP'ye, bu partilerin desteklediği adaylara yönelik seçmen desteği özellikle 23 Haziran'da belirgin biçimde farklılaşmıştır.
- ◆ Bu yaş grubunda tüm seçimlerde Millet İttifakı-İmamoğlu desteği 3 seçimdir yüksek ve aradaki oy oranı bu mahallelerde bu cenah lehine olmakla birlikte, son seçimde makas çok belirgin biçimde açılmış görünüyor. 24 Haziran'da bu mahallelerde %45,7 olan Cumhur İttifakı oy oranı 23 Haziran'da %41,7'ye gerilerken, tam tersi bir eğilimle Millet İttifakı-İmamoğlu lehine 24 Haziran'dan 23 Haziran'a 6,5 puan artmıştır. Mahallerde 24 Haziran'da iki çizgi arasında 5-6 puan olan fark 23 Haziran'da 15-16 puana çıkmıştır. Kanımızca bunun anlamı; özellikle genç seçmenler arasında Cumhur İttifakı ile kurulmuş olan özdeşlik ilişkisinin çözülme sürecine girmesi, genç seçmenlerin azımsanmayacak bir kesiminin bu İttifakın aktörlerinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamalarıdır.

d. Mahallelerdeki Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Adayların ve Partilerin Performansı

İstanbul mahallelerinde yerleşik nüfus içinde ilkökul ve Üniversite mezunlarının 24 Haziran genel seçiminden 23 Haziran Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na İttifak ve aday tercihleri de çalışma kapsamında sınırlı da olsa ele alınmıştır. Bu kapsamda 959 mahallenin 50'sinde ilkökul ve üniversite mezunu nüfusun oranının en yüksek olduğu ilk 50 mahallede 24 Haziran, 31 Mart, 23 Haziran İttifak ve aday tercihlerine yani, İttifak-aday oy oranlarına ve değişimine bakılmıştır.

Grafik 16: İstanbul Mahallelerinde İlkokul ve Üniversite Mezunlarının En Yüksek Olduğu İlk 50 Mahallede 24 Haziran 2018'den 23 Haziran 2019'a Oy Değişimi (%)

- ◆ Yukarıdaki grafikte dikkati çeken en çarpıcı bulgu; 24 Haziran'dan 23 Haziran'a İstanbul'da ilkokul mezunlarının en yüksek olduğu ilk 50 mahallede Cumhuriyet İttifakı-B.Yıldırım oylarının 23 Haziran'da belirgin biçimde düşmesidir. 24 Haziran'da ilk 50 mahallede Cumhuriyet İttifakı oyları %49,8, 31 Mart'ta %50,7, 23 Haziran'da ise %42,8.
- ◆ Buna karşılık ilkokul mezunlarının en yüksek oranda olduğu ilk 50 mahallede %46,5 olan CHP-İyi Parti ve HDP toplam oy ortalaması, İmamoğlu ile 23 Haziran'da %56,3'e yükselmiştir. Bu veri de eğitim düzeyi düşük mahallelerdeki seçmenler arasında son seçimde Cumhuriyet İttifakı'ndan sınırlı da olsa bir uzaklaşma, buna karşılık Millet İttifakı çizgisine yaklaşma eğilimi göstermekte. Tabii ki bu eğilimde asıl pay sahibinin İmamoğlu olduğu, fakat bu eğilimin orta vadede bu sosyolojik grup mezminde de yeni bir seçmen kümelenmesine doğru evrim yaşanabileceğini düşündürüyor. 24 Haziran'da bu mahallelerde Cumhuriyet İttifakı lehine 3,3 puan olan fark, son seçimde Millet İttifakı lehine dönüş, 31 Mart'ta en fazla ilkokul mezunu olan ilk 50 mahallede Cumhuriyet İttifakı oyları %50,7, Millet İttifakı çizgisi+HDP %46,7 iken, 23 Haziran'da ilk kez ilkokul mezunlarının en yüksek oranda bulunduğu mahallelerde Yıldırım'ın oyları %42,8'e gerilerken, Millet İttifakı ortalaması %56,3'e yükselmiştir.
- ◆ Cumhuriyet İttifakı çizgisinin üniversite mezunları arasında da seçmen tabanının daralma sürecine girdiği anlaşılıyor. 24 Haziran'da üniversite mezunlarının en yüksek olduğu ilk 50 mahallede bu çizginin oy ortalaması %19,8 iken, son seçimde %16,3'e gerilemiştir. Millet İttifakı çizgisi ve HDP'nin toplam oy ortalaması 24 Haziran'da %78,6, 23 Haziran'da %83,2'dir. Millet İttifakına yönelik seçmen desteğinin bu kesimde artmakta olduğu söylenebilir.

- ◆ Sonuç olarak, İstanbul mahalleleri temelinde yaptığımız oy analizleri, sınırlı sayıdaki değişken veri alınarak gerçekleştirilse de İstanbul örneğinde 24 Haziran'dan günümüze seçmenlerin parti/aday tercihlerinde bir değişimin yaşandığı, bu değişimin ardında aday faktörü yanında sosyo-ekonomik, demografik dinamiklerin de etkili olduğunu düşündürüyor. Türkiye'de 2002'den son birkaç seçime kadar, inşa ettiği sosyolojisini genişletip, kendinde tutmada başarılı olan AK Parti, kanımca önümüzdeki süreçte kendisinden kopma süreci başlayan bu seçmeni geri çağırma bir hayli zorlanacaktır. Bir yanda İmamoğlu'nun İstanbul yerelinde oluşup, Türkiye'ye seslenen bir siyasi aktöre dönüşme arayışları, diğer yandan AK Parti içinden bir grubun ayrılıp kurulacak yeni partiye katılmaları durumunda, İstanbul'dan başlayarak Türkiye'ye kademeli olarak yayılması muhtemel bir seçmen sosyolojisi ve kümelenmelerini görmek yakın dönemde olasıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

14 Mayıs 1950'den bugüne genel ya da yerel seçimlerde sonuç hangi parti ya da partiler lehine tezahür ederse etsin, sandıktan çıkan tabloyu resmeden fail hep "Sandıkların Efendisi" seçmenler oldu. Bu özne, yarım asrı aşan çok partili demokrasi tarihimizde Türkiye siyasetinin yegane değişmeyi. 31 Mart'ta yerel yöneticileri seçmek için sandığa giderken de böyleydi, sandıktan çıkan iradenin resmettiği yerel yönetimlerin partilere göre dağılımı veri alındığında da böyle. Fakat, 1946 seçimlerinden bugüne tek bir farkla: Seçmenin iradesine, özellikle İstanbul'da "Hiçbir şey olmasa bile kesinlikle bir şeyler oldu..." diyen siyasi iktidarın öncülüğünde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında kazananın kim olduğuna dair bir tartışma yaşandı ve YSK İstanbul seçim sonuçlarını iptal ederek, seçimlerin yenilenmesine karar verdi. Yenilenen İstanbul seçiminde seçmenin Ekrem İmamoğlu'na yönelik ısrarlı tercihi, kendisinin Sandıkların yegane efendisi olduğunu ve iradesine hiçbir gücün ipotek koyamayacağını bir kez daha tescil etti.

14 Mayıs 1950'den günümüze Türkiye'de seçmenlerin parti tercihleri ülkenin sosyo-ekonomik ve politik veri koşullarıyla birleşerek, konuyla ilgili teorik yaklaşımlar neyi söylüyorsa şaşmaz biçimde o şekilde tecelli ediyor. Dolayısıyla, teorilerin öngördükleriyle sandığa yansıyan tercihler arasında bir paradoks gözlemlemek mümkün değil. Bu duruma dair siyaset bilimi ne söylüyor diye baktığımızda, konuya ilişkin teoriler oy verme kararı ya da davranışına dair tek bir değişken ya da kaynaktan söz etmiyor. Değerlerden algılara, aidiyetlerden tutumlara, endişelerden umutlara uzanan sosyal, psikolojik, ideolojik, bilişsel hatta bilinçdışı dinamikler seçmeni "sandıkların efendisi" kılan yegane unsurlardır.

Seçmenlerin oy verme davranışlarını açıklamaya yönelik geliştirilmiş klasik yaklaşımlarda parti kimliği ve ideolojik yönelimler, ait olunan sosyal sınıf, etnik, dinsel kimlik, seçim sürecinde adayların kişisel özellikleri, hükümetlerin performansları, kamu politikalarına dair yönelimler seçmen tercihlerinin belirleyicileri olarak kabul edilir. Siyaset bilimciler Richard R. Lau ve David P. Redlawsk bu yaklaşımları benimsemekle birlikte, daha ziyade seçmenlerin bu kararları nasıl verdikleri üze-

rinde yoğunlaşırlar. Oy vermenin dört temel yöntemi; rasyonel seçim, erken toplumsallaşma, hızlı ve tutumlu tercih ile sınırlı rasyonelliktir. Rasyonel Seçim, sandıktaki tercihlere konu olan aday, parti ya da konunun, seçmenlerin kendi görüşlerine ne kadar uyduğunu, bunlardan birini seçmenin olası sonuçlarının ne olacağı konusunda hesaplı bir bakış açısı içerir. Bu yöntemde seçmen, parti, aday ya da konuları kendi menfaatlerine göre değerlendirir. Erken toplumsallaşmaya göre seçmenler hayatlarının erken dönemlerinde oy kullanma konusunda seçim yapar ve neredeyse daima bu karara bağlı kalırlar. Bu seçmenler çoğu zaman aynı partiye oy verip, çoğunlukla fazla düşünmeden oy kullanırlar. Hızlı ve tutumlu seçmenler ise “tek sorun boyutlu” (single-issue) seçmenlerin bir genellemesidir. Bu kişiler bir veya birkaç sorun üzerinde odaklanarak, parti, adayların diğer sorunlara yaklaşımına bakmaksızın, bu sorun boyutları temelinde oy kullanırlar. Sınırlı rasyonellik kategorisinde ise seçmenler, her partiye, adaya, tercihe konu olan meseleye ilişkin çok az bilgi toplar ve bu bilgileri, diğer parti, aday, sorunlar hakkındaki görüşleri doğrulamak için kullanarak oy verirler. Aynı bağlamda belirtilmesi gereken önemli bir husus; ekonomik çıkarlar, parti ve liderle kurulan özdeşlik duygusu ya da parti aidiyeti, geleceğe ilişkin endişeler, korkular, umutlar, beklentiler, sevgi ile nefret dikotomisi temelli duygular da seçmenin sandıktaki tercihinde belirleyici olan dinamiklerdir²².

Ekonomi, siyaset, kültür ayrımı olmaksızın, tüm coğrafyalarda seçmenler yaşama ilk adımı attıkları andan itibaren kendilerini sosyal bir topluluk olan aile ve onun kültürü, dinsel, etnik kimlikleri içinde bulurlar, siyasete dair öncü deneyimlerini burada yaşayan, kimlikleri oluşan bireyin erken siyasal toplumsallaşma dönemi içinde parti tercihlerini önce ailenin tercihleri şekillendirir. Bunun ardından, arkadaş çevresi, eğitim kurumları, iş çevresi gibi unsurlar da tercihlerinin oluşumunda etkilidir. Erken toplumsallaşma kurum ve süreçlerinde oluşan parti tutma, parti tercihinde en etkili olan unsurlardan biri olarak karşımıza çıkar.

Türkiye’de seçmenlerin ailelerinde ilk kez deneyimlediği tercihleri referans alması ve sandıkta oy pusulasıyla başbaşa kaldığında önemli ölçüde bu deneyimleme ile tercihte bulunduğu çeşitli akademik araştırmalarda ortaya kosa da²³ bunun dışında içinde yaşadığı toplumun hakim değerleri, etnik/dinsel kimlikleri tercihler üzerinde etkili olmaktadır. Nitekim, toplumun siyasal ve kültürel değerler anlamında muhafazakar ve milliyetçi karakteri, 1950’den günümüze ılımlı sağdan uç sağa, muhafazakar, milliyetçi kimlikleriyle seçmen karşısına çıkan partilerin toplam oylarının sol-sosyal demokrat seküler/evrenselci/modernleşmeci partiler karşısında daha yüksek olup, bunların sandıktan çoğu kez kazananlar olarak çıkmaları anlaşılabilir bir durumdur. Özellikle 80’lerin ardından

²² Bkz. Richard R. Lau, David P. Redlawsk; *How Voters Decide*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.

²³ Bkz. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay; “İlkokul Çocuklarının Parti Tutmasını Belirleyen Etmenler”, *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*, içinde, ed. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, 2007.

küreselleşmenin yolaçtığı tepkici/milliyetçi içe kapanma ve dinsel değerlerin yükselişi veri alındığında, ılımlı sağ partiler karşısında uç sağ partilerin yükselişine de şaşmamak gerekir.

1950'den 2002'ye sağa özgü değerlerin siyaseten temsilinin ağırlıklı olarak merkez sağ partilerle gerçekleşmesine rağmen, bu partilerin 90'larda yaşadığı temsil ve meşruiyet krizleri AK Parti'yi parti sisteminin ağırlık merkezine yerleştirmiş, seçmen, içselleştirdiği değerlerine, beklentilerine uzak olmayan, üstelik kendileri için umut gördükleri bir partiyi yönelmeye başlamışlardır. AK Parti 2002'den 2015 seçimlerine uzanan süreçte bu kitlenin taleplerine politik, kültürel, ekonomik temelde yanıt verdiği gibi, bu kitleyi ideolojik olarak bulunduğu yerden bir miktar tarihsel-ideolojik olarak kendisinin konumlandığı yere doğru taşımayı başarmıştır. Aynı kitle iktisadi alanda sorun yaşamadığı koşullarda AK Parti ile ittifakını sürdürmüştür. Bu ittifakta parti lideri Erdoğan'ın önderliği yadsınamaz. AK Parti ile seçmenin kurduğu aidiyet ilişkisi, Erdoğan'la olan özdeşlik, karizmatik liderliğine bağlılıktan, AK Parti'nin bu topluma özgü muhazakar tasarımlarıyla kendilerinininkinin örtüşmesinden kaynaklansa da AK Parti'nin 2010'ların ortasına dek uyguladığı ekonomi politikalarının kendi makus talihlerini yenmesine pozitif katkı yapmasıyla da yakından ilişkilidir. Aslında AK Parti'nin dünyada yaşanan ekonomik gevşeme, piyasaların canlılığı ve yabancı para/kredi bolluğunun katkısıyla uyguladığı ekonomi politikaları tıpkı Demokrat Parti, Adalet Partisi, Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi gibi seçmenini "Milyoner Yapma", "Kalkındırma", "Zenginleştirme", "Sınıf Atlama" temelli iddia ve kısmi başarısına da dayanıyordu. Buna Türk sağındaki karizmatik liderlikleri de eklediğimizde, sağın seçimlerdeki başarısını iktisadi, siyasi ve kültürel umut, çıkar, beklentiler temelinde seçmenlerle kurduğu temsiliyet ilişkisinde anlama kolaylaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Sandıkların Efendisi sağ seçmenler için, kullandıkları oy, yaptıkları parti tercihlerinin derinliklerinde, ılımlıdan radikaline muhafazakar, milliyetçi siyasi, ideolojik değerler, yetiştikleri ailelerde edindikleri parti tutma bağları, iktisaden sınıf atlama beklentileri, rakip olan sol-sosyal demokrat partilerin iktidara gelme olasılığının kendi değerleri, yaşam tarzlarında yol açabileceğini düşündükleri kısıtlar gibi bilişsel, rasyonel dinamiklerle, varlığını liderlerine adamaya kadar uzanan bilinç ötesi faktörlerin yattığı söylenebilir.

Sol, sosyal demokrat çizgideki partilerin seçmenleri de siyaseten aynı aracı kurumlar içinde toplumsallaşır, parti tercihleri oluşurken, siyasal, ideolojik değerleri, partileriyle kurdukları aidiyet ilişkisi, ekonomik beklentileri sağ seçmenlerle azımsanmayacak ölçüde farklılaşmaktadır. Tercihlerde bilincin, lider yerine parti kurumunun, seküler değerlerin, iktisaden kollektif yararın öne çıktığı bu seçmen kitlesi için kendilerini ne partiye ne davaya ne de lidere adamak baskın değildir. Önceliklerini yaşadıkları toplumda demokrasi, adalet, özgürlük beklentileriyle dillendiren bu kitle için evrensel olanı yerli ve milli olana tercih daha görünür olup, bu kitle için ulusal olanı evrensel olan ile harmanlama daha ön plandadır. Bu kitlenin de tıpkı sağ seçmen gibi endişeleri arasında yaşam tarzlarına yönelik olası müdahale algısı dikkat çekici boyutlardadır.

14 Mayıs 1950'den 24 Haziran 2018'e yapılan 19 genel seçimin 9'unda işbaşındaki iktidarları sandıktaki tercihleriyle değiştiren Sandıkların Efendisi seçmenler, yeri geldiğinde merkezi iktidarı

elinde tutan partilerin yereldeki belediye başkan ve meclis hakimiyetlerine de son vermişlerdir. 1989 yerel seçimlerinde, merkezi iktidarı elinde tutan ANAP'ın, 1994'te iktidardaki DYP-SHP'nin yereldeki hakimiyetine nokta koyan yine aynı seçmenlerdir. 3 Kasım 2002 genel seçiminden kısa bir süre önce kurulan AK Parti'yi 17 yıl merkezi iktidarda, 1994 yerel seçiminden 31 Mart 2019 yerel seçimine kadar kesintisiz 25 yıl Ankara, İstanbul Büyükşehir belediye başkanlığında tutup, son yerel seçimde Büyükşehir Belediye başkanlıkları değişimini açan da Sandıkların Efendisidir. Üstelik, sandıkta adeta pergelle ölçercesine Büyükşehir'de tercih ettiği başkan adayı ile ilçe belediye başkan adaylarını ayırarak. Seçmenin elindeki hassas teraziyi kullanarak tercihte bulunması, sandıkta iktidar belirleme hakkını eline aldığı anda büyük bir ferasetle davrandığına işaret etmektedir. Bu ferasetin parti tercihlere yansımaya 24 Haziran genel ve 31 Mart yerel seçim sonuçlarına karşılaştırmalı olarak baktığımızda ziyadesiyle tanık oluyoruz.

24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde Seçim Kanununda yapılan değişiklikle partilerin Milletvekili seçiminde İttifak yapmalarının yasal olarak önünün açılması sonucunda AK Parti ile MHP'nin, CHP ile İYİ Parti'nin İttifaka yönelmeleri, 31 Mart'ta ise İttifakın yasal temeli olmamasına rağmen, bazı Büyükşehir, İl, İlçelerde belediye başkanlığı ve belediye meclis üyeliği için informel ittifaklarla seçimlere gidilmesi, CHP ve MHP'nin 31 Mart'tan en başarılı partiler olarak çıkmasında etkili olmuştur. Bu başarıda CHP'ye yönelen yeni seçmenden ziyade, özellikle CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun baş mimarı olduğu İttifak stratejilerine bağlı olarak İYİ Parti ve HDP'nin aday göstermediği illerde CHP adayına bu parti seçmenlerinin destek vermesi belirleyici oldu. Nitekim yaptığımız bir simülasyona göre, CHP bu seçimde tek başına seçime girse ve 24 Haziran'daki oylarını alsaydı, 81 il içinde 6, 30 büyükşehir içinde 4, 51 ilde 2 belediye başkanlığı kazanabilecekti, 31 Mart'ta 11'i büyükşehir olmak üzere, 21 ilde başkanlık elde etmiştir. Bu başarıda İYİ Parti ile İttifak yapmanın HDP seçmeninin partilerinin aday göstermediği özellikle büyük kentlerde CHP adaylarına destek vermesinin etkisi kadar, İstanbul, Bolu, hatta seçim alamasa da Bursa gibi kentlerde aday faktörünün azımsanmayacak rolü vardır. AK Parti'nin ekonomi politikalarından had safhada olumsuz etkilenen, rakip bloktaki partilerin adaylarına oy vermeye ele gitmeyen seçmenin bir kısmı doğaldır ki Beka söyleminin de etkisiyle özellikle milliyetçi-muhafazakar Anadolu coğrafyasında AK Parti'den MHP'ye yönelmiş, yukarıda belirtilen illerde MHP'ye belediye başkanlıklarını kazandırmıştır. İYİ Parti 31 Mart'ın illerde "Kazanamayan, fakat kazandıran Parti"si olarak seçime damgasını vurmuştur. Bu etki özellikle Adana, Mersin, Antalya, Bolu, Bilecik gibi illerde parti seçmenlerinin İttifak dolayısıyla CHP'nin gösterdiği adaya yönelmeleriyle açığa çıkmakta. HDP kendi doğal seçim sosyolojisinde Şırnak, Ağrı, Bitlis, Tunceli'de bir önceki döneme göre başkanlıklarını kaybedip, ülke genelinde oylarında bir miktar düşme yaşasa da oy tabanını önemli ölçüde korumuş görünüyor. Şunu da belirtmek gerekir ki belediye başkanlığını kaybettiği iller veri alındığında HDP seçmeninin bir kısmının partilerinin izlediği politikalara yönelik itirazları olduğu, hizmet beklentili pragmatik siyaseti tercih ederek partilerinden uzaklaştıkları açıktır.

31 Mart'ta seçmenin halet-i ruhiyesini sandığa yansıtan psikoloji ve sandıktan çıkan seçim sosyolojisi, Sandıkların Efendisinin başta büyükşehirler olmak üzere, gidişata dair itirazlarının olduğunu belirgin biçimde ilan etmekte. 31 Mart'ta ortaya çıkan tablo, çeyrek asırdır kentlerini yöneten AK Parti adayları kazanmasın diye, partileri İttifak yapsın (CHP-İyi Parti örneği) ya da yapmasın (HDP örneği) İstanbul, Ankara başta olmak üzere açığa çıkan değişim arayışı, iktisaden daraldıkları alandan çıkış arayanların, daha özgür, demokratik, adil coğrafyalarda yaşama arzusunun sonucudur. İmamoğlu ve Yavaş büyükşehirlerde umudu tükenenlerin umudu haline gelip onlarla özdeşleşirken, buralardaki yoksullaşmayı AK Parti'nin ulusal politikaları kadar, kontrol ettiği belediyelerin tarafı, iktisadi ve sosyal adalet yoksunu politikalarına, halktan kopmalarına, teşkilatların ruhsuz birer siyasi makineye dönüşüne de tepkidir açığa çıkan. Bu tepki, Cumhurbaşkanı Erdoğan'la mevcut özdeşlik ilişkisinin sürmesi nedeniyle, sandıkta Bölünmüş Bilet Oylaması (Split Ticket Voting) ile ya Büyükşehirlerin bir kısmında Büyükşehir belediye başkanlığı için rakip parti, ilçelerde kendi partisine oy verme ya da politikalarına tepki duydukları fakat tepkinin de düzeyini hassas bir teraziyle ölçerek Cumhur'un diğer ortağına yönelerek stratejik oy verme ile gerçekleşmiştir. Sonuç olarak; 31 Mart seçimi ülke genelinde AK Parti'yi cezalandıran, CHP ve MHP'yi umutlandıran, İYİ Parti'yi daha fazla çalışmaya yönlendiren, Saadet Partisi'ni belirsizliğe sürükleyen, HDP'ye patinaj yaptıran Sandıkların Efendisinin eşsiz sandık tasarruflarından bir diğeridir. 23 Haziran'da İstanbul'da ortaya çıkan tabloda İmamoğlu'nun seçim zaferi ise, seçmenin devletin tüm kurumlarına ve AK Parti iktidarına "Yeter, Söz Milletindir" şeklinde verilen bir mesajdır. Bu mesajın yazılmasında, YSK'nın evrensel hukuk temeline oturmayan, bize özgü hukuk üzerinden siyaseti tanzim inşasına dayalı kararı, seçmenin bu karar sonucunda İmamoğlu'na dair oluşturduğu mağduriyet algısı AK Parti'nin iktidar politikalarıyla birleşince, çeyrek asır sonra İstanbul'da Büyükşehir Belediye Başkanlığı örneğinde yerel iktidar el değiştirmiştir. Bu sonuç aynı zamanda Acemoğlu ve Robinson'ın da ifade ettiği gibi, son yıllarda popülist otoriter niteliği süratle artan siyasi rejimde demokrasinin nasıl kazanılacağını da göstermiştir²⁴. İstanbul seçimleri bir yönüyle de Erdoğan'ın öncülüğünde Türkiye siyasetinde son dönemde inşa edilen çaprazlama kesen toplumsal bölünmenin (cross-cutting social cleavage) muhafazakar sacayağında konumlanmış popülizmdeki "sessiz muhafazakar-mütedeyyin çoğunlukla aktif batıcı-seküler azınlık"²⁵ arasındaki siyasi rekabette kazananın ne geleneksel ideolojik/kültürel sorun ve çatışma boyutlarından beslenme ne de geçmişin seçkinci sol tahayyülüne yaslanma olmadığını göstermiştir. Kazanan; yüzü topluma dönük, ona dokunan, ideolojik özlerini koruyarak, toplumu birleştiren değerlerle, onları hak, hukuk, adalet, yeniden demokrasi, refah kümesinde buluşturan yeni siyaset tahayyülüdür.

²⁴ <https://medyascope.tv/2019/07/01/daron-acemoglu-james-a-robinson-istanbul-demokrasinin-nasil-kazanilacagini-gosterdi-yeni/>

²⁵ Yüksel Taşkın; 31 Mart-23 Haziran Seçimleri Türkiye Sağı Açısından Ne Anlama Geliyor?", https://www.birikimdergisi.com/haftalik/9605/31-mart-23-haziran-secimleri-turkiye-sagi-acisindan-ne-anlama-geliyor#.XTLvpx_1s

KAYNAKÇA

- Ağırdır, B.; “İktidar Bloku Seçmeni Rahatsız ve Partilerini Sorgulamaya Başladı”, www.t24.com.tr, 10 Nisan 2019.
- Akgün, M.H.; “5 Soru: 24 Haziran’a Giderken Seçim Sisteminde Neler Değişti?” <https://www.se-tav.org/5-soru-24-hazirana-giderken-secim-sisteminde-neler-degisti/>
- CHP Bilgi ve İletişim Teknolojileri 2019 Haziran İBB Seçim Analizi Raporu.
- Ergin, S.; “Bu kez İstanbul’un Sahil Şeridi Muhalefette”, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/bu-kez-istanbulun-sahil-seridi-muhalefette-41257503>
- Kaboğlu, İ.; İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçiminin İptali (Değerlendirme Raporu), <https://www.chp.org.tr/haberler/prof-dr-ibrahim-kabogludan-istanbul-buyuksehir-belediye-baskanligi-seciminin-iptali-degerlendirme-raporu>
- Kalaycıoğlu, E., Ali Yaşar Sarıbay; “İlkokul Çocuklarının Parti Tutmasını Belirleyen Etmenler”, *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*, içinde, ed. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, 2007.
- Kavas, A., Taşöz Düşündere, A.; *Yerel Yönetimler İçin Siyasi Partilerin Seçim Beyannemeleri Neler Vaat Ediyor?*, TEPAV, TEPAV Değerlendirme Raporu, Mart 2019, s.21-23, tepav.org.tr
- KONDA Haziran 2019 Barometresi, *23 Haziran Sandık Analizi ve Seçmen Profili*, İstanbul, 2019, s.24
- KONDA, 31 Mart Yerel Seçimlerinin Karşılaştırmalı Analizi, <http://konda.com.tr/tr/raporlar/>
- Kuru, N.O.; 23 Haziran Değerlendirmesi, “Ekonomi, YSK Kararı ve Hamasi Kampanya”, <https://dakitilo1984.com/2019/06/30/23-haziran-degerlendirmesi-ekonomi-ysk-karari-ve-hamasi-kampanya/>
- Lau, R.R., Redlawsk, D.R., *How Voters Decide*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.
- Örsan Ö.Akbulut, “Yerel Seçim Sistemi Değişmeli”, *Cumhuriyet*, 19.11.2003.
- Taşkın, Y., “31 Mart-23 Haziran Seçimleri Türkiye Sağı Açısından Ne Anlama Geliyor?”, *Birikim Dergisi*, https://www.birikimdergisi.com/haftalik/9605/31-mart-23-haziran-secimleri-turkiye-sagi-acisindan-ne-anlama-geliyor#.XTLvpdX_1s

İnternet Kaynakları

- Ateş İlyas Başsoy’la Söyleşi, medyascope.tv/2019/04/25/chp-yerel-secimlerde-neden-ve-nasil-basarili-oldu-kampanya-baskani-ates-ilyas-bassoy-ile-soylesi/
- <http://cilekagaci.com/2019/06/27/2019-istanbul-yerel-secimleri/>
- <http://ibrahimkaboglu.org/ysk-31-mayis-karari-secim-iptalini-gecersiz-kildi.html/>

<http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

<http://ysk.gov.tr/tr/karar/liste>

<https://medyascope.tv/2019/07/01/daron-acemoglu-james-a-robinson-istanbul-demokrasi-nin-nasil-kazanilacagini-gosterdi-yeni/>

<https://twitter.com/aysegultasoz/status/1144230267579711488/photo/1>

Necati Özkan'la Söyleşi, <https://t24.com.tr/video/chp-nin-secim-kampanyasini-yuruten-necati-ozkan-t-24-te,20057>

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Resmî Gazete

LİBERAL PERSPEKTİF ANALİZ

Sayı: 11, Eylül 2019

31 MART'TAN 23 HAZİRAN'A TÜRKİYE VE İSTANBUL'DA YEREL SEÇİMLER

Prof. Dr. Tanju Tosun ve
Prof. Dr. Gülgün Erdoğan Tosun

 Turgut Reis Cad. No: 15/4, Mebusevleri, Çankaya, Ankara

 (312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr

 [ozgurlukarastirmalari](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukar](https://twitter.com/ozgurlukar)